

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCA

**Taiwan a WHO: Analýza medzinárodno-politickej situácie počas
pandémie COVID-19**

Taiwan and the WHO: The Analysis of the International Political Situation during the
COVID-19 Pandemic

Olomouc 2021, Alžbeta Schügerlová

Vedúca diplomovej práce: Ing. MSc. Kristína Kironská, PhD.

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne a uviedla všetky použité
pramene a literatúru.

V Olomouci dňa Podpis

Anotácia

Priezvisko a meno autora: Alžbeta Schügerlová

Názov katedry a fakulty: Katedra Asijských štúdií, Filozofická fakulta

Názov diplomovej práce: Taiwan a WHO: Analýza medzinárodno-politickej situácie počas pandémie COVID-19

Vedúca diplomovej práce: Ing. MSc. Kristína Kironská, Ph.D.

Rozsah práce: 144 414 znakov

Počet strán: 101

Počet zdrojov: 216

Počet príloh: 0

Kľúčové slová: Taiwan, WHO, COVID-19, medzinárodné vzťahy, politická situácia, vzťahy ČĽR a Taiwanu

Táto diplomová práca sa zaoberá analýzou politicko-medzinárodnej situácie v období pandémie COVID-19 od jej začiatku do konca septembra 2020. Hlavným cieľom bola analýza medzinárodných vzťahov medzi ČĽR, WHO a Taiwanom, a to predovšetkým v súvislosti s vylúčením Taiwanu z WHO. Analýzu som doplnila o komparáciu epidémie SARS v roku 2003 a súčasnej pandémie COVID-19 na Taiwane. Práca je rozdelená na štyri časti. Prvá uvádza stručnú históriu a status Taiwanu na svetovej politickej scéne. Druhá časť predstavuje popis založenia, histórie, fungovania a štruktúry WHO. V nasledujúcej časti uvádzam analýzu reakcií Taiwanu na pandémiu COVID-19 a komparáciu s opatreniami, ktoré Taiwan zaviedol v roku 2003 v reakcii na epidémiu SARS. Posledná časť obsahuje analýzu vývoja vzťahov medzi Taiwanom a WHO od minulosti až po súčasnosť a reakcie jednotlivých krajín na situáciu v roku 2020.

Touto cestou by som chcela poďakovať vedúcej mojej diplomovej práce Kristíne Kíronskej za jej ochotu, odborné vedenie a usmernenie pri písaní diplomovej práce. Rovnako by som chcela poďakovať mojej rodine a Marekovi Loduhovi za všetku podporu a pomoc pri spracovávaní tejto práce.

Obsah

Obsah	6
Zoznam skratiek	8
Edičná poznámka	10
1. ÚVOD	11
2. História krajiny	15
2.1 Krátky úvod	15
2.2 Presun Čankajška na Taiwan	16
2.3 Ekonomický zázrak	17
2.4 Proces demokratizácie	18
2.5 Národná identita v tieni politiky	19
2.6 Boj o kreslo v OSN	20
2.7 Podpora zo strany USA	21
2.8 Status quo vo vzťahu k ČĽR	23
2.9 Status quo vo vzťahu k svetu	25
3. WHO	26
3.1 História založenia WHO	26
3.2 Medzinárodná politika a WHO	28
3.3 Štruktúra WHO	29
3.3.1 Svetové zdravotnícke zhromaždenie	30
3.3.2 Riadiaca rada	31
3.3.3 Sekretariát	32
3.4 Podmienky a postup prijatia do WHO	32
3.5 Financovanie WHO	34
4. Taiwan v boji s pandémiou COVID-19 a SARS	38
4.1 Začiatok pandémie COVID-19	38
4.2 COVID-19 vo svete	39
4.3 COVID-19 na Taiwane	41
4.3.1 Prvotná reakcia	41
4.3.2 Cestovateľské opatrenia	41
4.3.3 Monitorovanie a trasovanie prípadov	43
4.3.4 Testovanie a príprava nemocníc	46
4.3.5 Rúška	47

4.4	Taiwanská skúsenosť so SARS	50
4.5	Porovnanie reakcie krajiny na SARS a COVID-19	52
5.	V zajatí veľmoci: WHO a Taiwan	56
5.1	Vývoj vzťahov WHO a Taiwanu	56
5.1.1	Vzťahy do roku 2000	56
5.1.2	Demokratická progresívna strana v čele krajiny.....	58
5.1.3	Získanie pozorovateľského statusu	60
5.1.4	Vylúčenie z WHO.....	61
5.1.5	Situácia počas pandémie COVID-19	63
5.2	Reakcie krajín vo svete	66
6.	ZÁVER	70
	Resumé.....	71
	Zoznam literatúry.....	72

Zoznam skratiek

Všeobecné skratky:

ČLR	Čínska ľudová republika
DPS	Demokratická progresívna strana
KMT	Kuomintang
KS	Komunistická strana Číny
MZ	Ministerstvo zdravotníctva
MZV	Ministerstvo zahraničných vecí
NZ	Nový Zéland
OSN	Organizácia spojených národov
RČ	Čínska republika ¹
WHO	Svetová zdravotnícka organizácia
ZSSR	Sovietsky zväz

Špecifické skratky:

CPKCH	Centrum pre kontrolu chorôb
GR	generálny riaditeľ / generálna riaditeľka
KM	kontaktné miesta
LNHO	Zdravotnícka organizácia Ligy národov
MZP	Medzinárodné zdravotné predpisy
NSZP	Národná správa zdravotného poistenia
NZLO	Nadácia zväzu lekárskeho odborníkov
OIHP	Medzinárodný úrad pre verejnú hygienu
PS	pozorovateľský status
RR	Riadiaca rada
RÚ	regionálny úrad
SZZ	Svetové zdravotnícke zhromaždenie

¹ Z dôvodu možnej zámieny s Českou republikou pri použití skratky ČR som sa rozhodla použiť skratku RČ, t.j. Republika Číny.

TS technické stretnutia

Edičná poznámka

K prepisu čínskych mien a názvov bola použitá čínska transkripcia *pinyin*, prostredníctvom ktorej je možné vytvoriť latinkový prepis čínskych znakov. Z dôvodu existencie viacerých prepisov do latinky v krajinách, kde sa používa čínsky jazyk (napr. na Taiwane), uvádzam mená v podobe oficiálneho, medzinárodne známeho tvaru. Ako príklad slúži meno prezidentky Tsai Ying-wen, ktoré budem uvádzať v tejto podobe, namiesto tvaru v transkripcii *pinyin* - Cai Yingwen. Pre mená a názvy, ktoré sú v slovenčine ustálené a všeobecne známe, som sa rozhodla používať slovenskú podobu, napr. Peking, Čankajšek alebo Kuomintang.²

² KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

1. ÚVOD

Keď svet vstúpil do roku 2020, nič nenasvedčovalo tomu, že by mal byť pre nás niečím výnimočný. Takmer nikto však netušil, že už v prvých mesiacoch sa do jednotlivých krajín začne šíriť hrozba, ktorá bude veľmi podobná pandémiám rôznych ochorení v minulosti.

Svetová zdravotnícka organizácia (v angličtine World Health Organization, ďalej len WHO) zaznamenala 31.12.2019 viaceré prípady zvláštneho typu zápalu pľúc v provincii Wuhan v Čínskej ľudovej republike (ďalej len ČĽR). O desať dní neskôr vydala prvé nariadenia pre tzv. nový koronavírus, ktorý vlastnosťami pripomínal vírusové respiračné ochorenia, akým Čína čelila už v minulosti, SARS a MERS.³ SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome) bol prvý raz oficiálne zaznamenaný v Ázii vo februári 2003, aj keď niektoré prípady boli recipročne dopátrané do novembra predošlého roka. Ochorenie sa rýchlo rozšírilo do 26 krajín, pričom postihlo viac než 8000 mužov a žien a 774 spôsobilo smrť. Nákaza vírusom MERS (Middle East Respiratory Syndrome) sa prvý raz objavila v Saudskej Arábii v septembri 2012 a následne zasiahla 27 krajín. Od nahlásenia prvého prípadu do začiatku roka 2020 nahlásila WHO 2519 prípadov a 866 úmrtí v spojitosti s týmto ochorením.⁴

Keď WHO oznámila verejnosti oficiálne pomenovanie ochorenia, vytvorila tak označenie, ktoré sa stalo v súčasnosti jednoznačne najdiskutovanejším termínom na svete, COVID-19.⁵ Kým vírus dostal oficiálne a politicky neutrálne pomenovanie, spočiatku bol označovaný pojmami spojenými s miestom pôvodu, napr. ako čínsky vírus⁶, wuchanský koronavírus⁷ alebo vírus z Číny.⁸

³ WHO, Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19), 2020

⁴ NIAID, COVID-19, MERS & SARS, 2020

⁵ WHO, Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it, 2020

⁶ DENÍK.CZ, Virus z Číny? Nebezpečí hrozí hlavne kardiakům a lidem s oslabenou imunitou, 2020

⁷ DILLARD, Here's everything you need to know about the Wuhan coronavirus outbreak and how to protect yourself, 2020

⁸ VOA NEWS, Questions Complicate Efforts to Contain New Virus from China, 2020

Jednou z prvých krajín, ktoré reagovali na novú hrozbu, bol Taiwan (Čínska republika, ďalej len Taiwan alebo RČ⁹). Ten bol doteraz vo svete známy najmä vďaka tomu, že je dlhodobo predmetom politických dišputácií s ČĽR. Tá sa neustále snaží o presadenie naratívu, že Taiwan je jednou z jej provincií. V skutočnosti je však krajinou *de facto* nezávislou od Číny, keďže má okrem vlastnej vlády aj menu, vymedzené hranice, diplomatické vzťahy s inými štátmi a armádu. Kým do roku 1971 viaceré krajiny na čele s USA neuznávali komunistickú vládu ako reprezentanta Číny, RČ zastupovala Čínu v Bezpečnostnej rade OSN. Po tomto roku však členstvo stratila nielen v OSN, ale aj v iných organizáciách, čo malo za následok jej vytlačenie do medzinárodného úzadia. Dnes s krajinou udržiava diplomatické vzťahy len 15 menšími štátmi, pričom Čína sa neustále snaží o zjednotenie s ostrovom.¹⁰

Taiwan sa však počas koronavírusovej pandémie dostal do povedomia celého sveta, keďže sa zaradil medzi štáty, ktoré zareagovali najrýchlejšie a najefektívnejšie. V ten istý deň, kedy WHO ohlásila výskyt pľúcneho ochorenia vo Wuhane, Taiwan údajne organizácii zaslal správu, v ktorej vyjadril svoje obavy spojené s ochorením. Krajina reagovala rýchlo na základe vlastnej skúsenosti z roku 2003, kedy čelila epidémii SARS, a tiež vďaka vedeniu vice-ministra Chen Chien-jena, ktorý je tiež epidemiológ.¹¹ Taiwan poukázal na atypické pľúcne ochorenie a zdôraznil, že existuje možnosť prenosu z človeka na človeka.¹² Kým Taiwan predvídal hrozbu začínajúcej epidémie, WHO na správu nereagovala. Až do 21. januára vyjadrovala súhlas so stanoviskami Číny, a tým aj negatívny postoj k možnosti komunitného prenosu medzi obyvateľmi.¹³

Taiwan sa však rozhodol konať, a to aj bez advekátnej odpovede zo strany WHO. Na základe skúsenosti s epidémiou SARS zaviedla krajina opatrenia zahrnujúce meranie teploty a testovanie, následne taktiež dohľadávanie kontaktov nakazených a povinnú karanténu. Toto všetko sa podarilo prostredníctvom moderných technológií a zhromažďovania veľkého množstva dát. Obyvatelia a obyvateľky boli vďaka predchá-

⁹ Doslovný preklad anglického názvu Republic of China je podľa správnosti Čínska republika. Z dôvodu možnej zámery skratky ČR s Českou republikou je v práci použitá skratka RČ s významom Republika Číny.

¹⁰ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, Supervelmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne, 2020

¹¹ HERNÁNDEZ, HORTON, Taiwan's Weapon Against Coronavirus: An Epidemiologist as Vice President, 2020

¹² CDC, The facts regarding Taiwan's email to alert WHO to possible danger of COVID-19, 2020

¹³ CHEN, COHEN. Why Does the WHO Exclude Taiwan?, 2020

dzajúcej skúsenosti ostražití a dôslední v dodržiavaní preventívnych opatrení, pričom ich prístup k zodpovednosti podporoval transparentný prístup k informáciám.¹⁴

Zatiaľ čo nákaza sa rýchlo šírila do ďalších krajín a počet infikovaných dosahoval na niektorých miestach až státisíce, Taiwan za obdobie trištvrté roka trvania epidémie zaznamenal len niekoľko stoviek prípadov.¹⁵ Rýchlym zavedením opatrení a disciplínou obyvateľstva dokázal zabrániť šíreniu vírusu a vzbudil tak pozornosť viacerých krajín vo svete. Po roku 1971 bola totiž RČ na čas vylúčená aj z WHO a súčasná situácia vyzdvihla schopnosť krajiny ustáť hrozbu globálnych rozmerov.¹⁶

Vo svojej práci sa zameriam na status quo Taiwanu v súvislosti s WHO. Uvediem analýzu súčasnej situácie na svetovej politickej scéne v súvislosti s pandémiou COVID-19, pričom sa zameriam na Taiwan a jeho vzťahy s WHO. Okrem politického pozadia budem skúmať taktiež spôsoby, akým Taiwan zvládol pandémiu v časovom období od jej začiatku do konca septembra 2020, a akú úlohu zohráva v týchto vzťahoch vplyv ČĽR. Hlavným cieľom mojej práce je analyzovať súčasnú situáciu na svetovej politickej scéne.

V rámci metodológie budem za týmto účelom používať tri metódy, a to kvalitatívny výskum, analýzu informácií získaných z uvedených zdrojov a komparáciu. Keďže kvalitatívny výskum primárne neslúži k potvrdeniu alebo vyvráteniu hypotézy, sústredím sa na porozumenie sociálneho kontextu skúmanej problematiky a zistím, akým spôsobom predmet skúmania kontext ovplyvňuje a ako je ním ovplyvňovaný.¹⁷ Na základe selektívneho výberu vhodných a relevantných statí novinových článkov a ostatných publikácií jednotlivé texty spracujem a podľa potreby podrobím najprv tzv. obsahovej analýze. Následne využijem dáta k vykonaniu tzv. hermeneutickej analýzy, ktorej cieľom je interpretácia získaných údajov v socio-historickom kontexte.¹⁸ Komparácii sa budem venovať v 4. kapitole, kde porovnam reakcie Taiwanu na epidémiu SARS a pandémiu COVID-19.

Práca je rozdelená na štyri časti. Úvod práce popisuje komplikovanú politickú situáciu Taiwanu, a to predovšetkým v súvislosti s Čínou. Druhá časť práce obsahuje

¹⁴ Ibid.

¹⁵ CORONA TRACKER, 2020

¹⁶ BANGKOK POST, Why is Taiwan excluded from the WHO?, 2020

¹⁷ ROWLANDS, Employing Interpretive Research to Build Theory of Information Systems Practice, 2003, s. 3

¹⁸ BHATTACHERJEE, Social Science Research: Principles, Methods and Practices, 2012, s. 115-117

informácie o WHO, jej štruktúre, histórii a súčasnom fungovaní, pričom okrajovo spomeniem aj účasť RČ. V tretej časti popisujem vývoj pandémie COVID-19 a spôsob, akým jej Taiwan dokázal čeliť, predovšetkým na základe komparácie s pandemiou SARS, s ktorou sa pasoval v roku 2003. V poslednej časti práce uvádzam vývoj vzťahov Taiwanu a WHO a taktiež analýzu reakcií štátov na túto problematiku počas obdobia pandémie COVID-19.

Moja práca má určité limitácie. V súčasnej situácii pre mňa nebolo možné vycestovať na Taiwan, kde by som mohla prácu obohatiť o rozhovory a taiwanské knižné publikácie a štúdie. Na druhú stranu sa však jedná o veľmi aktuálnu tému. Z toho dôvodu som čerpala z veľkého množstva publikovaných článkov a štúdií dostupných online. Práve novinové články totiž najlepšie reflektujú vývoj pandémie a následný dynamický vývoj a zmeny v medzinárodných vzťahoch a vo svete. Čerpala som z viacerých periodík, aby som tak mohla analyzovať nezávislé a objektívne pohľady rôznych krajín. Čo sa týka histórie a funkcie WHO vo svete, veľmi prínosná bola pre mňa publikácia *The World Health Organization: A history* od M. Cueta a kol. a informácie dostupné na stránkach WHO. Náhľad do komplikovanej situácie Taiwanu a WHO mi poskytla kniha od L. Chengyi a D. Roya *The Future of the U.S., China and Taiwan Relations*.

2. História krajiny

2.1 Krátky úvod

Ostrov Taiwan, ktorý sa nachádza v blízkosti územia ČĽR, bol v minulosti obývaný príslušníkmi a príslušníčkami austronézskeho obyvateľstva.¹⁹ V priebehu histórie sa jednotlivé austronézske kmene obývajúce Taiwan stali súčasťou expandujúcej obchodnej siete. Kontakt s ostatnými krajinami sa zintenzívnil v 16. a 17. storočí, kedy Taiwan využívali japonskí a čínski obchodníci a obchodníčky za účelom predaja a kúpy produktov a tiež ľudia živiaci sa rybolovom alebo pirátstvom.²⁰ V prvej polovici 16. storočia Portugalci a Portugalky, ktorí pomenovali ostrov Formosa (v preklade Krásny ostrov), okupovali ostrov Macao neďaleko Taiwanu.²¹

Nejaký čas obývali aj Taiwan, ale neskôr boli z územia vytlačení Holanďanmi a Holanďankami.²² Príslušníkov a príslušníčky holandskej výpravy vyhnal z ostrova v roku 1661 jeden z najznámejších mužov taiwanskej histórie, Zheng Chenggong, známy tiež ako Koxinga. Následne na Taiwane vytvoril vládu na základe modelu mingskej vlády v Číne.²³ Koncom 17. storočia však zaútočila na ostrov čínska dynastia Qing, čo malo za následok získanie ostrova pod čínsku nadvládu.²⁴

Po tom, čo bola dynastia Qing porazená Japonskom vo vojne v roku 1895, bol ostrov postúpený Japonsku na základe Dohody Šimonoseki.²⁵ Keď 2. svetovej vojne Japonsko kapitulovalo, bol na základe rozhodnutia spojencov Taiwan navrátený späť Číne v podobe provincie. V tej dobe existovala na pevnine Čínska republika, ktorá bola vyhlásená v roku 1912.²⁶ V období krátko po vzniku republiky sa do popredia dostala politická strana Kuomintang²⁷ (ďalej len KMT) na čele s reformátorom Sunjatsenom,

¹⁹ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

²⁰ JACOBS, *A History of Pre-Invasion Taiwan*, 2016., s. 21

²¹ *Ibid.*, 27

²² RAO, *History of Asia: From Early Times to 2000 A.D.*, 2006, s. 146

²³ ROY, *Taiwan: A Political History*, 2003, s. 17

²⁴ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

²⁵ BROWN et al., *The Trouble With Taiwan: History, the United States and a Rising China (Asian Arguments)*, 2019

²⁶ *Ibid.*

²⁷ V preklade Čínska nacionalistická strana.

ktorý sa stal prvým prezidentom RČ.²⁸ Neskôr ho vo funkcii nahradil jeho nástupca, Čankajšek.²⁹ V roku 1920 bola v Šanghaji založená Komunistická strana (ďalej len KS), v ktorej pôsobil aj najznámejší muž modernej histórie Číny, Mao Ze-dong.³⁰ Dve politické strany spolu začali súperiť v roku 1927 a spor vyvrcholil v občiansku vojnu v roku 1945. Po tom, čo v roku 1949 komunisti a komunistky porazili KMT, sa Čankajšek aj so svojimi prívržencami a prívrženkyňami stiahol na Taiwan, kde založil republiku.³¹

2.2 Presun Čankajška na Taiwan

V roku 1949 bol Čankajšek stále reprezentantom RČ, za ktorej hlavné mesto vyhlásil Taipei. KS v tom istom roku vyhlásila na pevnine založenie ČĽR, čo malo za následok vznik dvoch štátnych útvarov, ktoré si v minulosti nárokovali rovnaké územie, a ktoré obe reprezentovali Čínu.³² RČ patrila medzi spojencov USA a bola uprednostňovaná v rámci reprezentácie Číny, pričom ČĽR bola relatívne izolovaným regiónom. Situácia sa zmenila až v roku 1971, kedy ČĽR nahradila RČ v OSN, čo predznamenovalo obdobie politickej izolácie Taiwanu.³³

Strana KMT začala po premiestnení na Taiwan prísne regulovať aspekty politického života na ostrove. Čankajšek si udržoval kontrolu nad KMT až do svojej smrti v roku 1975. Na čele vlády aj naďalej stála hierarchická, autoritárska a reštriktívna strana.³⁴ Slabá ochrana ľudských práv a občianskych slobôd mala za následok vzburu taiwanských obyvateľov a obyvateľiek ako prejav nespokojnosti s nastoleným režimom, ktorá eskalovala 28.2.1947 udalosťou známou ako Incident 228.³⁵ Ten vyvolal vlnu násilia a demonštrácií, ktoré boli krvavo potlačené.³⁶ V 50. rokoch minulého storočia sa za nezávislosť ostrova postavili aj Taiwančania a Taiwančanky žijúci v USA. V tom období začali vznikať študentské organizácie podporujúce toto hnutie a v roku 1970 bola v

²⁸ WELLS, History for the IB Diploma. Causes, Practices and Effects of wars, 2011, s. 178

²⁹ Ibid, 179.

³⁰ Ibid, 182.

³¹ Ibid, 184.

³² KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, Supervel'moc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne, 2020

³³ DITTMER, Taiwan and China: Fitful Embrace, 2017, s. 249

³⁴ TAN, The Transformation of the Kuomintang Party in Taiwan, 2002, s. 153

³⁵ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, Supervel'moc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne, 2020

³⁶ FLEISCHAUER, The 228 Incident and the Taiwan Independence Movement's Construction of a Taiwanese Identity, 2007, s. 374

New Yorku založená organizácia World United Formosans for Independence, prvá celosvetová organizácia tohto hnutia.³⁷

2.3 Ekonomický zázrak

Japonsko sa snažilo vybudovať silnú ekonomiku, vďaka čomu mal ostrov ideálne podmienky pre rozvoj a modernizáciu. Za úspechom stálo okrem infraštruktúrnych vylepšení aj veľké množstvo finančnej a armádnej podpory zo strany USA v období rokov 1951 a 1964.³⁸ Obdobie rapidného rozvoja na Taiwane a jeho prínosy sa nazývajú ekonomický zázrak. Hrubý národný produkt krajiny narástol v rozmedzí rokov 1965 a 1986 o 360%, vďaka čomu bol ostrov priradený k tzv. štyrom ázijským tigrom, medzi ktoré patria Singapur, Hong Kong a Južná Kórea.³⁹

Veľkú účasť na úspechu má podpora zo strany USA, ktoré sa v roku 1951 rozhodli RČ pomôcť formou podpory národnej obrany a dodania vybavenia a materiálu, vďaka ktorým mohla krajina vybudovať ekonomiku postavenú na expanzii konzumného tovaru a dovozných substitúcií. Priemerná hodnota pomoci od USA v prepočte na obyvateľa a obyvateľku Taiwanu bola v tej dobe vyššia, než pomoc akejkoľvek inej krajine na svete.⁴⁰ Rozhodnutie pomoci USA pramenilo z podpory anti-komunistického režimu KMT a obrany strategického bodu, ktorý by v prípade obsadenia režimom ČLR umožnil šírenie komunizmu do ďalších oblastí Tichého oceánu.⁴¹ Ďalším dôvodom bola Kórejská vojna, v dôsledku ktorej bol Taiwan zahrnutý do tzv. zadržiavacej línie USA.⁴²

Vláda sa v 50. rokoch rozhodla zamerať na export. Vykonala viacero zmien v rámci ekonomiky, zaviedla zmeny v daňových zákonoch a nízkonákladové exportné pôžičky. V priebehu nasledujúcich 20 rokov predstavoval dve tretiny celkového ekonomického rastu práve export, pričom krajina vytvorila tzv. exportné zóny, kam úspešne pritiahla zahraničný kapitál.⁴³ Taiwan tak dokázal úspešne aplikovať plán rozvoja, počas ktorého sa poľnohospodársky orientované hospodárstvo dokázalo preori-

³⁷ Ibid, 378.

³⁸ WELLE-STRAND et al., The Taiwanese Economic “Miracle”: Continuing?, 2011, s. 330

³⁹ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne, 2020

⁴⁰ CHEN, Lessons from Taiwan’s Economic Development, 2016, s. 518

⁴¹ CHANG, The U.S. Aid and Taiwan’s Post-War Economic Development, 1951-1965, 2014, s. 102

⁴² LEE, CHANG, US Aid in Taiwan, 2014, s. 49

⁴³ WELLE-STRAND et al., The Taiwanese Economic “Miracle”: Continuing?, 2011, s. 340-341

entovať na výrobné. V 80. rokoch sa najprínosnejším odvetvím stali služby, pričom najväčší podiel na exporte majú produkty súvisiace s informačnými technológiami.⁴⁴

2.4 Proces demokratizácie

Ešte v 80. rokoch vládol KMT v krajine autoritársky, pričom režim sprevádzalo stanné právo. Diplomatická izolácia v súvislosti so stále zväčšujúcou sa strednou vrstvou mali za následok, že vláda bola nútená vybrať sa cestou, ktorou by mohla získať uznanie zo strany iných krajín.⁴⁵ Strana sa rozhodla pre domácu liberalizáciu krajiny, aby tak mohla získať legitimitu ako nezávislý štát charakteristický demokratickými hodnotami. Kľúčové boli v rámci procesu politickej reformy Deng Xiaopinga v roku 1986 a zrušenie stanného práva o rok neskôr prezidentom Chiang Ching-kuom, synom Čankajška. Po jeho smrti v roku 1988 sa stal prezidentom Lee Teng-hui. V rámci politických a sociálnych reforiem inicioval myšlienku priamych prezidentských volieb, aplikoval systém povinného zdravotného poistenia a podporoval zahraničnú politiku.⁴⁶ Do dejín krajiny sa zapísal nielen ako prezident zvolený v prvých priamych voľbách v roku 1996, ale tiež ako prvý prezident, ktorý sa narodil priamo na Taiwane, čím došlo k podpore taiwanskej identity v krajine. V rámci zahraničnej politiky ukončil vojenský stav s ČLR a vzdal sa v mene krajiny nároku na jej územie. Dvaja z troch nástupcov tohto reformátora nasledovali koncepty demokracie a obrany taiwanskej nezávislosti. Chen Shui-bian, ktorý zastával post prezidenta v rokoch 2000 až 2008, sa snažil o založenie komisie pre ochranu ľudských práv, zrušenie trestu smrti, ratifikáciu dôležitých zmlúv OSN a ich včlenenie do národnej legislatívy. Poprední členovia KMT sa však cítili jeho krokmi ohrození a jeho vládu začali považovať za diktátorskú. Z toho dôvodu sa veľké množstvo z plánovaných krokov nepodarilo uskutočniť. V podpore občianskeho nacionalizmu a demokracie pokračovala aj súčasná prezidentka, Tsai Ying-wen, ktorá vstúpila do úradu v roku 2016.⁴⁷ Prezident Ma Ying-jeou, nástupca Chen Shui-biana, zastával politiku zblížovania sa s ČLR, pričom sa snažil o udržanie stávajúceho statusu Taiwanu tzv. politikou 3 nie - nie zjednoteniu, nezávislosti a použitiu vojenskej sily.

⁴⁴ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Supervermóc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ SCHAFFERER, *Taiwan's defensive democratization*, 2020, s. 6

⁴⁷ Ibid, 7

Jeho vláda bola tak v ostrom kontraste s pro-demokratickými názormi jeho predchodcu.⁴⁸

2.5 Národná identita v tieni politiky

Vďaka výraznému vplyvu a autoritárskej minulosti KMT dokázala na Taiwane vzniknúť silná opozičná Demokratická progresívna strana (ďalej len DPS), za ktorej zrodom stáli príslušníci a príslušníčky hnutia v 80. rokoch.⁴⁹ Jej predstaviteľom je aj Chen Shui-bian, ktorý presadzoval pôvod domácej taiwanskej strany napríklad tým, že v rámci kampane za taiwanskú identitu zmenil mená podnikov nesúcich v názve slovo „Čína”.⁵⁰

KMT spoločne s ďalšími menšími stranami rovnakého bloku bývajú označované za „modré” a blok na čele s DPS nesú označenie „zelené”. Tieto pomenovania vznikli na základe farieb na vlajkách strán, t.j. modrá na vlajke KMT a zelená a vlajke DPS.⁵¹ V počiatočných existencii sa DPS zameriavala na presadzovanie demokracie a etnickej rovnosti. Až neskôr začala za jednu z kľúčových tém považovať otázky nezávislosti krajiny a národnej identity. Počas prezidentských volieb v roku 2000 vystúpila do popredia s iniciatívou týkajúcou sa protikorupčných záležitostí.⁵² Kým zelená koalícia inklinuje k nezávislosti a obmedzeniu vplyvu Číny, modré strany sú považované za pro-čínske.⁵³

Otázka rozdielnej identity bola zo strany KMT nastolená už v dobe vzniku opozičnej strany, kedy boli obyvatelia a obyvateľky klasifikovaní podľa toho, či sa oni sami alebo ich predkovia narodili priamo na Taiwane pred rokom 1946. Druhú skupinu tvorili tí, ktorí sa narodili v Číne, prípadne boli potomkami priselcov a priselkyní z pevniny po roku 1945. Muži a ženy, ktorí spadajú do prvej skupiny, bývajú označovaní ako beshengren (v preklade rodený Taiwančan / Taiwančanka), a tí, ktorí patria do skupiny druhej, ako waishengren (priselci a priselkyne z pevniny).⁵⁴

⁴⁸ WANG et al., Taiwan's Expansion of International Space: Opportunities and Challenges, 2011, s. 249-250

⁴⁹ RIGGER, From Opposition to Power: Taiwan's Democratic Progressive Party, 2001, s. 15

⁵⁰ UNPO, Taiwan: Changing Names to Gain Status, 2007

⁵¹ FELL, Party Politics in Taiwan: Party Change and the Democratic Evolution of Taiwan, 2005, s. 154

⁵² Ibid, 87-88

⁵³ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne, 2020

⁵⁴ MUYARD, The Formation of Taiwan's New National Identity Since the End of the 1980s, 2012, s. 302

V súčasnosti je otázka identity obyvateľov a obyvateľiek Taiwanu stále aktuálnou témou. Z výsledkov nedávnych prieskumov vyplýva, že len menej než 3% zúčastnených sa považuje za Číňanov a Číňanky. Najviac ľudí, 67%, sa považuje za Taiwančanov a Taiwančanky.⁵⁵

2.6 Boj o kreslo v OSN

RČ stála pri zrode Organizácie spojených národov (ďalej len OSN) v San Franciscu v roku 1945. Ako zakladajúci člen získala tiež permanentné členstvo v OSN ako jedna z piatich krajín. V tej dobe ešte OSN nemala vymedzené kvalifikačné parametre pre uznanie reprezentácie krajín. Návrh na vylúčenie RČ z OSN predložil po prvý raz Sovietsky zväz (ďalej len ZSSR) v roku 1950. Bol však zamietnutý, keďže nedosiahol väčšinu, ktorá bola potrebná pre schválenie návrhu pre hlasovanie.⁵⁶ Otázka reprezentácie Číny sa na programe OSN neskôr objavovala každý rok. ČLR sa snažila nahradiť RČ aj z toho dôvodu, že kreslo by krajine prinieslo permanentné členstvo v Bezpečnostnej rade s právom veta.⁵⁷ Otázka zastúpenia Číny bola v prostredí OSN unikátna, keďže sa jednalo nielen o revolučnú zmenu vlády, ale predovšetkým preto, že proti sebe po prvý raz v histórii stáli dve rivalské vlády.⁵⁸ Po roku 1960 sa počet členov OSN zvyšoval na základe prijímania ďalších krajín, ktoré získali nezávislosť. To malo za následok potlačenie vplyvu Západu, ktorý dovtedy dominoval v OSN, a postupné priklonenie sa viacerých členov k jednaniu o otázke reprezentácie Číny.⁵⁹

Po prvý raz bol sovietsky návrh pripísaný na agendu v roku 1961, čím bol schválený k ďalšej diskusii. V tej dobe však do situácie zasiahli aj USA, ktoré zdôraznili, že predmet debaty patrí do kategórie tzv. dôležitých otázok, ktoré vyžadujú pre schválenie väčšinu v podobe dvoch tretín. Otázka zastúpenia teda ostala otvorená aj naďalej, keďže nezískala potrebný počet hlasov. O dva roky neskôr došlo k ochladeniu vzťahov medzi ČLR a ZSSR, čo malo za následok stratu sovietskej podpory. Zároveň však návrh aj naďalej podporovali krajiny komunistického bloku⁶⁰ V nasledujúcom období čelila ČLR tzv. Kultúrnej revolúcii, ktorá mala za následok zmenu stratégie krajiny v

⁵⁵ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

⁵⁶ HUANG 2003: 78

⁵⁷ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

⁵⁸ HUANG, *Taiwan's Status in a Changing World: United Nations Representation and Membership for Taiwan*, 2003, s. 78-79

⁵⁹ *Ibid*, 80

⁶⁰ LUARD, *China and the United Nations*, 1971, s. 731-732

medzinárodných vzťahoch. Pôvodne pragmatická a vlažná zahraničná politika ČĽR, ktorá išla ruka v ruke s politickou stabilitou na domácej pôde, sa razom zmenila na úplne novú a revolučnú. Okrem takmer bezprecedentnej flexibility sa vyznačovala tiež normalizáciou vzťahov s krajinami, ktoré boli dovtedy považované za rivalské, napr. s Juhosláviou, USA a Japonskom.⁶¹ Rok 1970 priniesol ČĽR nádej na získanie kresla v podobe počtu hlasujúcich štátov za jej prijatie, ktorý bol vyšší, než kedykoľvek predtým. Nová stratégia zahraničnej politiky spôsobila, že ČĽR uznali postupom rokov ďalšie krajiny, pričom niekoľko ostatných zmenilo postoj zmenou hlasovania proti na zdržanie sa hlasovania. Okrem toho dva ďalšie štáty zvažovali uznanie ČĽR ako jediného reprezentanta Číny.⁶² Peking tomuto úspechu vďačil okrem iného aj tzv. banketovej diplomacii, v rámci ktorej pozýval prominentných zástupcov krajín Západu a tretieho sveta na návštevu krajiny. A naopak, rovnako ČĽR vysielala svojich zástupcov na návštevu ostatných krajín. Len v roku 1971 bolo do ČĽR pozvaných 290 delegácií z 80 krajín, zatiaľ čo 70 čínskych delegácií navštívilo 40 štátov.⁶³ Mnohé krajiny sa rozhodli podporiť ČĽR v otázke reprezentácie nielen kvôli úspešne aplikovaným stratégiám zahraničnej politiky, ale tiež na základe faktu, že je to práve ČĽR a jej režim, ktoré sa nachádzajú na pevnine a fakticky si udržiavajú kontrolu nad daným územím. Aj napriek snahám zo strany USA sa však po zvážení medzinárodnej politickej situácie nepodarilo RČ udržať v OSN. V roku 1971 stratila otázka reprezentácie charakter tzv. dôležitej otázky, čím bola odstránená podmienka získania minimálne dvoch tretín hlasujúcich, aby bola schválená. Na základe hlasovania s potrebnou jednoduchou väčšinou bolo v tom istom roku pridelené kreslo ČĽR a zástupcovia RČ boli nútení opustiť Valné zhromaždenie natrvalo.⁶⁴

2.7 Podpora zo strany USA

Jedným z najdôležitejších spojencov Taiwanu v otázke reprezentácie Číny v OSN boli USA. Po vypuknutí Kórejskej vojny v roku 1950 nabral ostrov na dôležitosť v podobe strategickej polohy, ktorú USA využili aby komunistické vojská nemali šancu zaútočiť na RČ, a zároveň zabránili na základe vlastnej iniciatívy šíreniu komunizmu do

⁶¹ KIM, *The People's Republic of China in the United Nations: A Preliminary Analysis*, 1974, s. 302-303

⁶² LUARD, *China and the United Nations*, 1971, s. 733

⁶³ KIM, *The People's Republic of China in the United Nations: A Preliminary Analysis*, 1974, s. 303

⁶⁴ HUANG, *Taiwan's Status in a Changing World: United Nations Representation and Membership for Taiwan*, 2003, s. 81-82

d'alšej krajiny.⁶⁵ Americký prezident Nixon predložil v období dišputácii v OSN návrh riešenia pre otázku reprezentácie Číny, a to v podobe existencie tzv. dvoch čínskych štátov, pričom ČĽR by bolo pridelené kreslo komunistickej Číny a Taiwanu samostatná reprezentácia.⁶⁶ USA navrhovali vytvorenie dvoch kresiel, pričom každá krajina by zastupovala oblasť, nad ktorou majú ich vlády faktickú kontrolu. Takýto návrh riešenia však bol zamietnutý, čo neskôr v kombinácii s aktívnou zahraničnou politikou viedlo k víťazstvu na strane ČĽR.⁶⁷ USA zostávajú dodnes najsilnejším spojencom RČ. Vzťahy však nevedú na rovnakej úrovni, ako s inými krajinami. USA vo svojich vyjadreniach potvrdzujú, že neuznávajú RČ ako samostatný a nezávislý štát, avšak zároveň vystupujú proti postoju ČĽR, ktorá považuje Taiwan za svoje územie.⁶⁸ Zahraničnú politiku voči Taiwanu zastávali verejne USA už od Kórejskej vojny, kedy v období nasledujúcich dvoch desaťročí zaisťovali ochranu Taiwanu prostredníctvom bilaterálnej zmluvy.⁶⁹ V roku 1979 bola zmluva nahradená tzv. Zákomom o vzťahoch s Taiwanom, prostredníctvom ktorého nastolili USA *de facto* diplomatické, t.j. neoficiálne vzťahy s RČ. Zároveň označili Taiwanský americký inštitút ako *de facto* ambasádu krajiny. Dohoda zaisťuje Taiwanu pomoc zo strany USA pred napadnutím, a to predovšetkým z ČĽR.⁷⁰ V prípade útoku alebo invázie inej krajiny sa USA zaviazali poskytnúť prostriedky na obranu, nie však špecificky vojenskú ochranu. V súčasnosti predstavujú USA popredného dodávateľa zbraní a vojenského materiálu do RČ, pričom úspešne aplikujú tzv. politiku strategickej nejasnosti, ktorá súvisí s otázkou podpory v prípade útoku na Taiwan.⁷¹ Krajiny, ktoré by sa verejne hlásili k podpore Taiwanu, priamo mu pomáhali alebo ho uznávali za reprezentanta Číny, čelia opakovanému zastrašovaniu zo strany ČĽR v podobe ekonomických sankcií alebo vojenských zásahov. Modelová situácia nastala v roku 2010, kedy vtedajší americký prezident, Barack Obama, podpísal dohodu s Taiwanom na predaj zbraní v cene 6,4 miliárd amerických dolárov. ČĽR následne reagovala odstúpením od vojenskej kooperácie s USA s odôvodnením, že pomoc Taiwanu predstavuje rapídny zásah USA do interných záležitostí Číny. Veľa krajín v súčas-

⁶⁵ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

⁶⁶ LUARD, *China and the United Nations*, 1971, s. 729

⁶⁷ *Ibid.*, s. 735-736

⁶⁸ KOOPMAN, *Taiwan's Path to Independence*, 2016, s. 234

⁶⁹ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

⁷⁰ KOOPMAN, *Taiwan's Path to Independence*, 2016, s. 234-235

⁷¹ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, *Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*, 2020

nosti váha alebo odmieta uznať definitívnu nezávislosť Taiwanu, a to práve v dôsledku ekonomického, vojenského a politického nátlaku zo strany ČĽR.⁷²

2.8 Status quo vo vzťahu k ČĽR

Taiwanskí politickí analytici a analytičky v otázke samostatnosti Taiwanu uvádzajú 3 názorové skupiny. Jedna vyznáva nezávislosť Taiwanu a etnickú príslušnosť obyvateľov a obyvateľiek, druhá, naopak, spojenie s ČĽR a jej národnou identitou. Treťou sa prikláňa k názoru, že budúcnosť Taiwanu spočíva aj naďalej v nevyriešenej otázke, tzv. *status quo*, pričom nepodporuje ako nezávislosť, tak ani zjednotenie s ČĽR.⁷³

Za nezávislosť sa postavila aj súčasná prezidentka, Tsai Ying-wen, ktorá v roku 2016 nastúpila do výkonu funkcie s parlamentnou väčšinou DPS. Vytvorila tak nielen príležitosť zaviesť legislatívu, ktorá umožňovala reštitúciu majetku, ktorý KMT nadobudol neoprávnenými spôsobmi počas stanného práva, ale stála tiež za zrodom už spomínanej Komisie tranzičnej spravodlivosti. Nadviazala na myšlienky Chen Shuibiana a pokračuje tak v presadzovaní Taiwanu ako de facto samostatného štátu nezávislého na Číne, s politickým systémom v ostrom kontraste s čínskym autoritárskym režimom.⁷⁴ V období druhých prezidentských volieb, v ktorých zvíťazila v januári v roku 2020, sa odohralo niekoľko udalostí, ktoré vytvorili pre jej úspech ideálne zázemie. Išlo napríklad o nepokoje v Hong Kongu, rapídny ekonomický rast Taiwanu, nátlak zo strany Pekingu proti jej administrácii na Taiwane a v neposlednom rade o vzrastajúce napätie medzi ČĽR a USA.⁷⁵

Otázka nezávislosti Taiwanu je stále aktuálna, a to aj po niekoľkých desaťročiach od presunu KMT na ostrov. Po roku 1954 nebolo pre ČĽR možné vymôcť si Taiwan vojenským zásahom kvôli dohode o ochrane s USA. Situácia sa však zmenila po roku 1979, kedy pod vedením prezidenta Jimmyho Cartera nadviazali USA oficiálne diplomatické vzťahy s ČĽR, ktorá v nadväznosti na to chcela aplikovať na ostrov tzv. politiku jednej krajiny a dvoch systémov (podobný tomu napr. v Hong Kongu). Systém zahŕňal ukončenie existencie RČ, pripojenie Taiwanu ako súčasť územia ČĽR, vlajku

⁷² KOOPMAN, Taiwan's Path to Independence, 2016, s. 235

⁷³ FELL, Government and Politics in Taiwan, 2017, s. 134

⁷⁴ SCHAFFERER, Taiwan's defensive democratization, 2020, s. 7

⁷⁵ TEMPLEMAN, Taiwan's January 2020 Elections. Prospects and Implications for China and the United States, 2019, s. 1

ČĽR na území ostrova, označenie Taiwanu za región so špeciálnou administratívou (namiesto označenia provincie) a kontrolu Pekingu nad obranou a zahraničnou politikou Taiwanu. Systém teda síce povoľoval určitú mieru autonómie, avšak Peking mal stáť za výberom politických predstaviteľov a predstaviteľky, a tým pádom aj ovplyvňovať politiku na ostrove.⁷⁶

ČĽR sa snažila Taiwanu nanútiť tento systém prostredníctvom diplomatickej izolácie a vojenskej hrozby. Po tom, čo sa však RČ odmietla podvoliť, prezident Lee Teng-hui navštívil svoju *alma mater* v USA. Po tejto návšteve v roku 1995 začala ČĽR niekoľkokomesačné armádne cvičenia a raketové testy blízko Taiwanu. Na základe už spomínanej dohody medzi USA a Taiwanom sa krátko nato začali taiwanskou úžinou plaviť americké armádne lode, po čom sa ČĽR stiahla.⁷⁷ Pre mnohých Taiwančanov a Taiwančanky však bola politika 1 krajiny a 2 systémov neprijateľná, a to predovšetkým z dôvodu, že sa odmietali vzdať ťažko vybojovanej demokracie.⁷⁸ Tento názor pretrváva na Taiwane dodnes a prezidentka je jeho pevnou zástankyňou. Okrem zdôraznenia potrebnosti autonómie taiwanského ľudu tiež pevne odmieta možnosť prijatia čínskeho návrhu politického systému, či už teraz, alebo v budúcnosti.⁷⁹

Dôležitú úlohu zohráva vo vzťahoch RČ a ČĽR ekonomika. Prezident Lee presadzoval v 90. rokoch tzv. južne-smerovanú politiku, ktorej cieľom bola redukcia závislosti RČ na ČĽR a ekonomická expanzia do krajín juhovýchodnej Ázie.⁸⁰ Nezávislosť Taiwanu na ČĽR sa pokúsil nadobudnúť aj prezident Chen v roku 2002 protredníctvom opätovného zavedenia tejto politiky.⁸¹ Naopak, počas úradu prezidenta Ma došlo k upevneniu vzťahov s ČĽR a prezident sa odklonil od politiky predchodcov.⁸² Na znak zlepšenia vzťahov venovala ČĽR za jeho vlády RČ diplomatický dar, dve pandy.⁸³

Ďalší míľnik prišiel v roku 2009, kedy RČ odstránila zákaz čínskych investícií v určitých výrobných sektoroch. O rok neskôr došlo k podpisu tzv. Dohody o ekonomickej kooperácii (ECFA), ktorá predznamenalala ďalší rozvoj v oblasti

⁷⁶ BUSH, From Persuasion to Coercion: Beijing's Approach t Taiwan and Taiwan's Response, 2019, s. 2

⁷⁷ WANG et al., Taiwan's Expansion of International Space: Opportunities and Challenges, 2011, s. 256

⁷⁸ Ibid, s. 262

⁷⁹ LEE, BLANCHARD, Taiwan president rejects Beijing rule; China says 'reunification' inevitable, 2020

⁸⁰ GLASER et al., The New Southbound Policy. Deepening Taiwan's Regional Integration, 2018, s. 6

⁸¹ Ibid, s. 8

⁸² YAN, The New Southbound Policy and Taiwan's Living Space in the Regional Political-Economic Context, 2016, s.2

⁸³ VOA NEWS, Chinese Pandas Arrive in Taiwan, 2009

ekonomických vzťahov. ČĽR je pre Taiwan najväčším obchodným partnerom a zároveň najdôležitejším exportným trhom.⁸⁴ V súčasnosti predstavuje viac ako 40 % celkového exportu vývoz práve do ČĽR, pričom až 70 % investícií je smerovaných rovnako tam. Okrem toho sa na území ČĽR nachádza viacero taiwanských firiem, ktoré vyrábajú produkty priamo tam, keďže je tam možné profitovať z lacnej pracovnej sily.⁸⁵ Aj napriek náročnej politickej situácii sú tak na sebe krajiny do istej miery ekonomicky závislé.

2.9 Status quo vo vzťahu k svetu

Taiwan je *de facto* nezávislým štátom, okrem centrálnej vlády tiež disponuje armádou, vlastnou menou a vlastným ohraničeným územím. V súčasnosti uznáva Taiwan len 15 malých krajín. Politika nátlaku zo strany ČĽR neumožňuje krajinám mať diplomatické vzťahy s oboma krajinami súčasne, čo malo v minulosti za následok ako vylúčenie z OSN, tak ťažkosti RČ vo veci členstva vo WHO.⁸⁶ Taiwan žiadal o udeľenie pozorovateľského statusu vo WHO už v roku 1997, pričom získal väčšiu podporu, než sa mu dostalo počas riešenia otázky kresla v OSN. RČ kládla dôraz na fakt, že toto členstvo by malo byť označené za humanitárnu záležitosť skôr než politickú. Rovnako apeloval, že nepovolenie účasti vo WHO môže mať negatívny dopad na obyvateľov a obyvateľky Taiwanu kvôli nedostatku dostupných informácií o kontrole šírenia chorôb, prevencie a diagnóz. Ani epidémia SARS v roku 2003 nezmenila názor ČĽR, pričom kvôli jej námietkam vo WHO sa pomoc pre Taiwan omeškala až o sedem týždňov.⁸⁷ Tejto problematike sa bližšie budem venovať v inej časti práce.

RČ je momentálne členom viacerých medzinárodných organizácií, avšak vo väčšine súvisiacich s ekonomikou, keďže ČĽR proti takémuto typu členstva tak ostro nevystupuje. Avšak je vehementne proti akejkoľvek účasti v organizáciách, v ktorých by Taiwan vystupoval ako samostatný suverénny štát. RČ proti tomuto odporu bojuje zase účasťou v neziskových organizáciách, ktoré podporuje vláda, a taktiež na medzinárodných fórach.⁸⁸

⁸⁴ LEE, YIN, Chinese Investment in Taiwan: A Challenge or an Opportunity for Taiwan?, 2017, s. 38

⁸⁵ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne, 2020

⁸⁶ YIP, It's Time to Stop Pandering to Beijing Over Taiwan, 2020

⁸⁷ HICKSON, Taiwan In International Organizations: Internationalization of the Taiwan-China Relationship, 2002, s. 4-5

⁸⁸ KIRONSKÁ, TURCSÁNYI, Superveľmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne, 2020

3. WHO

3.1 História založenia WHO

Počiatky WHO siahajú do polovice 19. storočia, kedy vznikla iniciatíva založenia organizácie na ochranu zdravia v súvislosti so vzrastajúcimi hrozbami vzniku pandémie. Neustále sa rozširujúca sieť infraštruktúry mala za následok zvýšenie intenzity presunu ľudí, a tým pádom aj šírenie závažných ochorení do moderných krajín. V roku 1851 sa odohralo prvé stretnutie organizované francúzskou vládou, ktoré malo podobu Medzinárodnej sanitárnej konferencie. Predmetom diskusie bola cholera, ktorá sa z Indie začala šíriť v 20. rokoch 19. storočia.⁸⁹ Počas konferencie, ktorej sa zúčastnilo 12 štátov, sa odohralo 48 plenárnych zasadnutí a množstvo komisných stretnutí v období 6 mesiacov.⁹⁰

Aj keď prvotným impulzom konferencie bola epidémia cholery, ktorá bola v rokoch 1830 a 1847 príčinou úmrtí desaťtisícov Európanov a Európaniek, krajinám sa sprvu nepodarilo dostať pandémiu pod kontrolu. Poslúžila však ako základ pre organizáciu medzinárodnej spolupráce pre kontrolu a prevenciu chorôb. Epidémiu cholery sa podarilo oficiálne dostať pod kontrolu až v roku 1892.⁹¹ V tom istom roku bol ratifikovaný Medzinárodný sanitárny dohovor, v rámci ktorého boli vymedzené podmienky karantény a hygienické pokyny. V rozmedzí rokov 1851 až 1938 sa uskutočnilo celkom 14 Medzinárodných sanitárnych konferencií, pričom v roku 1903 boli odsúhlasené štyri dohovory, ktoré boli neskôr zjednotené s Medzinárodnými sanitárnymi reguláciami. Tie predstavovali základ dnešných Medzinárodných zdravotných predpisov (ďalej len MZP) WHO.⁹²

V Amerike bola v roku 1902 založená Medzinárodná sanitárna kancelária, prechodca dnešnej Panamerickej zdravotníckej organizácie (PAHO), čím sa stala najstarším medzinárodným zdravotníckym úradom na svete.⁹³ O päť rokov neskôr bol v Paríži založený Medzinárodný úrad pre verejnú hygienu (Office International d'Hygiène Publique, ďalej len OIHP), medzi ktorého hlavné ciele patrilo zber a vyhod-

⁸⁹ CUETO et al., *The World Health Organization: A History*, 2019, s. 10

⁹⁰ WHO, *The first 10 years of the World Health Organization*, 1958, s. 6-7

⁹¹ MCCARTHY, *A brief history of the World Health Organization*, 2002, s. 1111

⁹² LEE, *The World Health Organization (WHO)*, 2009, s. 2

⁹³ MCCARTHY, *A brief history of the World Health Organization*, 2002, s. 1111

nocovanie epidemiologických dát z členských krajín. Ďalším krokom v rámci ochrany a prevencie verejného zdravia bolo založenie Zdravotníckej organizácie Ligy národov (League of Nations Health Organization, ďalej len LNHO) po skončení 1. Svetovej vojny, v roku 1920.⁹⁴ Zatiaľ čo LNHO sa zameriavalo primárne na zdravotné podmienky v regiónoch a v jednotlivých krajinách, náplňou práce OIHP bolo zameranie sa na šírenie infekčných ochorení pri prekračovaní hraníc štátov.⁹⁵ Práca OIHP v povojnovom období vyústila do vytvorenia Medzinárodného sanitárneho dohovoru v roku 1926, v rámci ktorého boli na zoznam ochorení, ktoré bolo možné dostať pod kontrolu karanténymi opatreniami, pridané kiahne a týfus. OIHP stála na čele rozhodnutí, ktorými bolo možné zamedziť šíreniu ochorení. Z toho dôvodu boli jednotlivé krajiny uzrované o tom, aby v prípade, že sa vyskytnú prvé prípady niektorých infekčných ochorení, okamžite informovali OIHP. Tá mala v prípade hroziacej epidémie urýchlene predať informácie krajinám, ktoré boli s ohľadom na geografickú polohu označené za rizikové.⁹⁶ Posledná Medzinárodná sanitárna konferencia sa uskutočnila v roku 1938 v Paríži.⁹⁷

Apel na vedeckú obec zo strany verejnosti priniesol myšlienku vidiny medicíny ako jedného z pilierov celosvetového mieru. Práve tento koncept bol predložený z iniciatívy Brazílie a Číny na Konferencii OSN v San Franciscu v roku 1945.⁹⁸ Na základe úspešného hlasovania bola o rok neskôr schválená na Medzinárodnej zdravotníckej konferencii v New York Ústava WHO.⁹⁹

V roku 1948 bola oficiálne založená WHO ako súčasť OSN, ktorá pôsobila ako radiaca autorita v záležitostiach verejného zdravia na medzinárodnej úrovni. V rámci fungovania mala za úlohu vytvoriť normy a štandardy, prostredníctvom ktorých by bolo možné nielen monitorovať situáciu v jednotlivých krajinách, ale tiež im v prípade potreby poskytnúť pomoc.¹⁰⁰ Na prvom Svetovom zdravotníckom zhromaždení v Ženeve boli vymedzené hlavné predmety zamerania WHO, a to malária, zdravie matiek a detí, tuberkulóza, pohlavné choroby, výživa a zdravotnícka technika. S počiatočným rozpočtom vo výške 5 miliónov USD sa tiež mala plne angažovať v prevencii a kontrole

⁹⁴ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 2

⁹⁵ CUETO et al., The World Health Organization: A History, 2019, s. 21

⁹⁶ WHO, The first 10 years of the World Health Organization, 1958, s. 28

⁹⁷ MCCARTHY, A brief history of the World Health Organization, 2002, s. 1111

⁹⁸ WHO, The first 10 years of the World Health Organization, 1958, s. 38

⁹⁹ MCCARTHY, A brief history of the World Health Organization, 2002, s. 1111

¹⁰⁰ CHOREV, The World Health Organization between North and South, 2012, s. 2

šírenia chorôb a propagácii kampaní v boji proti syfilisu, lepre a iným nákazlivým ochoreniam.¹⁰¹ Tohto prvého zasadnutia sa zúčastnilo 53 z 55 členských štátov.¹⁰²

3.2 Medzinárodná politika a WHO

WHO spočiatku efektívne profitovala z dotácií členských krajín, budovať spoluprácu s multilaterálnymi agentúrami a viesť kampaň v boji protu tuberkulóze. Zároveň sa však v kontexte Studenej vojny musela vzdať myšlienky na kolaboráciu medzi krajinami, ktoré proti sebe stáli v politických sporoch. V tej dobe sa tiež WHO priklonila k USA, ktoré jej tiež poskytovali zdroje. Prvým dopadom Studenej vojny vo WHO bol odchod krajín Východného bloku, t.j. ZSSR, Ukrajiny a Bieloruskej sovietskej republiky v roku 1949, tesne pred druhým Svetovým zdravotníckym zhromaždením.¹⁰³ Podobná situácia nastala aj o dva roky neskôr, kedy Liga arabských štátov odmietla podieľať sa na spolupráci s Izraelom v oblasti Stredozemného mora. V rámci snahy vyriešiť spor boli založené dve subkomisie, pričom Izrael bol priradený pod Európsku regionálnu kanceláriu, avšak napätie pretrvávalo.¹⁰⁴

V súvislosti s odchodom ZSSR oznámili krátko nato odchod aj ďalšie krajiny, Bulharsko, Albánsko, Poľsko, Rumunsko, Maďarsko a tiež Česko-Slovensko. Boykot v podobe dobrovoľného odchodu vznikol v reakcii na odmietnutie zdravotníckych zdrojov z Východnej Európy zo strany WHO a USA. ZSSR poukázal na nízku mieru pomoci, ktorá sa krajine dostala po skončení 2. Svetovej vojny v rámci tzv. Marshallovoho plánu. S myšlienkou, že Amerika má výrazný vplyv na dianie vo WHO a OSN, sa Sovietsi zmieriť nedokázali.¹⁰⁵ V roku 1957 bolo však členstvo ZSSR spoločne s krajinami Východného bloku obnovené. Zmena súvisela s prijatím krajín, ktoré boli na strane ZSSR, menovite Severná Kórea, Východné Nemecko a Severný Vietnam. USA spoločne s Veľkou Britániou a Francúzskom oponovali prijatiu ako v OSN, tak vo WHO.¹⁰⁶ WHO sa rozdelilo na dva hlavné tábory, pričom ukážkou rozkolu bolo zastúpenie krajín v Riadiacej rade (ďalej len RR). V 50. rokoch tvorilo väčšinu zastúpenie štátov Západného bloku, neskôr sa však prevaha obrátila v prospech rozvojových krajín, z ktorých viaceré vznikli po dekolonizácii. Zatiaľ, čo v roku 1950 bolo 47

¹⁰¹ MCCARTHY, A brief history of the World Health Organization, 2002, s. 1111

¹⁰² WHO, Origin and development of health cooperation, 2011

¹⁰³ CUETO et al., The World Health Organization: A History, 2019, s. 62

¹⁰⁴ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 23

¹⁰⁵ CUETO et al., The World Health Organization: A History, 2019, s. 62-63

¹⁰⁶ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 22

členských štátov prozápadne orientovaných, zastúpených bolo 42 rozvojových krajín. O osem rokov neskôr sa čísla obrátili, a to na 39 krajín Západného bloku a 55 rozvojových. V rámci zastúpenia figuroval aj tretí, najmenší tábor, v podobe socialistických republík. Tých bolo v RR v roku 1950 len 11 a neskôr, v roku 1958, dokonca len šesť.¹⁰⁷

Okrem politických roztržiek čelila WHO taktiež rozhodnutiu zvolenia reprezentanta Číny, a tým pádom aj pridelenie kresla jednej z krajín, ktoré sa obe k reprezentácii hlásili. Aj napriek tomu, že mala RČ značne menší počet obyvateľov a obyvateľiek než ČLR, bolo jej pridelené kreslo vo WHO ako reprezentujúcej krajine Číny. ČLR sa tak nepodarilo získať miesto ako vo WHO, tak ani v OSN.¹⁰⁸ Neskôr však RČ prišla o svoje miesto vo WHO, pričom sa opätovne, aj v súčasnosti, pokúša o participáciu na rozhodnutiach o svetovej prevencii a ochrane zdravia. Tejto téme sa budem hlbšie venovať v ďalšej časti práce.

Podobný, vyššie uvedený spor medzi Izraelom a Ligou arabských štátov vyvrcholil v žiadost' Palestíny o permanentné členstvo vo WHO v roku 1989. Kvôli prevahe nesúhlasu USA, Európskej komunity a Izraela, a s prisľúbením pomoci Palestínčanom a Palestínčankam žijúcim v Izraelom okupovaných regiónoch, bolo rozhodnutie odložené. Aj napriek hrozbám USA o možnom pozastavení financovania bol nakoniec po 11 rokoch Palestíne pridelený pozorovateľský status.

Na základe situácii, ktoré sa odohrali vo WHO, môžeme povedať, že jej fungovanie je okrem verejných zdravotných expertov a expertiek výrazne ovplyvnené tiež geopolitickou situáciou vo svete, v ktorom sa pôvodne WHO snažila postaviť zdravie nad politické záujmy.¹⁰⁹

3.3 Štruktúra WHO

WHO, ktorá má sídlo v Ženeve vo Švajčiarsku, má v súčasnosti 194 členských štátov.¹¹⁰ Patria medzi ne všetky krajiny OSN s výnimkou Lichtenštajnska,¹¹¹ keďže pre

¹⁰⁷ SIDDIQI, World Health and World Politics: The World Health Organization and the UN System, 1995, s. 78

¹⁰⁸ CUETO et al., The World Health Organization: A History, 2019, s. 73

¹⁰⁹ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 24

¹¹⁰ YADAV, Structure and Functions of the World Health Organization, 2017, s. 18

¹¹¹ WHO, Countries, 2020

krajinu takej malej rozlohy a populácie by členstvo predstavovalo príliš veľkú finančnú záťaž.¹¹²

Krajiny, ktoré nie sú súčasťou OSN, sa môžu stať tzv. asociovanými členmi WHO, t.j. s obmedzeným volebným právom a obmedzenou mierou participácie na rozhodovaní. Medzi tieto krajiny dnes patria Porto Rico a Tokelau. Okrem toho je možné získať aj tzv. pozorovateľský status, ako tomu je pri vyššie uvedenej Palestíne a taktiež Vatikáne.¹¹³ Organizácia nefunguje ako samostatná entita, ale je súčasťou OSN, konkrétne Rozvojovej skupiny.¹¹⁴ Činnosť riadia tri hlavné orgány: Svetové zdravotnícke zhromaždenie (ďalej len SZZ), Riadiaca rada (RR) a Sekretariát. Organizácia má takmer 8 000 zamestnancov a zamestnankýň z viac ako 150 krajín sveta. Na jej činnosti sa podieľajú muži a ženy z rôznych oblastí výskumu, epidemiológie, verejného zdravia, medicíny, ekonomiky, informačných systémov, a mnohých ďalších.¹¹⁵

3.3.1 Svetové zdravotnícke zhromaždenie

Rozhodujúcim orgánom je SZZ. Výsledkom stretnutí, ktoré sa konajú každoročne v máji, býva vymedzenie stratégií a postupov šesťročného plánu WHO, schválenie výročného rozpočtu, rovnako aj schválenie aktivít a reportov RR a voľba jej 34 členov a členiek. Každú členskú stranu môžu zastupovať maximálne 3 delegáti a delegátky, pričom musia spĺňať kvalifikačné predpoklady v podobe kompetencií v oblasti zdravia a národnej zdravotnej administrácie.¹¹⁶ Okrem toho SZZ tiež menuje generálneho riaditeľa WHO. Stretnutí, ktoré sa organizujú v Ženeve, sa zúčastňujú delegácie všetkých členských štátov.¹¹⁷ Aj keď bez účasti na hlasovaní, stretnutia sa môžu zúčastniť aj zástupcovia rôznych súvisiacich medzinárodných a nevládných organizácií v pozícii pozorovateľov. Hlasovanie SZZ prebieha na základe ustanovenia „1 štát = 1 hlas“, t.j. hlasy všetkých krajín sú rovnocenné, a to bez ohľadu na ekonomickú silu, rozlohu alebo iné charakteristiky.¹¹⁸

Okrem delegátov a delegátiek sa však SZZ môžu zúčastniť aj ich poradcovia a poradkyne, ktorých môže byť neobmedzený počet. Na fungovaní sa podieľajú aj zá-

¹¹² CANZANO, 6 facts about healthcare in Liechtenstein, 2020

¹¹³ YADAV, Structure and Functions of the World Health Organization, 2017, s. 18

¹¹⁴ CHAVAN et al., The World Health Organization (WHO), 2016, s. 585

¹¹⁵ Ibid, s. 586.

¹¹⁶ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 25

¹¹⁷ CHAVAN et al., The World Health Organization (WHO), 2016, s. 586

¹¹⁸ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 26

stupcovia a zástupkyne, ktorí musia podobne ako delegáti a delegátky mať technické kompetencie v oblasti zdravia, ale tiež by mali byť pôvodom z danej krajiny, ktorú reprezentujú. Zástupcovia a zástupkyne môžu byť vyslaní RR, aby sa podieľali na činnosti SZZ, ak je to potrebné. Príkladom tejto funkcie sú tiež zastúpenia vnútrovládných a mimovládnych organizácií, ktorým je to umožnené zo strany WHO.¹¹⁹

3.3.2 Riadiaca rada

Zatiaľ čo vo SZZ majú zastúpenie všetky členské štáty, RR tvorí 34 zvolených delegátov a delegátiek. Sú volení na obdobie 3 rokov, pričom samotní členovia a členky si volia svojho prezidenta alebo prezidentku, viceprezidenta alebo viceprezidentku a spravodaja alebo spravodajku. Do pozície prezidenta nie je možné zvoliť toho istého muža alebo ženu dva roky po prvom zvolení. RR sa stretáva každý rok minimálne dvakrát, a to v januári a v máji. Zatiaľ čo na prvom stretnutí sa odsúhlasí agenda pre májové stretnutie SZZ, na druhom stretnutí, ktoré sa organizuje krátko po zasadnutí SZZ, sa dohodne ďalší postup.¹²⁰ RR vykonáva funkciu výkonného orgánu prostredníctvom implementácie rozhodnutí a stratégií SZZ. Okrem toho má tiež právomoc smerovať rozhodovanie SZZ v súvislosti s nečakanými udalosťami vyžadujúcimi urýchlené konanie, ako sú napríklad epidémie a pomoc obetiam prírodných katastrof.¹²¹ Výkonu činnosti RR napomáhajú aj komisie. Okrem stávajúcich komisií môže RR založiť aj komisie s neurčitou dobou trvania. K tomuto rozhodnutiu sa RR uchýľuje predovšetkým v situáciách, kedy je nutné naštudovať a prípadne nahlásiť položky na aktuálnej agende, a to predovšetkým za výnimočných okolností a za špeciálnym účelom. V tom prípade komisiu tvoria zástupcovia všetkých štátov, ktoré sa chcú zúčastniť na riešení veci, ktorá bola dôvodom vzniku komisie.¹²² V súčasnosti vykonávajú činnosť viaceré komisie, okrem expertných a regionálnych komisií tiež poradná, nadačná, programová, rozpočtová a administratívna komisia.¹²³

¹¹⁹ BURCI, VIGNES, World Health Organization, 2004, s. 35-36

¹²⁰ CHAVAN et al., The World Health Organization (WHO), 2016, s. 586

¹²¹ BURCI, VIGNES, World Health Organization, 2004, s. 48

¹²² CHAVAN et al., The World Health Organization (WHO), 2016, s. 586

¹²³ WHO, 144th session of the WHO Executive Board, 24 January-1 February 2019, 2019, s. ix

3.3.3 Sekretariát

Sekretariát WHO má na starosti administratívne a technické záležitosti. Tvoria ho menšie entity, okrem hlavné sídla v Ženeve tiež šesť regionálnych úradov (ďalej len RÚ) a 147 kancelárií v jednotlivých krajinách.¹²⁴ Generálneho riaditeľa alebo riaditeľku (ďalej len GR) Sekretariátu volí SZZ na základe nominácie RR. Medzi právomoci GR patrí okrem predkladania návrhu rozpočtu tiež menovanie kandidátov a kandidátiek najdôležitejších pozícií vo WHO. Aj keď má právo veta v určitých programových záležitostiach, jeho právomoci siahajú k hraniciam rezolúcií vydanými SZZ a RR.¹²⁵ Systém RÚ je v rámci OSN relatívne nezvyčajný, keďže úrady disponujú vysokou mierou autonómie. Na čele každého z úradov je Regionálny riaditeľ alebo riaditeľka, ktorých na obdobie päť rokov volí Regionálna komisia. Tá je okrem volieb zodpovedná aj za zavedenie opatrení prijatých SZZ vo svojej krajine. Úloha regionálneho riaditeľa alebo riaditeľky tak predstavuje zástupcu WHO na danom území. Činnosť momentálne vykonávajú Európsky, Africký a Americký regionálny úrad spoločne s RÚ pre Západný Pacifik, Juhovýchodnú Áziu a Východné Stredomorie.¹²⁶ RÚ zároveň WHO predávajú množstvo štatistík, analýz preventívnych opatrení a ich účinnosti, údaje o nových epidémiách, ochoreniach a zdravotných indikátorov v krajine.¹²⁷ Za vznikom RÚ stála predovšetkým potreba vytvorenia efektívnej medzinárodnej siete členských krajín za účelom úspešnej kooperácie. Ich založením sa tak rozšírili kompetencie WHO aplikovať strategické kroky na celosvetovej úrovni. Druhým dôvodom bola politicky motivovaná decentralizácia WHO s ohľadom na diskusie jednotlivých krajín na tému distribúcie moci a financovania.¹²⁸

3.4 Podmienky a postup prijatia do WHO

Jedným zo základných predpokladov prijatia do WHO je Ústava organizácie, ktorá popisuje členstvo v organizácii ako otvorené pre všetky štáty. V skutočnosti ale existujú dve podmienky, z ktorých aspoň jednu musia potenciálne členské krajiny

¹²⁴ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 27

¹²⁵ STEINAR, Leadership Change in the World Health Organization: Potential for Increased Effectiveness?, 2002., s. 12

¹²⁶ YADAV, Structure and Functions of the World Health Organization, 2017, s. 18

¹²⁷ CHAVAN et al., The World Health Organization (WHO), 2016, s. 586

¹²⁸ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 32-33

spĺňať. V prípade, že je krajina členom OSN a rozhodne sa prijať Ústavu WHO, môže byť prijatá celkom jednoducho. Naopak, v prípade krajín, ktoré nespádajú pod OSN, musia podať oficiálnu žiadosť v súlade s Článkom 6 Ústavy WHO. Ten vymedzuje potrebnú väčšinu v hlasovaní za účelom prijatia krajiny. Väčšina súčasných členov WHO sa rozhodla požiadať najprv o vstup do OSN, keďže sa tým priamo otvárajú dvere vstupu do WHO. Len vo výnimočných prípadoch krajina úmyselne zvolila druhú možnosť, ako napríklad Švajčiarsko v roku 1947, kedy sa chcelo vyhnúť členstvu v OSN.¹²⁹ Pôvodný návrh WHO v 40. rokoch bol potlačený do úzadia Ekonomickou a Sociálnou komisiou OSN, ktorá presadila reguláciu prijatia. Proces nadobudnutia členstva sa tak viackrát v histórii stal politicky motivovaným, čo malo za následok spory medzi členskými krajinami WHO, ako už bolo spomenuté.¹³⁰

Krajiny, ktoré sa chcú stať členmi, musia podať žiadosť adresovanú GR, čím sa neskôr dokument dostáva na program agendy najbližšieho zasadnutia SZZ. Ako bolo uvedené, k prijatiu stačí jednoduchá väčšina hlasujúcich. Toto hlasovanie sa výrazne líši od hlasovania o prijatí do OSN predovšetkým tým, že žiadna z hlasujúcich krajín nemá právo veta. Pre prvotný vstup do WHO sa väčšinou rozhodovali krajiny, ktorých žiadosť o vstup do OSN bola považovaná za kontroverznú, alebo tých, ktoré mali neurčitý medzinárodný status. Zároveň prevažoval fakt, že WHO je organizáciou technickou, zatiaľ čo OSN politickou.¹³¹ Príkladom je prípad Cookových ostrovov a štátu Niue, ktoré nie sú členmi OSN,¹³² ale naopak, majú členstvo vo WHO.¹³³ Celky sú vo vzťahu k Novému Zélandu v tzv. voľnej asociácii, čo predstavuje status, ktorý síce poskytuje určitú mieru autonómie, avšak nedovoľuje nezávislosť.¹³⁴

Ústava WHO jasne uvádza rozdiel v podmienkach prijatí plnohodnotných a asociovaných členov. Členskou krajinou sa môže stať štát, t.j. územie, ktoré spĺňa podmienky uznanej suverenity.¹³⁵ V prípade, že žiada o členstvo oblasť alebo skupina regiónov, ktoré nenesú zodpovednosť za nadväzovanie a udržiavanie medzinárodných vzťahov s inými krajinami, môžu byť prijaté na základe žiadosti plnohodnotného člena WHO alebo inej autority, ktorá je považovaná za zodpovednú za externé vzťahy daného

¹²⁹ BURCI, VIGNES, World Health Organization, 2004, s. 21

¹³⁰ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 22

¹³¹ BURCI, VIGNES, World Health Organization, 2004, s. 22

¹³² UN, Member states, 2020

¹³³ WHO, Countries, 2020

¹³⁴ HENDERSON, The Politics of Association: A Comparative Analysis of New Zealand and United States Approaches to Free Association with Pacific Island States, 2002, s. 77-78

¹³⁵ LI, Legal Status of Taiwan in the World Health Organization, 2008, s. 171-172

územia.¹³⁶ Text Ústavy predstavoval neskôr veľakrát komplikácie v prípade snahy Taiwanu o získanie statusu pozorovateľa alebo plného členstva.

3.5 Financovanie WHO

Chod WHO zabezpečujú dva hlavné zdroje financovania. Prvým sú príspevky členských štátov v podobe dotácií. Ich výška sa odvíja od prepočtu a platby schopnosti podľa škály stanovenej OSN, pričom suma sa vypočítava každé dva roky. Schopnosť sa odvodzuje od hrubého domáceho produktu a populácie krajín. Väčšinu financovania tak majú na svedomí väčšie a ekonomicky pomerne silné krajiny. V roku 1962 tvorili viac než polovicu dotácií príspevky od ZSSR, USA a Veľkej Británie. Viac ako štvrtinu potom poskytl Francúzsko, Nemecko, India, Taliansko, Japonsko, Kanada a ČĽR. Aby sa predišlo dominancii a zároveň závislosti na jednej členskej krajine, žiadna z krajín nemôže podľa internej dohody prispieť vyššou sumou, ako je tretina súčtu všetkých dotácií.¹³⁷ Za najväčšieho prispievateľa sú považované USA. V poslednom dvojročnom období v rozmedzí rokov 2018 a 2019 prispeli WHO sumou celkovej výšky 893 miliónov USD, pričom 237 miliónov tvoril povinný členský príspevok, t.j. viac ako 25 %.¹³⁸

Druhý spôsobom financovania predstavujú dobrovoľné príspevky, ktoré pochádzajú buď od členských štátov, alebo z externých zdrojov ako sú rôzne organizácie spadajúce pod OSN, vládne a dobročinné organizácie, a prispievatelia zo súkromného sektoru. Dobrovoľné príspevky sa ďalej rozdeľujú do rôznych kategórií na základe toho, do akej miery môže WHO sama rozhodovať o ich využití. Jedná sa o:

- Základné dobrovoľné príspevky – v tomto prípade rozhoduje WHO v plnej miere o tom, na aké účely budú prostriedky využité, tvoria 3,9 % dobrovoľných príspevkov.
- Tematické a strategické príspevky – prispievatelia majú v rámci týchto dotácií právo požadovať len určitú flexibilitu zo strany WHO pri ich alokácií, pričom tvoria 6 % podiel. Medzi najväčších takýchto prispievateľov sa radia Nemecko, Japonsko a Európska komisia.

¹³⁶ WHO, The first 10 years of the World Health Organization, 1958, s. 48

¹³⁷ LEE, The World Health Organization (WHO), 2009, s. 37

¹³⁸ DW, What influence does China have over the WHO?, 2020

- Špecifikované dobrovoľné príspevky – ich využitie je podmienené časovým obdobím, špecifickým programom a niekedy aj geografickou oblasťou. Tvoria najviac zo všetkých dobrovoľných príspevkov, a to 90,1 %.¹³⁹

Najvyšší podiel na dobrovoľných príspevkoch má, tak ako v prípade povinných dotácií, USA, pričom v rokoch 2018 a 2019 prispeli takto WHO 656 miliónmi USD. Mimo členských krajín poskytla najvyšší príspevok nadácia Bill and Melinda Gates Foundation, a to sumou vo výške 531 miliónov USD.¹⁴⁰ V poslednom uplynulom pláne v rokoch 2018 a 2019 bol schválený rozpočet v celkovej výške 4,4 miliárd USD.¹⁴¹

Výška rozpočtu vyčleneného pre ďalší dvojročný plán 2020-2021 bola stanovená na 4,8 miliárd USD, pričom suma bola o 9 % vyššia, než rozpočet na plán za predošlé dva roky. 3,7 miliárd USD bolo vyčlenených na účely základných programov, 863 miliónov na programy so zameraním na eradikáciu obrny, a zvyšných 208 miliónov bolo vyčlenených na špeciálne programy.¹⁴² Prostriedky sa využívajú primárne na plán, ktorý sa v súčasnosti snaží WHO splniť. Jedná sa o tzv. Ciele troch miliárd, ktorý by organizácia chcela naplniť do roku 2023. Hlavnými cieľmi činnosti sú:

- všeobecne dostupná zdravotná starostlivosť pre miliardu mužov a žien,
- lepšia ochrana pred zdravotnými rizikami pre miliardu mužov a žien,
- lepšie zdravotné a životné podmienky pre miliardu mužov a žien.¹⁴³

Zmena v oblasti financovania nastala dňa 14. apríla tohto roku. Americký prezident Donald Trump vystúpil na tlačovej konferencii, kde oznámil, že plánuje v mene USA zastaviť doterajšie financovanie WHO. Dôvodom vyhlásenia bola šíriaca sa pandémia COVID-19, ktorá v tej dobe trvala už niekoľko mesiacov. Trump obvinil WHO z toho, ako nezvládla situáciu a tiež z pokusov o zakrývanie faktov týkajúcich sa šírenia vírusu. V máji neskôr adresoval list GR WHO, v ktorom obvinil WHO zo zlyhania v

¹³⁹ WHO, How WHO is funded, 2020

¹⁴⁰ DW, What influence does China have over the WHO?, 2020

¹⁴¹ WHO, Results Report Programme Budget 2018-2019: Driving impact in every country, 2020, s. 9

¹⁴² WHO, Proposed programme budget 2020-2021, 2019., s. 6

¹⁴³ WHO, The Triple Billion targets, 2020

počiatočnom štádiu šírenia COVID-19, pričom viaceré z obvinení boli falošné alebo zavádzajúce.¹⁴⁴ Rozhodnutie vyvolalo vlnu kritiky ako vo WHO, tak v radoch politikov USA. Premiér Veľkej Británie, Boris Johnson, zdôraznil dôležitú rolu medzinárodnej kooperácie namiesto hľadania vinníka a odmietol, že by Veľká Británia ako jeden z najväčších prispievateľov nasledovala príklad USA.¹⁴⁵ Podobne reagoval hovorca čínskeho Ministerstva zahraničia Zhao Lijian, ktorý v mene ČĽR apeloval na USA, aby sa nezbavovala svojich povinností, a vyzdvihol možnosť oslabenia fungovania WHO po ich odchode.¹⁴⁶ K týmto a viacerým názorom ďalších zahraničných predstaviteľov sa priklonil aj člen Snemovne reprezentantov, Demokrat Eliot Engel, ktorý poukázal na fakt, že sa Trump týmto spôsobom snaží za každú cenu vyhnúť priznaniu, že jeho administrácia vo veci pandémie zlyhala. Naopak, senátor a Republikán Josh Hawley jeho rozhodnutie kvitoval.¹⁴⁷

V máji podali USA oficiálnu žiadosť o ukončenie členstva vo WHO, ktorá by mala stúpiť v platnosť v polovici budúceho roka. Je však možné, že rozhodnutie sa zmení po prezidentských voľbách. Joe Biden v rámci kampane prisľúbil, že akonáhle bude zvolený za prezidenta USA, hneď v prvý deň úradu žiadosť stiahne.¹⁴⁸

Pozastavenie financovania môže podľa niektorých kritičiek a kritikov otvoriť dvere čínskemu vplyvu na medzinárodnom poli. USA naznačili, že okrem WHO zvažujú aj zastavenie dotácií viacerým medzinárodným organizáciám a taktiež odchod z niektorých ďalších, napr. Rady OSN pre ľudské práva. Ústupom by tak mohli USA vytvoriť ideálny priestor pre ČĽR, ktorá patrí k najväčším prispievateľom WHO. Snaha ČĽR o rozšírenie svojho vplyvu je viditeľná aj priamo v OSN. Zatiaľ čo príslušníci a príslušníčky KS momentálne pôsobia na najvyšších postoch v prinajmenšom 4 z 15 špecializovaných agentúr OSN, USA je na čele len 1 z nich.¹⁴⁹

Začiatkom marca ČĽR informovala WHO, že v súvislosti s bojom proti COVID-19 venuje príspevok vo výške 20 miliónov USD. Diplomatická propaganda posilnila vplyv týždeň po Trumpovom prehlásení o zastavení financovania, kedy ČĽR prisľúbila

¹⁴⁴ WOLFSON, Trump Said He Would Terminate the U.S. Relationship with the WHO. Here's What it Means, 2020

¹⁴⁵ WOODCOCK, Coronavirus: 'Essential' for countries to work together, says UK after Trump cuts WHO funding, 2020

¹⁴⁶ MAYGER et al., China Blasts Trump's Move to Pull WHO Funding, Pledges Support, 2020

¹⁴⁷ BBC, Coronavirus: Trump's WHO de-funding 'as dangerous as it sounds', 2020

¹⁴⁸ BBC, Coronavirus: Trump moves to pull US out of World Health Organization, 2020

¹⁴⁹ DOZIER, China Wins: Why Trump's WHO Funding Cut is a Gift to Beijing, 2020

d'alšiu pomoc, tentoraz v podobe 30 miliónov USD.¹⁵⁰ Zároveň čínsky prezident Xi Jinping v prejave adresovanom SZZ oznámil, že ČĽR poskytne v období najbližších dvoch rokov pomoc vo výške 2 miliárd USD v boji proti pandémie, a to predovšetkým v rozvojových krajinách.¹⁵¹

Otázkou zostáva, do akej miery sa zo strany ČĽR jedná o skutočnú pomoc – a naopak, do akej miery o politickú propagandu. Aktivity či už na území pevninskej Číny alebo na medzinárodnej politickej scéne sú charakteristické pre kroky KS, ktorá sa dlhodobo snaží o umocnenie vplyvu Pekingú a vytváranie strategického prostredia, v ktorom môže presadzovať legitimitu režimu a snažiť sa udržať pozitívny obraz vlády.¹⁵²

¹⁵⁰ SHIH, China pledges additional 30 mil. USD funding for World Health Organization, 2020

¹⁵¹ POLITICO, China announces \$2 billion in virus help at WHO Assembly, 2020

¹⁵² BATES, China's Global Influence: Post-COVID Prospects for Soft Power, 2020, s. 99

4. Taiwan v boji s pandémiou COVID-19 a SARS

4.1 Začiatok pandémie COVID-19

Dňa 31. decembra 2019 informovala Wuhanská zdravotná komisia na svojich webových stránkach o prípadoch obyvateľov a obyvateľiek mesta trpiacich vírusovým zápalom pľúc. Informácia bola v podobe pôvodného príspevku a jeho prekladu ďalej poskytnutá miestnym úradom WHO a príslušnému Regionálnemu úradu.¹⁵³ Za miesto ohniska a zároveň pôvodu nákazy boli považované tzv. mokré trhy¹⁵⁴ vo Wuhane, ktoré boli z tohto dôvodu zatvorené takmer okamžite, 1. januára.¹⁵⁵ V tej dobe bolo ochorenie označované za zápal pľúc neznámeho pôvodu, pričom v meste Wuhan, hlavnom meste provincie Hubei, bolo nahlásených len niekoľko prípadov výskytu.¹⁵⁶ WHO dňa 5. januára zverejnila informácie o víruse a prostredníctvom informačného systému a vydala odporúčania členským štátom, ktoré v podobe varovania nabádali k predbežným opatreniam a prevencii šírenia infekcie. Na webovú platformu prístupnú verejnosti potom umiestnila správu s dostupnými informáciami o nákuze a poukázala na platnosť opatrení vydaných WHO v súvislosti s prevenciou šírenia chrípky a akútnych respiračných ochorení.¹⁵⁷

Čínske authority o 4 dni nato označili za pôvod pľúcnej infekcie tzv. nový koronavírus (2019-nCoV), avšak pôvodne len u 15 z 59 vtedajších prípadov nákazy.¹⁵⁸ O niekoľko dní neskôr sa na sociálnej sieti Twitter objavil príspevok WHO o tom, že ČĽR nemá informácie o prenose infekcie z človeka na človeka, a prenos je tak vysoko nepravdepodobný. Niektorí odborníci a odborníčky WHO však upozorňovali na riziko prenosu, zdôraznili nutnosť prípravy na šírenie nákazy a vyjadrili nesúhlas s príspevkom. Neskôr však vzniklo podozrenie, že čínske authority, aj napriek vedomosti o medziľudskom prenose, informáciu spočiatku zatajovali a zverejnili ju až o šesť dní neskôr.¹⁵⁹

¹⁵³ WHO, Timeline: WHO's COVID-19 response, 2020

¹⁵⁴ Trhy s netrvanlivými potravinami, napr. mäsom, rybami, morskými plodmi, ovocím a zeleninou.

¹⁵⁵ WHO, Novel Coronavirus – China, 2020

¹⁵⁶ WHO, Pneumonia of unknown cause – China, 2020

¹⁵⁷ WHO, Timeline: WHO's COVID-19 response, 2020

¹⁵⁸ ECDC, Timeline of ECDC's response to COVID-19, 2020

¹⁵⁹ CORCORAN, An infamous WHO tweet saying there was no clear evidence COVID-19 could spread between humans was posted for balance to reflect findings from China, 2020

V druhej polovici januára sa rozhodla do Wuhanu vyslať delegáciu za účelom zistenia ďalších informácií o šírení infekcie. Okrem epidemiologických dát získali tiež odborníci a odborníčky prehľad o aplikácii RT-PCR testov (metóda priameho stanovenia vírusu na základe detekcie genetického materiálu¹⁶⁰) a možných opatreniach smerujúcich k zamedzeniu ďalšieho šírenia zo strany lokálnych autorít.¹⁶¹

Večer pred začiatkom osláv Lunárneho Nového Roku, 23. januára, bol v meste Wuhan vyhlásený tzv. lockdown, v rámci ktorého došlo k prerušeniu dopravných spojení, metra, uzavretiu letiska a vlakových staníc.¹⁶² V ten istý deň bolo podľa WHO infikovaných celkom 581 mužov a žien. 571 z týchto prípadov bolo nahlásených priamo v ČĽR, 375 z nich v provincii Hubei. 95 mužov a žien bolo vo vážnom stave a 17 ľudí ochoreniu podľahlo.¹⁶³ Zároveň WHO verejne prehlásila, že vírus zatiaľ nepredstavuje hrozbu na medzinárodnej úrovni.¹⁶⁴

Opatrenia boli aplikované aj na ďalšie mestá v provincii Hubei a okrem obmedzení súvisiacich s dopravou došlo tiež k zatvoreniu niektorých kaviarní, kín a divadiel. V Pekingu boli následne zrušené všetky hlavné podujatia osláv Nového roku.¹⁶⁵ Dňa 24. januára, kedy boli prípady ochorenia zaznamenaná už v 10 ďalších krajinách sveta, sa lockdown dotkol života 36 miliónov ľudí v celkovo 13 mestách ČĽR.¹⁶⁶ WHO vtedy potvrdila 846 infikovaných na celom svete, 830 z nich v ČĽR. Počet obetí vzrástol na 25 a drvivá väčšina prípadov v zahraničí mala súvis s cestovateľskou históriou do/z Wuhanu.¹⁶⁷

4.2 COVID-19 vo svete

Čím viac prípadov sa začalo vyskytovať v ČĽR, tým viac sa čínska vedecká obec snažila identifikovať nový vírus. Obavy posilnil fakt, že vírus bol veľmi podobný vírusu SARS, ktorý mal v rokoch 2002 a 2003 na svedomí úmrtia niekoľkých stoviek ľudí. Keď ČĽR upozornila na možnosť nebezpečne rýchleho šírenia a mutácie vírusu, v štáte

¹⁶⁰ Typy testov používaných pri diagnostike ochorenia COVID-19 (ŠÚKL, Typy testov používaných pri diagnostike ochorenia COVID-19, 2020)

¹⁶¹ WHO, Mission summary: WHO Field Visit to Wuhan, China 20-21 January 2020, 2020

¹⁶² KUO, Coronavirus: panic and anger in Wuhan as China orders city into lockdown, 2020

¹⁶³ WHO, Novel Coronavirus, Situation Report - 3, 23 January 2020, 2020

¹⁶⁴ BERLINGER et al., January 23 coronavirus news, 2020

¹⁶⁵ BBC, China Coronavirus: Lockdown measures rise across Hubei province, 2020

¹⁶⁶ RATCLIFFE et al., Coronavirus: death toll reaches 41 in China with first cases in Europe, 2020

¹⁶⁷ WHO, Novel Coronavirus (2019-nCoV), Situation Report - 4, 24 January 2020, 2020, s. 1

už došlo k presunu stoviek miliónov ľudí v rámci novoročných sviatkov, a mnoho iných cestovalo do zahraničia.¹⁶⁸

Vírus bol 30. januára oficiálne označený WHO za Ohrozenie verejného zdravia medzinárodného významu. Rozhodnutie zmenila na zasadaní, ktoré sa odohralo týždeň po tom, čo bol vírusu tento status sprvu zo strany WHO zamietnutý s odôvodnením, že je priskoro považovať ho za hrozbu medzinárodného rozsahu.¹⁶⁹ V deň, kedy riziko nákazy nabralo na závažnosti, bolo vo svete potvrdených celkom 9826 prípadov nákazy. Z toho 9720 bolo detekovaných v Číne, zvyšných 106 mužov a žien sa nachádzalo v 19 krajinách sveta. Vírus mal k tomuto dňu na svedomí 213 úmrtí.¹⁷⁰

V Európe boli prvé prípady zaznamenané vo Francúzsku 24. januára, pričom u všetkých troch osôb bol vírus potvrdený po návrate z ČLR.¹⁷¹ Španielsko v posledný januárový deň potvrdilo prvý prípad v Európe, ktorý nemal cestovateľskú anamnézu.¹⁷²

Jedným z najdôležitejších potvrdení prvých prípadov ochorenia bolo vydané Talianskom 30. januára.¹⁷³ Krajina sa rýchlo stala epicentrom nákazy. Jednotlivé opatrenia vyústili do celoštátneho lockdownu 9. marca. V tej dobe bolo už celosvetovo potvrdených viac než 111 000 prípadov nákazy a 3 890 úmrtí. ČLR zaznamenala rapídny pokles v počte nových infikovaných, a to na 40 mužov a žien za daný deň.¹⁷⁴

Samotný vírus medzitým získal označenie SARS-CoV-2 (keďže nový vírus je geneticky blízky koronavírusu, ktorý bol príčinou pandémie SARS), pričom ochorenie, ktoré vírus spôsoboval, bolo pomenované COVID-19 (koronavírus, ktorý sa po prvý raz vyskytol v roku 2019).¹⁷⁵

O mesiac neskôr sa vládne nariadenia týkajúce sa odporúčaní alebo zákazov vychádzania dotýkali života 3,9 miliardy ľudí. Krajiny zavádzali rôzne lokálne opatrenia, aby sa tak zabránilo ďalšiemu šíreniu COVID-19. Obmedzenia celosvetového rozsahu mali dopad aj na životné prostredie. Len po uplynutí prvých šiestich mesiacov

¹⁶⁸ MEDICAL EXPRESS. China warns virus could mutate and spread, steps up precautions, 2020

¹⁶⁹ WHO, Statement on the second meeting of the International Health Regulations (2005) Emergency Committee regarding the outbreak of novel coronavirus (2019-nCoV), 2020

¹⁷⁰ WHO, Novel Coronavirus (2019-nCoV) Situation Report - 11, 2020

¹⁷¹ COKELAERE, France confirms first coronavirus cases in Europe, 2020

¹⁷² THE LOCAL, Coronavirus: What we know about Spain's first case, 2020

¹⁷³ AMANTE, UPDATE 2-Italy declares coronavirus emergency after two cases confirmed, 2020

¹⁷⁴ BBC, Coronavirus: Italy extends emergency measures nationwide, 2020

¹⁷⁵ WHO, Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it, 2020

tohto roku došlo k zníženiu emisií oxidu uhličitého o 1,5 miliardy ton, v porovnaní s údajmi za rovnaké časové obdobie v roku 2019.¹⁷⁶

V súčasnosti však svet stále nemá vyhraté a krajiny bojujú s ďalšími vlnami pandémie COVID-19. Svedčia o tom aj neustále narastajúce údaje o nových prípadoch vo svete. V posledný septembrový deň tohto roku bolo celosvetovo potvrdených 34 296 443 pozitívne testovaných pacientov a pacientiek a 1 025 830 úmrtí.¹⁷⁷

4.3 COVID-19 na Taiwane

4.3.1 Prvotná reakcia

Akonáhle sa informácie o prípadoch atypického zápalu pľúc vo Wuhane objavili na Internete, taiwanské Centrum pre kontrolu chorôb (ďalej len CPKCH) reagovalo rýchlo. RČ využila systém online kontaktovania a zaslala WHO mail so žiadosťou o bližšie podrobnosti o ochorení a tiež naznačila riziko medzilidského prenosu odôvodnením, že v ČĽR sa nachádza viacero infikovaných pacientov a pacientiek.¹⁷⁸ Rovnako žiadala o potvrdenie zo strany WHO o riziku šírenia. WHO Taiwanu odpovedala a oznámila, že informácie budú predané k ďalšiemu spracovaniu. Zostáva však otázkou, prečo sa WHO informáciou ďalej nezaoberala a ani ju nezverejnila na svojej webovej stránke. Možným dôvodom je nátlak zo strany ČĽR práve v spojení s jej pohľadom na legitimitu RČ.¹⁷⁹

4.3.2 Cestovateľské opatrenia

Taiwanská vláda nečakala na odpoveď, kým sa rozhodla konať, a ešte v rovnaký deň zaviedla ako prvá krajina na svete kontrolu cestujúcich, ktorí prichádzali do RČ priamymi letmi z Wuhanu. Pasažieri a pasažierky boli v rámci kontroly povinní vyplniť prehlásenie o zdravotnom stave.¹⁸⁰ Okrem toho CPKCH vyslalo svoje úradníčky a úradníkov, aby sa zúčastnili každého jedného letu (každý týždeň bolo naplánovaných 12 letov z Wuhanu do RČ). Mali za úlohu monitorovať zdravotný stav pasažierov a pasažierok a nedovoliť im opustiť lietadlo bez toho, aby prešli kontrolou a potvrdením,

¹⁷⁶ COCKBURN, Coronavirus had bigger impact on CO2 emissions than Second World War, study reveals, 2020

¹⁷⁷ WORLDOMETERS, Coronavirus Worldwide Graphs, 2020

¹⁷⁸ MOFA, Advance preparations and early response to COVID-19 pandemic, 2020, s. 1-2

¹⁷⁹ EVERINGTON, WHO ignored Taiwan's warnings about coronavirus in December, 2020

¹⁸⁰ MOFA, Advance preparations and early response to COVID-19 pandemic, 2020, s. 2

že nemajú žiadne symptómy. CPKCH zároveň vydala varovanie, že v prípade šírenia dezinformácií o ochorení hrozí obvinenému alebo obvinenej pokuta vo výške viac ako 99 000 USD. Ak by sa jednalo o nepravdivé informácie, ktoré by mali za následok spoločenské nepokoje, okrem pokuty vo výške 1 000 USD hrozilo tiež zadržanie na dobu troch dní.¹⁸¹

Dňa 20. januára vydala ČĽR povolenie návštevy Wuhanu dvom odborníkom vyslaných CPKCH za účelom zistenia bližších informácií a celkovom porozumení situácie súvisiacej s nákazou.¹⁸² Na druhý deň bol na Taiwane potvrdený prvý prípad nákazy. Medzitým došlo k rozšíreniu cestovateľských opatrení pre cestujúcich z Wuhanu na tých, ktorí prichádzali z provincií Hubei, Zhejiang a Guangdong. V konečnom dôsledku bola medzi rizikové oblasti zahrnutá aj celá ČĽR vrátane Hong Kongu a Macaa. Pasažieri a pasažierky, ktorí vykazovali príznaky ochorenia, boli odkázaní na potvrdenie nákazy priamo v nemocniciach, zatiaľ čo ostatní, ktorí prichádzali z rizikových krajín po celom svete, museli podstúpiť 14-dennú karanténu.¹⁸³

Kontroly súvisiace s cestovaním boli zavedené v dvoch hlavných fázach. Prvá začala opatreniami zavedenými 31. decembra 2019. V rámci prvotných opatrení došlo k vyššie spomínaným reštrikciám pre cestujúcich z neustále vzrastajúceho počtu provincií až po úplný zákaz vstupu pasažierov a pasažierok z ČĽR, ktorý bol zavedený 11. februára. Celkovo bolo tak cieľom prvej fázy zamedzenie šírenia infekcie priamo z Číny.¹⁸⁴

V rámci druhej fázy sa Taiwan zameril na potenciálne riziko importovanej nákazy z ostatných krajín sveta. V súvislosti so zhoršujúcou sa situáciou vydalo CPKCH cestovateľské upozornenia, v rámci ktorých vymedzilo tri typy farebne odlišných upozornení, ktoré boli premenlivo priradované krajinám podľa miery rizika, aké predstavovali:

- Úroveň 1 – krajiny označené zelenou farbou, ktoré nepredstavujú väčšie riziko za predpokladu, že obyvateľstvo dodržiava základné opatrenia, ako napr. primárne vakcinácie.

¹⁸¹ I-CHIA, CHUNG, CDC to check flights from Wuhan, plays down SARS rumors, 2020

¹⁸² HANCOCKS, Taiwan led the world in closing down for Covid-19, now it wants to do the same with opening back up, 2020

¹⁸³ CHENG et al., Initial rapid and proactive response for the COVID-19 outbreak – Taiwan's experience, 2020, s.1

¹⁸⁴ MOFA, Advance preparations and early response to COVID-19 pandemic, 2020, s. 3-4

- Úroveň 2 – krajiny označené žltou farbou, sú charakteristické určitou mierou rizika a dodatočnými opatreniami.
- Úroveň 3 – červené krajiny s vysokou mierou rizika pre cestujúcich vrátane nemožnej ochrany pred rizikom.¹⁸⁵

Dňa 19. marca, v deň, kedy počet nakazených už dosiahol čísla 100, vydal Taiwan zákaz vstupu do krajiny pre cudzinky a cudzincov, resp. všetkých cestujúcich zo zahraničia s výnimkou pre taiwanských občanov a občianky.¹⁸⁶ Výnimka sa vzťahovala aj na držiteľov a držiteľky zahraničného rezidenčného oprávnenia, ľudí cestujúcich z dôvodu nutnosti splnenia zmluvných alebo komerčných záväzkov a za diplomatickým alebo obchodníckym účelom, a ľudí so špeciálnym povolením.¹⁸⁷

O dva dni neskôr boli všetky krajiny na svete označené za veľmi rizikové a bola im pridelená úroveň 3. Z nových 27 prípadov, ktoré pribudli 20. marca, až 24 bolo importovaných z 18 krajín sveta.¹⁸⁸ Posledným krokom tejto fázy bolo vydanie zákazu prestupu na Taiwane pre cestujúcich leteckými linkami.¹⁸⁹

4.3.3 Monitorovanie a trasovanie prípadov

CPKCH zaradila 15. januára nový vírus do 5. kategórie infekčných ochorení s ohlasovacou povinnosťou. V prípade, že mali muži alebo ženy podozrenie na ochorenie COVID-19, vtedy ešte označovaného za závažný infekčný zápal pľúc, mali povinnosť nahlásiť toto zistenie zdravotníckym orgánom do 24 hodín. Po nahlásení mali byť podrobení karanténe, dohľadávaniu najbližších kontaktov, epidemickému vyšetreniu a liečbe.¹⁹⁰ Taiwan sa spočiatku sústredil na zavedenie efektívneho systému, ktorý by umožnil jednoduchú a rýchlu identifikáciu nových prípadov, obmedzenie ich pohybu a vyhľadanie ľudí, s ktorými boli nakazení v kontakte. Vláda sa rozhodla využiť národnú databázu zdravotného poistenia, ktorú zlúčili s imigračnou a colnou databázou. V prípade, že osoba s podozrením na COVID-19 navštívila doktora, systém vygeneroval okamžité varovanie na základe podozrivých symptómov v spojení s cestovateľskou an-

¹⁸⁵ CDC, Travel Health Notices, 2020

¹⁸⁶ GARDA WORLD, Taiwan: All foreign travelers banned from March 19, 2020

¹⁸⁷ BOCA, MOFA adjusts entry regulations for foreign nationals in response to worldwide efforts to resume economic activity and international exchanges, 2020

¹⁸⁸ CHIA-NAN, Virus Outbreak. Level 3 warning issued for whole world, 2020

¹⁸⁹ REUTERS, Taiwan to suspend airline passenger transit in virus fight, 2020

¹⁹⁰ CDC, 疾管署自 2020 年 1 月 15 日起將「嚴重特殊傳染性肺炎」列為第五類法定傳染病, 2020

amnézou.¹⁹¹ V polovici februára CPKCH predstavilo elektronickú platformu, prostredníctvom ktorej bolo v mobilnom telefóne nutné vyplniť prehlásenia o zdravotnom stave ako súčasť kontroly pri vstupe na územie RČ. Súčasťou systému bolo aj skenovanie QR kódu a následná SMS. Po ich potvrdení bolo možné prekročiť hranice.¹⁹² Elimináciu rizika v spojení s prehláseniami doplnil aj systém troch úrovní. V prípade, že pasažier alebo pasažierka prichádzali na Taiwan z krajín zaradených do úrovni 1 a 2, boli im zaslané SMS s potvrdením, a následne mohli prejsť colnou kontrolou. Pokiaľ ale pricestovali z krajín úrovne rizika 3, boli povinní začať hneď po pricestovaní domácu karanténu.¹⁹³ V priebehu marca však došlo k sprísneniu opatrení a 14-dennú karanténu museli podstúpiť všetci návštevníci a návštevníčky, keďže všetky krajiny boli označené za extrémne rizikové.¹⁹⁴

Ďalším preventívnym opatrením bolo sledovanie pomocou mobilného telefónu. CPKCH v spolupráci s taiwanskými operátormi vytvorila systém trasovania osôb v karanténe pomocou GPS v telefóne. Podľa toho, kde sa prípady nachádzali, vytvorilo CPKCH v spolupráci s lokálnymi autoritami zoznam s adresami a telefónnymi číslami. Každý deň obdržali ľudia v izolácii telefonát s otázkami ohľadom ich zdravotného, ale aj psychického stavu. Operátori na základe telefónnych kontaktov spustili sledovanie pohybu daných osôb. V prípade, že nebolo možné ľudí skontaktovať, alebo vyšli za hranice karanténneho ubytovania, osoba a tiež lokálne authority dostali informačnú SMS.¹⁹⁵ Porušenie karantény tak mohlo mať za následok konfrontáciu s políciou, ktorá bola schopná doraziť na miesto pobytu osoby do hodiny od obdržania správy. Okrem telefonátov bola zavedená kontrola aj prostredníctvom SMS správ od CPKCH s otázkou, či majú osoby symptómy. Následne bolo nutné odoslať odpoveď s číslom.¹⁹⁶ Tri čísla vyjadrovali zdravotný stav, a to asymptomatický stav, príznaky COVID-19 a iné

¹⁹¹ WANG et al., Response to COVID-19 in Taiwan, Big Data Analytics, New Technology, and Proactive Testing, 2020

¹⁹² HUANG, Taiwan to roll out online health report system for visitors, 2020

¹⁹³ WANG et al., Response to COVID-19 in Taiwan, Big Data Analytics, New Technology, and Proactive Testing, 2020

¹⁹⁴ LEE et al., Taiwan used police surveillance, government tracking, and 33 000\$ fines to contain its coronavirus outbreak, 2020

¹⁹⁵ YEN, Taiwan's COVID-19 Management: Development State, Digital Governance, and State-Society Synergy, 2010, s. 9

¹⁹⁶ LEE et al., Taiwan used police surveillance, government tracking, and 33 000\$ fines to contain its coronavirus outbreak, 2020

príznamy.¹⁹⁷ Systém sa ukázal byť veľmi efektívny, avšak často došlo aj k neodôvodneným výjazdom polície, pretože zjavné porušenie pravidiel sa nakoniec ukázalo byť mylné, či už z dôvodu vybitej batérie, alebo zlého signálu. Za porušenie karantény bola stanovená pokuta až do výšky 33 000 USD.¹⁹⁸

Primárne odporúčania vydávalo Centrálné epidemické riadiace centrum (ktoré bolo zapojené do boja proti SARS) v spolupráci s CPKCH. Vláda potom nariadila tie najdôležitejšie opatrenia, elektronický monitorovací systém a karanténu.¹⁹⁹ Systém sledovania však nebol novinkou. CPKCH už v roku 2017 vytvorila platformu TRACE (v preklade „stopovať“), ktorej vznik bol inšpirovaný epidémiou eboly v Afrike. Model obsahujúci informácie umožňujúce monitorovanie zdravotného stavu kontaktov bol aplikovateľný na rôzne druhy ochorení. V polovici januára 2020 bol prispôsobený COVID-19 a uvedený v podobe systému monitorovania popísaného vyššie.²⁰⁰

Systém sledovania polohy cez mobilné telefóny vyvolával otázku, do akej miery je niečo také prijateľné v demokratickej krajine. Medzi obyvateľmi a obyvateľkami sa rozšírilo zaužívané pomenovanie systému ako „elektronický plot“. Aj napriek tomuto faktu sa však zdá, že Taiwančania a Taiwančanky uprednostňujú vstup do svojho súkromia pred hrozbou pandémie. O efektívite svedčí aj fakt, že zatiaľ čo začiatkom tretieho marcového týždňa bolo v RČ potvrdených cez 100 prípadov, v ČĽR to v tom čase bolo viac než 80 000.²⁰¹ Taiwan nebol jedinou ázijskou krajinou, ktorá reagovala na riziko pandémie takýmto spôsobom. V Singapure stavili authority na aplikáciu, ktorá prostredníctvom Bluetooth signálu pomohla dodržiavať odstupy medzi osobami. Hong Kong okrem aplikácie zaviedol tiež povinné nosenie náramkov, ktoré pomáhali odhaľovať prípady porušenia karantény. V Južnej Kórei sa ako veľmi efektívna preukázala mobilná aplikácia, ktorá pomáhala lokalizovať nakazených v prítomnosti iných.²⁰²

Okrem týchto opatrení bola navyše zavedená linka s číslom 1922, na ktorej mohli obyvatelia a obyvateľky ohlasovať podozrenia na ochorenie, či už priamo u seba, alebo

¹⁹⁷ JIAN et al., Contact tracing with digital assistance in Taiwan's COVID-19 outbreak response, 2020, s. 349

¹⁹⁸ LEE et al., Taiwan used police surveillance, government tracking, and 33 000\$ fines to contain its coronavirus outbreak, 2020

¹⁹⁹ WEINSTEIN, Technology without authoritarian characteristics: An assessment of the Taiwan model of combating COVID-19, 2020

²⁰⁰ JIAN et al., Contact tracing with digital assistance in Taiwan's COVID-19 outbreak response, 2020, s. 349

²⁰¹ LEE, Taiwan's new electronic fence for quarantines leads wave of virus monitoring, 2020

²⁰² HUANG, How Digital Contact Tracing Slowed Covid-19 in East Asia, 2020

u iných. Postupom času bola však linka natoľko zahltená, že väčšie mestá boli nútené vytvoriť vlastné telefónne linky za účelom vyhľadávania chorých.²⁰³

4.3.4 Testovanie a príprava nemocníc

Akonáhle boli zaznamenané prípady v ČĽR, v taiwanských nemocniciach spustili systém merania teploty pri vstupe.²⁰⁴ Nemocnice zároveň vytvorili systém separátnych vstupov a východov z budov, jedna časť vstupov bola určená potenciálnym pacientom a pacientkám a druhá časť návštevníkom. Osoby s podozrením alebo potvrdeným ochorením COVID-19 boli podrobení liečbe v oddelených častiach nemocnice, mimo pohotovosti a ambulantných pacientov a pacientiek. Efektívny mechanizmus pri dohode návštevy lekára online ihneď upozornil na možné riziko. Keď sa tak stalo, pacient alebo pacientka boli umiestnení do izolovanej miestnosti, podobnej, v akých sa neskôr vykonávali aj diagnostické testy.²⁰⁵ V rámci opatrení bolo tiež zo strany vlády obyvateľom a obyvateľkám odporúčané, aby návštevy blízkych v nemocniciach nahradili videohovorami. Kým niektoré nemocnice, predovšetkým detské a pôrodnice, zakázali návštevy úplne, iné sa riadili odporúčaniami CPKCH o počte a frekvencii návštev. Vláda navyše nariadila nosenie rúšok všetkým návštevníkom a návštevníčkam nemocnice, vrátane personálu. Veľké množstvo zdravotníckych zariadení tiež umiestnilo k vstupom dezinfekčné prostriedky na ruky a niektoré aj infračervený snímač telesnej teploty.²⁰⁶

Taiwanská vláda si bola plne vedomá ohrozenia ľudí v prvej línii, zdravotníkov a zdravotníčok, ktorých nedostatok by v prípade nákazy mohol znamenať kolaps nemocníc. Z toho dôvodu iniciovala distribúciu chirurgických rúšok do všetkých lokálnych nemocníc a kliník. Každý zo zdravotníckych pracovníkov a pracovníčok dostal denne 1 až 2 rúška, pričom ošetrovujúcim, ktorí sa starali o pacientov a pacientky s COVID-19, boli poskytnuté dodatočné rúška alebo respirátory. Rovnako vláda poskytla rúška rizikovým skupinám osôb, ako boli pacienti a pacientky s rakovinou, podstupujúcich chemoterapiu, rádioterapiu alebo hemodialýzu.²⁰⁷

²⁰³ WANG et al., Response to COVID-19 in Taiwan, Big Data Analytics, New Technology, and Proactive Testing, 2020

²⁰⁴ MOFA, Advance preparations and early response to COVID-19 pandemic, 2020, s. 7

²⁰⁵ CHANG et al., COVID-19: Taiwan's epidemiological characteristics and public and hospital responses, 2020, s. 4-5

²⁰⁶ LIU et al., Hospital visiting policies in the time of coronavirus disease 2019: A nationwide website survey in Taiwan, 2020, s. 569

²⁰⁷ CHANG et al., COVID-19: Taiwan's epidemiological characteristics and public and hospital responses, 2020, s. 7-8

Opatrenia aplikované v nemocniciach vyústili do momentu, kedy takmer v polovici marca pripravilo CPKCH hromadné testovanie a prípadnú hospitalizáciu nakažených prostredníctvom vymedzenia 167 zariadení pre testovanie a 50 ďalších pre starostlivosť o pacientov a pacientky s ťažkým priebehom ochorenia.²⁰⁸ Na rozdiel od väčšiny krajín vo svete sa však Taiwan nezameral na masové testovanie. CPKCH vyhodnotilo 14-dennú karanténu a následné 7-denné monitorovanie svojho stavu (pre asymptomatické osoby) za dostatočné opatrenie. Aj keď vo svete existuje veľa prípadov komunitného šírenia práve vďaka nákaze, ktorú šíria nakazení bez príznakov, Taiwan poukázal na fakt, že k tomu dochádza často kvôli porušeniu karantény.²⁰⁹ Na ukážku porovnania, ku dňu 30.9.2020 Taiwan otestoval celkom 194 729 ľudí²¹⁰, v prepočte menej ako 0,01 denných testov na tisíc obyvateľov a obyvateľiek.²¹¹ Austrália, ktorá má o približne 1,6 milióna viac obyvateľov a obyvateľiek ako Taiwan, vykonala k rovnakému dňu 7 637 403 testov,²¹² t.j. 1,36 testov na tisíc osôb.²¹³ Naproti tomu Česká republika s viac ako 10 miliónmi obyvateľov a obyvateľiek vykonalo dovedy 1 388 803 testov,²¹⁴ v prepočte 1,65 testov.²¹⁵

4.3.5 Rúška

Pred začiatkom pandémie boli taiwanskí výrobcovia rúšok schopní vyrobiť denne 1,88 milióna rúšok, pričom v prípade nutnosti bolo možné kapacitu navýšiť až na 2,44 milióna rúšok denne. Vláda sa chcela vyvarovať situácii, kedy by bolo v krajine nedostatok rúšok, prípadne by došlo k zneužívaniu ich predaja. Dňa 24. januára teda vydala oficiálny zákaz exportu rúšok, a čoskoro nato nariadila prerozdelenie všetkých rúšok národnej, resp. domácej produkcie, a to v prepočte približne 4 miliónov kusov každý deň.²¹⁶ Od 4. februára mali obchody s rozličným tovarom zakázané predávať rúška. Národná správa zdravotného poistenia (ďalej len NSZP) vytvorila plán dis-

²⁰⁸ MOFA, Advance preparations and early response to COVID-19 pandemic, 2020, s. 7

²⁰⁹ CDC, Mass testing is still unnecessary in Taiwan as COVID-19 status in Taiwan is different from global coronavirus developments, 2020

²¹⁰ CDC, Number of Cases Suspected SARS-CoV-2 Infection Tested - By Reporting Source, 2020

²¹¹ OUR WORLD IN DATA, Daily COVID-19 tests per thousand people, 2020

²¹² DEPARTMENT OF HEALTH, Be Covid Safe, 2020

²¹³ OUR WORLD IN DATA, Daily COVID-19 tests per thousand people, 2020

²¹⁴ MZ ČR, COVID-19: Kumulatívni přehledy dle hlášení KHS a dle pozitivních nálezů laboratoří, které jsou určeny pro další šetření, 2020

²¹⁵ OUR WORLD IN DATA, Daily COVID-19 tests per thousand people, 2020

²¹⁶ SU et al., Masks and medical care: Two keys to Taiwan's success in preventing COVID-19 spread, 2020, s.1

tribúcie rúšok, v rámci ktorého boli rúška zaslané do 6 505 zmluvných lekární a drogérií. Od 6. februára bol spustený plošný predaj. Obyvatelia a obyvatelky, ktorí si chceli takto rúška zakúpiť, sa v miestach predaja museli preukázať kartičkou NSZP.²¹⁷ Všetci kupujúci a kupujúce si mohli zakúpiť maximálne 2 rúška na týždeň. Rovnocenná distribúcia pomoci sa však netýkala len miestnych. Prístup k rúškam mali aj zahraniční návštevníci a návštevníčky, vrátane študentov a študentiek a migračných pracovníkov a pracovníčok. Tým stačilo preukázať sa dokladom totožnosti, či už pasom, alebo dokladom o pobyte.²¹⁸ Aby bolo znížené riziko šírenia nákazy a zamedzilo sa tvoreniu miest, kde by sa mohlo koncentrovať väčšie množstvo ľudí, bol zavedený systém rozdelenia zákazníkov a zákazníčok na jednotlivé dni. Muži a ženy, ktorých identifikačné číslo na kartičke NSZP končilo párnym číslom, si mohli prichádzať kupovať rúška v utorok, štvrtky a soboty. Naopak, tí, ktorých čísla končili nepárnym číslom, mohli prichádzať v pondelky, stredu a piatky. V nedeľu si rúška mohli kúpiť všetci.²¹⁹ Vzhľadom na vzrastajúci dopyt bolo od 5. marca umožnené obyvateľom a obyvateľkám zakúpiť si 3 rúška na týždeň pre dospelých a 5 pre deti. V tej dobe už produkcia rúšok dosahovala v priemere takmer 8,2 milióna kusov denne.²²⁰ Takmer o dva a pol týždňa neskôr boli rúška dodané aj do tzv. bezcolných obchodov na piatich taiwanských letiskách.²²¹ Vláda sa tak rozhodla zaručiť nielen rovnomernú distribúciu medzi obyvateľov a obyvateľky, ale aj cenovú dostupnosť. Napríklad, po spustení fázy predaja bolo možné si rúško zakúpiť za cenu v prepočte 0,17 USD. Okrem Taiwanu neskôr zaviedli zákaz exportu rúšok aj iné krajiny, v období medzi februárom a aprílom to boli Južná Kórea, Thajsko, Francúzsko, Nemecko a Rusko. Dňa 4. apríla tiež WHO apelovalo na jednotlivé krajiny vo svete, aby zvýšili produkciu rúšok.²²² Začiatkom apríla sa RČ rozhodla pomôcť nielen svojim občanom a občiankám, ale aj v zahraničí. Vláda sa rozhodla darovať celkom 10 miliónov kusov rúšok a zdravotníckeho materiálu najviac postihnutým krajinám vo svete. Kroky Taiwanu na medzinárodnom poli sú známe ako

²¹⁷ CDC, Name-based rationing system for purchases of masks to be launched on February 6; public to buy masks with their (NHI) cards, 2020

²¹⁸ EVERINGTON, Foreigners without Taiwanese health insurance cards can still get masks, 2020

²¹⁹ CDC, Name-based rationing system for purchases of masks to be launched on February 6; public to buy masks with their (NHI) cards, 2020

²²⁰ CDC, Starting March 5, everyone to be allowed for one additional face mask every week due to increased production, 2020

²²¹ CDC, Face masks available at duty free shops in Taiwan's airports on March 21, three adult face masks cost NT50, 2020

²²² SU et al., Masks and medical care: Two keys to Taiwan's success in preventing COVID-19 spread, 2020, s.1

politická kampaň RČ s názvom „Taiwan môže pomôcť“. V súvislosti s týmto krokom prezidentka Tsai Ying-wen apelovala na to, aby naozaj svet videl, že Taiwan nielen že môže pomôcť, ale naozaj pomáha. Zároveň vyzdvihla dôležitosť medzinárodnej spolupráce na zastavenie šírenia COVID-19. S produkčnou kapacitou 13 miliónov rúšok denne sa Taiwan rozhodol venovať najväčšiu časť, 7 miliónov, Európe (primárne Taliansku, Španielsku, Francúzsku, Nemecku, Belgicku a tiež Spojenému kráľovstvu). 2 milióny boli venované USA a zvyšný 1 milión menším krajinám, ktoré majú nadviazané diplomatické vzťahy s Taiwanom.²²³ Prvotný zákaz exportu rúšok vyvolal vlnu kritiky a nevôle ako na strane médií ČĽR, tak v radoch KMT. Neskôr, keď sa Taiwan rozhodol venovať dar USA, ČĽR opäť vyjadrila nesúhlas s touto formou politiky a „lichotenie“ USA zo strany Taiwanu označila za škodlivejšie, než samotný vírus.²²⁴ Dôvodom pre negatívny postoj k zakazu exportu bol argument KMT, že diskriminačný zákaz sa týka len ČĽR. V skutočnosti sa však týkal všetkých krajín vo svete. KMT zároveň kritizovalo vládu za to, že neposkytla pomoc Wuhanu, ktorý to v tom čase najviac potreboval, čím bol zákaz označený za nehumánny krok.²²⁵

Denná kapacita produkcie rúšok na Taiwane sa do mája zvýšila na 20 miliónov. V druhej polovici júla, kedy Taiwan zaznamenal 455 prípadov nákazy COVID-19 a 7 úmrtí, sa vláda rozhodla darovať ako jeden z mnohých darov celkom 51 miliónov rúšok do 80 krajín sveta.²²⁶

Taiwan dokázal efektívne eliminovať hrozbu šírenia COVID-19 rýchlymi rozhodnutiami a efektívnymi opatreniami. Ku dňu 30.9. mal potvrdených celkovo 514 prípadov, z toho 422 bolo importovaných zo zahraničia. 7 mužov a žien chorobe podľahlo.²²⁷ K dátumu nezaznamenal Taiwan žiadne úmrtie po dobu takmer piatich mesiacov, od 11. mája.²²⁸ Krajine sa podarilo eliminovať riziko šírenia nákazy veľmi efektívne. Jedným z najdôležitejších aspektov úspechu bola rýchlosť reakcie, keďže so zavádzaním opatrení začal okamžite po tom, čo vyvstalo podozrenie na existenciu ochorenia podobného SARS. Zároveň sa vydal inou cestou ako väčšina iných krajín vo

²²³ CHEN, Taiwan to donate 10 million masks to countries hit hardest by coronavirus, 2020

²²⁴ ROWEN, Crafting the Taiwan Model for COVID-19: A Exceptional State in Pandemic Territory, 2020, s. 6

²²⁵ WOODS, The KMT's shifting attitudes on Tsai's mask diplomacy, 2020

²²⁶ CHEN, Taiwan Donates Over 51 Million Masks to Countries Worldwide, 2020

²²⁷ EVERINGTON, Frenchman in Taiwan tests positive for coronavirus after quarantine ends, 2020

²²⁸ WORLDOMETERS, Total Coronavirus Deaths in Taiwan, 2020

svete, ktoré sa zamerali na masové plošné testovanie, a stavil na karanténu a vysoké pokuty.

4.4 Taiwanská skúsenosť so SARS

Taiwan dokázal rýchlo a efektívne čeliť pandémie predovšetkým vďaka skúsenostiam, ktoré nabralo vedenie krajiny po epidémii SARS v roku 2003. Na prelome rokov 2002 a 2003 sa objavili prípady ochorenia koronavírusu SARS, ktoré bolo sprevádzané symptómami podobnými chrípke a tiež COVID-19.²²⁹ Nákaza sa začala šíriť v novembri 2002 v čínskej provincii Guangdong.²³⁰ ČĽR však oficiálne informovala WHO o šíriacom sa atypickom zápale pľúc až 11. februára, kedy bolo v krajine zaznamenaných 305 nakazených a 5 úmrtí.²³¹ Medzi prvými krajinami, v ktorých došlo k medziliudskému prenosu, bol práve Taiwan.²³² Globálna epidémia trvala niekoľko mesiacov, pričom posledný reťazec pacientov a pacientiek, ktorí ochoreli na základe medziliudského prenosu, bol prerušený 5. júla. Celkovo sa epidémia SARS dotkla 29 krajín sveta, 8 422 mužov a žien ochorelo a 916 zomrelo. Z celkového počtu bolo 5 327 prípadov a 349 úmrtí potvrdených na území ČĽR.²³³ Od roku 2003 sa SARS SARS objavil trikrát, v dôsledku laboratórnych nehôd.²³⁴ V prvom prípade došlo k nákaze laboranta v Singapure počas manipulácie so Západonílskym vírusom, ktorý bol kontaminovaný vírusom SARS.²³⁵ Podobne tomu bolo aj v taiwanskom laboratóriu, kedy bol vzorkám SARS vystavený laborant, u ktorého bola nákaza neskôr potvrdená.²³⁶ V ČĽR došlo k nákaze výskumníka a výskumníčky v laboratóriu v Pekingu, rovnako počas manipulácie so vzorkami.²³⁷

Taiwan potvrdil prvý prípad nákazy SARS 10. marca 2002.²³⁸ Šírenie SARS malo na Taiwane podľa analýzy WHO dve hlavné fázy. Prvá prebiehala do 19. apríla: 78 % prípadov nákazy bolo do tej doby importovaných, 16 % sa šírilo v domácnostiach a

²²⁹ WHO, Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS), 2019

²³⁰ SARS Reference, Timeline, 2006

²³¹ WHO, Consensus document on the epidemiology of severe acute respiratory syndrome (SARS), 2003, s. 13

²³² WHO, Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS) - Emergencies, preparedness, response, 2015

²³³ WHO, Consensus document on the epidemiology of severe acute respiratory syndrome (SARS), 2003, s. 13

²³⁴ WHO, China reports additional SARS case - update 3, 2004

²³⁵ WHO, Severe acute respiratory syndrome (SARS) in Singapore - update 2, 2003

²³⁶ WHO, SARS case in laboratory worker in Taiwan, China, 2003

²³⁷ WALGATE, SARS escaped Beijing lab twice, 2004

²³⁸ CDC, SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome), 2014

medzi kontaktami nakazených, a 6 % malo pôvod v nemocničných zariadeniach. V období druhej fázy, od 20. apríla do 16. mája, až 89 % mužov a žien sa nakazilo v nemocniciach, 9 % malo cestovateľskú anamnézu a 2 % nakazených ochorelo komunitným šírením.²³⁹ Obrat v číslach malo na svedomí šírenie nákazy v nemocnici v Taipei, ktorej pôvodcom bol pracovník nemocnice. V súvislosti s tým zaznamenalo prípady ďalších osem nemocníc, množstvo prípadov sa týkalo práve zdravotníckych pracovníkov a pracovníčok.²⁴⁰

Bola zavedená 10-14-dňová karanténa na dvoch úrovniach. Karanténu A museli absolvovať všetky blízke kontakty nakazených, pričom bola zavedená 18. marca. V prípade karantény levelu B museli byť umiestnení do izolácie ľudia, ktorí pricestovali do RČ z oblastí, kde bol SARS potvrdený. Karanténa druhého typu bola zavedená koncom apríla v súvislosti s reakciou na prvé úmrtie v dôsledku SARS. Starostlivosť o ľudí v izolácii zaistil štát prostredníctvom ošetrovateľov a ošetrovateliek, ktorí pomáhali napr. so starostlivosťou o domácich miláčikov, praním a doručovním jedla.²⁴¹ Okrem toho boli muži a ženy v karanténe povinní merať si trikrát za deň teplotu a následne ju ohlásiť telefonicky ošetrovateľom a ošetrovatelkám.²⁴² Za dobu trvania epidémie bolo v karanténe levelu A celkom 55 632 mužov a žien, levelu B 95 828, celkom tak 151 460 osôb. Z celkového počtu bola neskôr nákaza potvrdená u 17 osôb a u 7 sa potvrdila prítomnosť protilátok v krvi.²⁴³ Začiatkom júna došlo k uvoľneniu tohto opatrenia pre Taiwančanov a Taiwančanky pracujúcich v ČĽR, pričom podmienkou v ich prípade bolo nosenie rúška.

Od 10. apríla zaviedla vláda povinné meranie teploty na letiskách, pričom nariadenie sa týkalo ako odchádzajúcich cestujúcich, tak aj prichádzajúcich. V prípade, že cestujúci alebo cestujúca mali teplotu vyššiu ako 37,5°C, osoba musela byť podrobená lekárskej prehliadke.²⁴⁴ Pasažieri a pasažierky prichádzajúci na územie Taiwanu boli navyše povinní vyplniť počas cesty prehlásenie o zdravotnom stave.²⁴⁵

Ministerstvo zdravotníctva (ďalej len MZ) vymedzilo približne 100 kliník, ktoré boli určené špeciálne na screening potenciálne chorých na základe merania teploty, aby

²³⁹ WHO, Consensus document on the epidemiology of severe acute respiratory syndrome (SARS), 2003, s. 23

²⁴⁰ CDC, SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome,) 2003

²⁴¹ HSIEH et al., Quarantine for SARS, Taiwan, 2005, s. 278

²⁴² CHEN et al., SARS in Taiwan: an overview and lessons learned, 2005, s. 79

²⁴³ HSIEH et al., Quarantine for SARS, Taiwan, 2005, s. 279

²⁴⁴ CHEN et al., SARS in Taiwan: an overview and lessons learned, 2005, s. 79

²⁴⁵ CDC, SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome), 2014

sa tak predišlo šíreniu nákazy na pohotovostiach.²⁴⁶ V začiatkoch epidémie boli nemocnice pripravené na liečbu infikovaných pacientov a pacientiek prostredníctvom podtlakových miestností, ktorých bolo v priebehu dvoch mesiacov, od marca do apríla, v nemocniciach celkom 764. CPKCH vyslalo tímy odborníkov a odborníčok, ktorí navštívili všetkých 15 nemocníc, ktoré sa primárne starali o pacientov a pacientky so SARS. Okrem toho tiež schvaľovali a zavádzali prevenčné opatrenia. WHO v tej dobe odporúčala nosenie ochranných pomôcok spoločne so správnou hygienou umývania rúk.²⁴⁷ Iniciatíva tímov, ktoré boli vysielané CPKCH, vznikla už na tretí deň od prvého výskytu nákazy.²⁴⁸

V nemocniciach boli tiež zavedené plošné dezinfekčné opatrenia. Pri vstupe do nemocnice bola ľuďom meraná teplota a všetci, ktorí vychádzali alebo vchádzali do nemocnice, museli mať na tvári rúško alebo respirátor. Vo väčšine nemocníc došlo k vymedzeniu chodieb pre pacientov a pacientky so SARS, ktorých na ich oddelenie presúvali za týmto účelom preprogramované výťahy.²⁴⁹

Posledný prípad zaznamenal Taiwan 15. júna. S počtom 674 prípadov a 84 úmrtí sa zaradil do prvej trojky najviac postihnutých regiónov na svete spoločne s ČĽR a Hong Kongom.²⁵⁰ Dňa 5. júla WHO odstránilo Taiwan zo zoznamu krajín s výskytom SARS, stalo sa tak v deň, kedy RČ po dobu 20 dní nezaznamenala žiadny nový prípad nákazy. V konečnom dôsledku malo približne 90 % prípadov nákazy pôvod v nemocniciach, čo sa odzrkadlilo aj na politickej scéne krajiny. V máji v súvislosti s neefektívnou diagnostikou a následnou izoláciou pacientov odstúpil z funkcie najvyšší predstaviteľ zdravotníckeho sektoru, čo malo za následok reštrukturalizáciu a tým pádom zlepšenie efektivity nemocničného systému.²⁵¹

4.5 Porovnanie reakcie krajiny na SARS a COVID-19

Koronavírusy SARS a COVID-19 sú si z biologického hľadiska veľmi blízke. V prípade SARS bola však zaznamenaná vyššia celosvetová úmrtnosť 11 %. Naproti tomu

²⁴⁶ SCHWARTZ, Effectively Controlling Infectious Disease Outbreaks: Comparing Taiwanese and Chinese Responses to SARS, 2009, s. 9

²⁴⁷ TWU, Control Measures for Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS) in Taiwan, 2003

²⁴⁸ CHEN et al., SARS in Taiwan: an overview and lessons learned, 2005, s. 79

²⁴⁹ ESSWEIN et al., Environmental and Occupational Health Response to SARS, Taiwan, 2003, s.1190

²⁵⁰ WHO, Update 96 - Taiwan, China: SARS transmission interrupted in last outbreak area , 2003

²⁵¹ VOA NEWS, WHO Removes Taiwan From SARS List, 2003

úmrtnosť na COVID-19 je 4,2 %.²⁵² Dôležitým rozdielom medzi vírusmi je však fakt, že COVID-19 je mnohonásobne nákazlivejší a ľahko prenosný.²⁵³

V prípade cestovateľských opatrení reagovala krajina v roku 2003 o niečo pomalšie. Ako bolo vyššie uvedené, prvý prípad nákazy SARS zaznamenal Taiwan 27 dní po tom, čo ČĽR informovala o nákaze. V prípade COVID-19 to bolo 21 dní. Prvotné opatrenia však boli v druhom prípade aplikované rýchlejšie. Kým počas SARS bol zavedený screening teploty na letiskách 31 dní po prvom výskyte nákazy, v roku 2020 reagovala krajina skôr, než zaznamenala prvý prípad, a to okamžite v deň, kedy ČĽR zverejnila prvé informácie.

Celkovo čelil Taiwan dvom fázam nákazy SARS. V prvej tvorili väčšinu infikovaných prišielci a prišielkyne zo zahraničia. Aj napriek tomu však nedošlo k úplnému uzavretiu krajiny, ako sa tomu stalo tento rok, 19. marca, kedy pri počte 100 nakažených bol vydaný zákaz vstupu ľuďom z cudziny. Dňa 18. marca 2003 bola zavedená povinná karanténa pre podozrivých z nákazy a tiež ich blízke kontakty. Až o viac ako mesiac neskôr bola aplikovaná na mužov a ženy prichádzajúcich z rizikových oblastí. Zatiaľ čo sa počet infikovaných zvyšoval, eliminácia primárneho rizika prišla relatívne neskoro. Poučenie sa prejavilo počas COVID-19, kedy bola karanténa zavedená len 15 dní po prvotných opatreniach na letiskách, rovnako aj povinnosť nahlásenia v prípade podozrenia. Postupy monitorovania stavu ľudí s príznakmi je podobný v prípade oboch epidémií, avšak v prípade COVID-19 sú technicky vyspelejšie a prepracovanejšie.

Z hľadiska pripravenosti nemocníc konala vláda v roku 2003 rovnako celkom neskoro. Aj keď boli viaceré zariadenia vybavené podtlakovými komorami, kontrola vybavenosti, a tým aj objavovanie nedostatkov v nemocniciach, začalo až v polovici marca. V podobnom čase tohto roku boli vymedzené nemocnice a miesta pre ošetrovanie a testovanie, avšak tentokrát už lepšie vybavené. Kým v roku 2003 mal Taiwan v prvých mesiacoch pripravených viac ako 700 podtlakových miestností, v roku 2020 bolo na Taiwane pripravených 2 000 lôžok v takýchto miestnostiach a ďalších 20 000 pre pacientov a pacientky s miernymi príznakmi v nemocniciach po celej krajine.²⁵⁴

Taiwan patril v roku 2003 medzi najviac zasiahnuté oblasti. Úmrtnosť na SARS bola v tom roku na ostrove najvyššia v prepočte na počet obyvateľov a obyvateľiek zo všetkých krajín sveta. Tento fakt bol dôsledkom šírenia nákazy v nemocniciach počas

²⁵² HU et al., A comparison of COVID-19, SARS and MERS, 2020

²⁵³ PETERSEN et al., Comparing SARS-CoV-with SARS-CoV and influenza pandemics, 2020

²⁵⁴ KHALIQ, Taiwan's SARS experience helped it beat COVID-19, 2020

druhej vlny epidémie. Pre predstavu, len v jednej nemocnici v hlavnom meste krajiny bolo zaznamenaných 154 prípadov a 31 úmrtí.²⁵⁵ Keďže v tej dobe krajina nebola pripravená na takýto typ nákazy a zároveň bolo o SARS dostupných ešte málo informácií, situácia začala v súvislosti so šírením v nemocniciach vyvolávať kolektívnu paniku medzi obyvateľstvom. Nepokoje vyústili v interné nezhody medzi ordinujúcimi zdravotníkmi a zdravotníčkami, ktorí sa báli o svoju bezpečnosť počas výkonu práce. Množstvo zdravotníkov a zdravotníčok pociťovalo nevoľu pracovať, alebo zvažovalo výpoveď. Strach v spoločnosti sa odrazil aj na duševnom zdraví ľudí, čo malo za následok spustenie Počítačovej psychologickkej kliniky poskytujúcej bezplatné služby na podporu psychického zdravia v roku 2004. Aby sa vláda vyhla rovnakej situácii v tomto roku, požiadala množstvo odborníkov a odborníčok v oblasti psychológie a psychiatrie, aby necestovali do zahraničia, a pomohli tak krajine zvládnuť prípadnú pandémiu. V súčasnosti sa však v krajine neprejavuje hromadná panika a ani bezmocnosť v takej miere, ako tomu bolo v minulosti.²⁵⁶

Narastajúci počet prípadov v nemocniciach predstavoval v roku 2003 primárny problém. Niektoré nemocnice museli byť kvôli internej nákaze úplne uzavreté, niektoré iné zase odmietali na základe obáv prijímať pacientov alebo pacientky s príznakmi. To malo za následok zníženie dôveryhodnosti zdravotníctva v očiach obyvateľstva. Aj napriek príznakom mnohí nenavštívili lekára a vyhýbali sa lekárskeму dozoru. Negatívne bol vnímaný aj chaotický systém presunu podozrivých infikovaných medzi nemocnicami, keďže boli nútení navštevovať rôzne zariadenia na základe lekárskech odporúčaní.²⁵⁷ Rovnako predstavoval problém počet nemocníc. V roku 2003 boli pacienti a pacientky so SARS ošetrovaní len v 15 vymedzených nemocniciach. Naproti tomu pre liečbu infikovaných COVID-19 bolo určených niekoľko desiatok nemocníc.

Po epidémii SARS investovala taiwanská vláda značné množstvo financií do CPKCH, nemocníc a laboratórií infekčných chorôb, aby tak navýšila ich kapacity. Snaha sa vyplatila, akonáhle sa na verejnosť dostali bližšie informácie o genetickom charaktere COVID-19. Laboratóriá začali pracovať na vývoji spôsobu testovania a rapídne navýšila kapacitu vykonaných testov prostredníctvom siete 37 zariadení, ktoré

²⁵⁵ Ibid.

²⁵⁶ CHUNG, CHOU, Lessons learned from SARS to COVID-19 in the Taiwanese population, 2020

²⁵⁷ KAO et al., Taiwan's Experience in Hospital Preparedness and Response for Emerging Infectious Diseases, 2017

mohli v tej dobe denne vykonať 3 900 testov.²⁵⁸ Okrem investovania do týchto sektorov sa vláda rozhodla založiť Národné zdravotné riadiace centrum, ktoré malo byť zodpovedné za kroky a reakciu v súvislosti s nákazou. Centrum následne založilo Centrálné epidemické riadiace centrum, ktoré bolo spustené aj v januári tohto roku.²⁵⁹ Práve toto oddelenie stojí za mnohými nariadeniami a preventívnymi opatreniami, ktoré boli v dôsledku pandémie na Taiwane postupne aplikované. Okrem toho tiež kontinuálne vzdelávalo obyvateľstva prostredníctvom online videí o COVID-19.²⁶⁰

Dnes sa Taiwan stáva vzorovým štátom pre mnohé krajiny sveta, ktoré pandémia COVID-19 zasiahla oveľa výraznejšie. V dôsledku toho, že si RČ prešla podobnou situáciou pred 17 rokmi, bola dobre pripravená a rozhodnutá nedopustiť, aby sa scenár opakoval, prípadne bol ešte horší. Taiwan reagoval rýchlo, pohotovo a vcelku agresívne, čo sa týka opatrení. Zároveň však dosiahol úspech aj vďaka obyvateľom a obyvateľkám, ktorí, na základe predošlej skúsenosti, boli motivovaní dobrovoľne dodržiavať opatrenia. Úspech krajiny v boji s pandémiou však zatiaľ neprevážil politický vplyv a záujmy ČĽR vo WHO. O tom bude pojednávať ďalšia kapitola.

²⁵⁸ HAN et al., The resilience of Taiwan's health system to address the COVID-19 pandemic, 2020

²⁵⁹ DUFF-BROWN, How Taiwan Used Big Data, Transparency and a Central Command to Protect Its People from Coronavirus, 2020

²⁶⁰ CHUNG, CHOU, Lessons learned from SARS to COVID-19 in the Taiwanese population, 2020

5. V zajatí veľmoci: WHO a Taiwan

5.1 Vývoj vzťahov WHO a Taiwanu

5.1.1 Vzťahy do roku 2000

Aj napriek prehre v občianskej vojne si RČ udržala pozíciu reprezentanta Číny, a to aj vďaka pomoci a programom WHO, na základe ktorých došlo k postupnému zlepšovaniu systému zdravotníctva v krajine.²⁶¹ V roku 1971 bola RČ na základe hlasovania vylúčená z OSN a kreslo bolo pridelené ČĽR. WHO, ako orgán spadajúci pod OSN, nasledovala toto rozhodnutie o rok neskôr, kedy prijalo SZZ rezolúciu, čo malo za následok vylúčenie RČ. V súvislosti s vylúčením vyvstali neskôr dve hlavné otázky týkajúce sa vylučovacej rezolúcie OSN. Po bližšom preskúmaní textu sa zistilo, že dokument rieši explicitne otázku reprezentácie Číny a neuvádza označenie územia Taiwanu ako štátu alebo súčasť ČĽR, a to aj napriek tomu, že ČĽR sa odvoláva na text s argumentom, že jasne označuje RČ za jej súčasť. To malo za následok protest zo strany USA a ich spojencov. Druhou otázkou je samotný problém suverenity Taiwanu, keďže krajina dodnes nevyhlásila oficiálne nezávislosť, a je teda otázne, či sa snaží dostať do WHO ako samostatný štát.²⁶²

Prvotný, nevládný záujem o získanie PS vo WHO prejavila Nadácia zväzu lekárskeho odborníkov (ďalej len NZLO) na Taiwane, ktorí od roku 1972 vyjadrovali svoje obavy o zhoršenie úrovne verejného zdravia v dôsledku vylúčenia. Počas nasledujúcich dvoch desaťročí nepovažovala vláda návrat do WHO za hlavný cieľ medzinárodnej politiky, naopak, snažila sa o opätovné získanie kresla v OSN ako reprezentant Číny.²⁶³ Tieto snahy boli markantnejšie po skončení Studenej vojny, kedy sa Taiwan v roku 1993 snažil o návrat do OSN a do jej ďalších špecializovaných orgánov. NZLO v tej dobe intenzívne lobovala za pozíciu Taiwanu vo WHO, avšak vláda tieto snahy obišla bez záujmu, keďže v tej dobe nepovažovala asistenciu od WHO za potrebnú. Stratégia sa zmenila v roku 1997, kedy sa návrat do WHO stal jedným z hlavných cieľov

²⁶¹ CHEN. Universal Participation Without Taiwan? A Study of Taiwan's Participation in the Global Health Governance Sponsored by the WHO, 2018, s. 263-264

²⁶² LIN et al., Breaking State-Centric Shackles in the WHO: Taiwan as a Catalyst for a New Global Health Order, 2020, s. 3-4

²⁶³ HERINGTON, LEE, The limits of global health diplomacy: Taiwan's observer status at the world health assembly, 2014, s. 2

medzinárodnej politiky. Znovuzískanie kresla by znamenalo začiatok konca diplomatickej izolácie krajiny v medzinárodných organizáciách. WHO predstavovala v tomto ohľade ideálnu inštitúciu, keďže sa zameriavala na humanitárne potreby, v dôsledku čoho prezentoval Taiwan zámer ako nepolitický. Úspešný návrat do WHO by zároveň mohol RČ otvoriť cestu do OSN.²⁶⁴ Vláda na čele s KMT sa začala intenzívne snažiť o získanie PS v SZZ. Prvotné snahy priamo vo WHO prišli zo strany krajín, s ktorými mal v tej dobe Taiwan nadviazané diplomatické vzťahy, napr. Gambia, Paraguaj²⁶⁵, Nicaragua, Honduras a Senegal.²⁶⁶ Návrhy však neboli vôbec pridané na agendu SZZ, a tým sa nedostali ani k hlasovaniu. Z hľadiska WHO ostávala v platnosti rezolúcia, ktorá potvrdzovala ČĽR ako jediného reprezentanta Číny. Týmto vyjadrením však zároveň nepriamo vyjadrovala súhlas s tzv. politikou jednej Číny, a uznala tak Taiwan ako súčasť jednej krajiny, ČĽR.²⁶⁷

Od roku 1997 sa tak každoročne snažili spojenci Taiwanu o jeho vstup do WHO v pozícii pozorovateľa. Aj keď Ústava WHO explicitne nevymedzuje formu PS, v minulosti už sa s touto problematikou WHO potýkala. V 50. rokoch boli ako pozorovatelia prizvaní Vatikán a Malta po prijatí priamej pozvánky od GR WHO. V roku 1975 bola prizvaná Palestína na základe rezolúcie, ktorá umožňovala získanie PS liberalizačným hnutiam. V súčasnosti má PS tri kategórie. Prvou sú suverénne štáty, dnes napr. Vatikán a Lichtenštajnsko. Do druhej sa radia tzv. kvázi-suverénne štáty (prípady Palestíny), a poslednú tvoria nevládne organizácie, ako napr. Červený kríž a Medziparlamentná únia.²⁶⁸ Z Ústavy vyplýva, že SZZ môže prizvať akékoľvek organizácie, či už národné alebo medzinárodné, vládne alebo nevládne, ktoré súvisia s WHO, a ktoré sa môžu prostredníctvom zástupcov a zástupkyň zúčastňovať stretnutí komisií a konferencií, avšak bez práva hlasovať. GR môže zároveň prizvať pozorovateľov zúčastniť sa SZZ, a to krajiny, ktoré podali žiadosť o členstvo vo WHO, územný celok, za ktorý bola podaná žiadosť o asociované členstvo, a štáty, ktoré podpísali, ale neprijali Ústavu WHO za účelom vyslania pozorovateľov a pozorovateľiek. Taiwan však nespĺňa podmienky

²⁶⁴ CHEN. Universal Participation Without Taiwan? A Study of Taiwan's Participation in the Global Health Governance Sponsored by the WHO, 2018, s. 264

²⁶⁵ HERINGTON, LEE, The limits of global health diplomacy: Taiwan's observer status at the world health assembly, 2014 s. 2

²⁶⁶ LIN et al., Breaking State-Centric Shackles in the WHO: Taiwan as a Catalyst for a New Global Health Order, 2020, s. 5

²⁶⁷ HERINGTON, LEE, The limits of global health diplomacy: Taiwan's observer status at the world health assembly, 2014, s. 2

²⁶⁸ CHANG, Taiwan's Participation in the World Health Organization: The U.S. "Facilitator Role", 2011, s. 131-132

ani jednej z možností vstupu do WHO. Keď sa v roku 1997 snažil o miesto vo WHO formou žiadost' cez spojenecké štáty, hlásil sa pod názvom „Republic of China (Taiwan)”. Bolo tomu tak aj nasledujúce štyri roky.²⁶⁹ V roku 1997 mal však Taiwan šancu dostať sa na SZZ na základe ponuky ČĽR zúčastniť sa ako súčasť čínskej delegácie. Taiwan však okamžite odmietol s odôvodnením, že národ s 23 miliónmi obyvateľmi a obyvateľkami majú právo zúčastniť sa SZZ priamo a samostatne.²⁷⁰

5.1.2 Demokratická progresívna strana v čele krajiny

V roku 2000 prevzala vedenie krajiny pro-nezávislá DPS, ktorá sa rozhodla o dva roky neskôr používať označenie „zdravotný subjekt” alebo „Taiwan”.²⁷¹ Výraznú podporu Taiwanu prejavili USA na čele s prezidentom Georgom W. Bushom v rokoch 2001 až 2003. V roku 2001 schválil americký Kongres dokument, ktorý umožňoval tajomníkovi niektorého zo štátov iniciovať plán podpory účasti Taiwanu na SZZ, a poveriť tak delegáciu USA v Ženeve, aby plán použila. O rok neskôr prehlásil prvýkrát verejne zástupca USA, zdravotnícky tajomník Tommy Thompson, v Svetovej lekárskej asociácii v Ženeve, že USA podporuje Taiwan vo veci získania PS. V roku 2003 zaslal Thompson s podporou Kongresu list vtedajšiemu GR WHO, Lee Jong-wookovi, v ktorom zdôraznil potrebu účasti Taiwanu vo WHO kvôli prebiehajúcej pandémie SARS a s ňou spojeným zdieľaním plánov a aktivít.²⁷²

Práve situácia v roku 2003 prinútila medzinárodnú komunitu zvážiť členstvo Taiwanu vo WHO, ktorý, ako už bolo vyššie uvedené, v dôsledku pandémie zaznamenal tretiu najvyššiu úmrtnosť na svete. Vláda RČ neskôr poznamenala, že krajina mohla čeliť SARS efektívnejšie, keby udržiaval pravidelný kontakt s WHO. Navyše, kvôli problémom s autorizáciou zo strany ČĽR vyslala na Taiwan odborníkov a odborníčky až 50 dní po tom, ako krajina požiadala o pomoc. Dôsledky SARS vyvolali potrebu vytvorenia komunikačných kanálov medzi RČ a WHO, a poslúžili tiež ako jedným z hlavných spúšťačov podpory Taiwanu na medzinárodnom poli. Krajiny EÚ začali podporovať účasť Taiwanu v rôznych pracovných skupinách a na technických stretnutiach

²⁶⁹ LIN et al., *Breaking State-Centric Shackles in the WHO: Taiwan as a Catalyst for a New Global Health Order*, 2020, s. 5-6

²⁷⁰ CHANG, *Taiwan's Participation in the World Health Organization: The U.S. "Facilitator Role"*, 2011, s. 132

²⁷¹ LIN et al., *Breaking State-Centric Shackles in the WHO: Taiwan as a Catalyst for a New Global Health Order*, 2020, s. 5-6

²⁷² CHANG, *Taiwan's Participation in the World Health Organization: The U.S. "Facilitator Role"*, 2011, s. 135

(ďalej len TS) WHO. Bez ohľadu na to, že niektoré krajiny uznali potrebu taiwanskej účasti, citlivosť záležitosti prevážila ostatné záujmy, v dôsledku čoho Taiwan nezískal väčšinovú podporu.²⁷³

Dišputácie medzi ČĽR a RČ pokračovali aj v roku 2005 v priebehu procesu riešenia nových MZP. Predpisy umožnili univerzálnu aplikovateľnosť, ktorú chcel využiť aj Taiwan, aby tak mohol umocniť dojem suverenity, avšak ČĽR odmietla ustúpiť.²⁷⁴ Regulácie vstúpili v platnosť o dva roky neskôr a v súčasnosti sa vzťahujú na 194 krajín.²⁷⁵ V súvislosti s efektivitou implementácie nových MZP) bolo nutné zaviesť tzv. Kontaktné miesta (ďalej len KM). KM predstavovali národné centrum zriadené každou z krajín, ktoré prijali MZP, pričom KM malo byť v pohotovosti 24 hodín denne, 7 dní v týždni. Medzi hlavné úlohy KM patrila urgentná komunikácia s WHO a rozširovanie a prijímanie informácií a hlásení z / do relevantných sektorov štátnej administratívy, predovšetkým zdravotníctva.²⁷⁶ Zavedenie tohto systému predstavovalo nádej pre Taiwan, že bude môcť vytvoriť jedno z KM, a komunikovať tak s WHO o urgentných záležitostiach, ktoré sa mohli často týkať verejného zdravia. V prípade, že by WHO chcela kontaktovať Taiwan, ktorý nie je jej členom, by však potrebovala súhlas ČĽR ako jediného legitímneho reprezentanta Číny. V konečnom dôsledku bola podpísaná dohoda medzi WHO a ČĽR na základe Memoranda o porozumení vo veci účasti taiwanských medicínskych a zdravotníckych odborníkov a odborníčok na technickej výmene. V praxi to znamenalo, že nepriamo tak bolo možné aplikovať MZP a zlepšiť tak úroveň zdravotnej starostlivosti na Taiwane. Od toho momentu sa odborníci a odborníčky z RČ zúčastnili rôznych výmenných akcií. Čo sa však sprvu mohlo zdať ako ustúpok, v konečnom dôsledku potvrdilo pozíciu ČĽR, keďže akákoľvek legitímna aktivita súvisiaca s participáciou taiwanských odborníkov a odborníčok vo WHO vyžadovala najprv jej súhlas.²⁷⁷ Ešte v začiatkoch procesu implementácie MZP sa Taiwanu podarilo na stretnutí Medzinárodnej pracovnej skupiny MZP presadiť dodatok o univerzálny aplikovanosti MZP, čo malo za následok vytvorenie možnosti ich zavedeniu kdekoľvek na svete. ČĽR na zistenie reagovala na SZZ, kde verejne prehlásila, že MZP

²⁷³ CHEN, Universal Participation Without Taiwan? A Study of Taiwan's Participation in the Global Health Governance Sponsored by the WHO, 2018, s. 268-270

²⁷⁴ FIDLER, Asia's Participation in Global Health Diplomacy and Global Health Governance, 2010, s. 288

²⁷⁵ WHO, International Health Regulations (2005), Toolkit for implementation in national legislation, 2009, s. 5

²⁷⁶ Ibid - s.7

²⁷⁷ LI, Legal Status of Taiwan in the World Health Organization, 2008. s. 173

boli aplikované všade v krajine, a to vrátane Taiwanu ako súčasť štátu. Prehlásenie vyvolalo na Taiwane vlnu protestov. Navyše, podpísaný dokument umožňujúci výmenu za odborným účelom bol podpísaný tajne, a celý obsah textu nebol nikdy zverejnený. Akákoľvek aktivita taiwanských odborníkov a odborníčok bola následne kontrolovaná ČĽR a 5 týždňov pred plánovanou účasťou na stretnutí WHO boli nútení ČĽR zaslať zoznam účastníkov k schváleniu. Zároveň sa na zozname účastníkov nikdy nevyskytol názov „Taiwan” alebo „Čínska republika”.²⁷⁸

V roku 2007 urobila RČ jeden z najtrúfalejších krokov, keď požiadala o plnohodnotné členstvo ako „Taiwan”, avšak opäť neúspešne.²⁷⁹

5.1.3 Získanie pozorovateľského statusu

Situácia sa zmenila až o rok neskôr, keď vedenie krajiny prevzal opäť KMT a prezidentom sa stal Ma Ying-jeou. KMT sa snažil o uvoľnenie napätých vzťahov v Taiwanskej úžine a zároveň pokračoval v snahe o získanie PS.²⁸⁰ Ako už bolo uvedené v kapitole 2, politika Ma Ying-jeoua bola založená na tzv. troch nie, ktoré odmietali okrem použitia vojenskej sily tiež zjednotenie a nezávislosť. Peking ocenil pročínsky prístup, čo predznamenovalo uvoľnenie napätia v oblasti. Ma zároveň apeloval na ČĽR, aby nedochádzalo k ďalšej izolácii Taiwanu v medzinárodnej komunite, a tým mu bol poskytnutý priestor pre účasť v rôznych medzinárodných organizáciách.²⁸¹ Jedným z kľúčových krokov bolo obnovenie komunikácie medzi dvomi neoficiálnymi organizáciami na Taiwane a v ČĽR, Nadáciou pre výmenu cez Taiwanský prieliv a Asociáciou pre vzťahy cez Taiwanskú úžinu. V súvislosti s prímerím, ktoré Ma požadoval, dúfal Taiwan v uvoľnenie tlaku ČĽR vo veci získania PS v SZZ. Nádej na zmenu priniesol január 2009, kedy taiwanské CPKCH obdržalo správu od WHO, ktorá zvažovala účasť krajiny v MZP. Spolu s ním prišla iniciatíva založenia KM, ktoré by umožňovalo priamu komunikáciu s WHO bez zásahu ČĽR. Okrem toho tiež dostala RČ prihlasovacie údaje k informačnej sieti WHO, ktorá umožňovala náhľad do najnovších informácií o

²⁷⁸ CHEN, Universal Participation Without Taiwan? A Study of Taiwan's Participation in the Global Health Governance Sponsored by the WHO, 2018, s. 271

²⁷⁹ LIN et al., Breaking State-Centric Shackles in the WHO: Taiwan as a Catalyst for a New Global Health Order, 2020, s. 5-6

²⁸⁰ YANG, The Road to Observer Status in the World Health Assembly: Lessons from Taiwan's Long Journey, 2010, s. 341

²⁸¹ WANG et al., Taiwan's Expansion of International Space: Opportunities and Challenges, 2011, s. 250

ohrození verejného zdravia cirkulujúcich medzi členskými štátmi.²⁸² O tri mesiace neskôr, t.j. len mesiac pred každoročným SZZ, bol MZ na Taiwane doručený oficiálny pozývaci list od vtedajšej GR WHO, Margaret Chan, aby sa krajina zúčastnila v poradí 62. SZZ v pozícii pozorovateľa. Taiwan sa mal zúčastniť pod názvom Chinese Taipei. Výsledky prieskumu verejnej mienky na Taiwane preukázali, že 75 % opýtaných považovalo názov za akceptovateľný a 90 % podporovalo PS krajiny v SZZ. Tzv. Chinese Taipei model bol aplikovaný aj v ďalších prípadoch angažovanosti Taiwanu, napr. na Olympiáde, v Ázijskej tichomorskej hospodárskej spolupráci a Svetovej obchodnej organizácii, a to vždy pod rovnakým názvom.²⁸³

Pozvanie zúčastniť sa SZZ sa opakovalo pravidelne až do roku 2015 veľmi podobným spôsobom. Niekoľko mesiacov pred konaním SZZ zaslal Taiwan WHO zoznam účastníkov, v dôsledku čoho bol Taiwanu doručený pozývaci list od GR v dvojmesačnom predstihu. Delegáti z Chinese Taipei sa mohli zúčastňovať všetkých stretnutí Valného zhromaždenia, TS, komunikovať s ostatnými delegátmi a delegátkami a mali tiež prístup k denným konferenčným informáciám Sekretariátu. V roku 2016 však pozvánka prišla s oneskorením, a to len 3 týždne pred konaním SZZ. Pravdepodobnú príčinu, ktorú Taiwan videl v podobe výhry DPP vo voľbách toho roku, však Sekretariát odmietol potvrdiť.²⁸⁴

5.1.4 Vylúčenie z WHO

Politika novej taiwanskej prezidentky, Tsai Ying-wen, bola v ostrom kontraste s politikou jej predchodcu. Tsai presadzovala svoje názory a utvrdzovala svoju pozíciu verejne. Odmietla návrat k predošlým spôsobom konfrontácie a ústup nátlaku. Napätie v Taiwanskej úžine začalo opäť narastať a kontakty medzi ČĽR a Taiwanom sa začali vytrácať a chladnúť.²⁸⁵ Účasť RČ na SZZ bolo určitou formou protestu, keďže pozvanie, ktoré prišlo v roku inaugurácie Tsai, bolo podmienené opätovnou účasťou pod menom Chinese Taipei a akceptáciu Rezolúcie 2758. Taiwan sa zúčastnil aj napriek

²⁸² CHEN, Universal Participation Without Taiwan? A Study of Taiwan's Participation in the Global Health Governance Sponsored by the WHO, 2018, s. 272

²⁸³ YANG, The Road to Observer Status in the World Health Assembly: Lessons from Taiwan's Long Journey, 2010, s. 342-344

²⁸⁴ CHEN, Universal Participation Without Taiwan? A Study of Taiwan's Participation in the Global Health Governance Sponsored by the WHO, 2018, s. 274

²⁸⁵ TSAI, Taiwan in 2017: The End of the Honeymoon?, 2018, s. 76

tomu, že tieto podmienky boli pre vtedajšie vedenie krajiny neakceptovateľné.²⁸⁶ Okrem názvu totiž Taiwan nechcel prijať Rezolúciu, ktorá vymedzovala ČĽR ako jediného legitímneho reprezentanta Číny v OSN.²⁸⁷

Nasledujúci rok už Taiwan neobdržal pozvanie zúčastniť sa SZZ. Vtedajší hovorca WHO Christian Lindmeier uviedol, že dišputácie medzi ČĽR a RČ boli pôvodom pridelenia PS Taiwanu od roku 2009, avšak do toho roku nedošlo k spoločnému konsenzu. Zároveň dodal, že politika jednej Číny je v rámci OSN stále platným pojmom, a tým sa Peking stáva jediným reprezentantom Číny. Aj napriek absencii porozumenia však podľa niektorých orgánov WHO prebiehali diskusie o pozvaní RČ aj po uplynutí limitu k prihlasovaniu krajín, ktoré sa chceli zúčastniť v SZZ. Tsai pokračovala v nátlaku na WHO, pričom zdôrazňovala potrebu prítomnosti Taiwanu v celosvetovom systéme prevencie a že prevencia šírenia chorôb je nad štátne hranice.²⁸⁸ Taiwan získal v tejto veci podporu viacerých európskych krajín a tiež USA, ktoré výzvu prizvať Taiwan adresovali priamo GR, Margaret Chan. Zmena, ktorá nastala po ôsmich rokoch účasti na SZZ, mala za následok vlnu kritiky a odsúdenia taktík a krokov ČĽR zo strany taiwanských zdravotníckych organizácií, politických predstaviteľov a predstaviteľiek a tiež členov a členiek parlamentu.²⁸⁹ Prístup WHO odsúdilo taiwanské Ministerstvo zahraničných vecí (ďalej len MZV), ktoré označilo kroky Sekretariátu za sklamanie. Zároveň poukázalo na fakt, že Ústava WHO zdôrazňuje prístup k najvyššej úrovni zdravia, ktorý by mal byť umožnený všetkým, a to bez ohľadu na politiku, rasu, náboženstvo, ekonomiku alebo sociálne podmienky. Ignoráciou Taiwanu tak WHO údajne porušilo zásady Ústavy, ktorú uznáva. V prehlásení došlo aj k pomerne citlivému vyjadreniu, že WHO by namiesto skláňania sa pred určitým členským štátom (bez konkrétneho menovania) mala prestať ignorovať podporu medzinárodnej komunity vo veci účasti RČ.²⁹⁰ Taiwan sa síce ešte mohol zúčastňovať niektorých TS, avšak v tomto roku bol prizvaný len k 5 z 18 usporiadaných. Bola mu tiež odopretá účasť na jednom z najdôležitejších stretnutí o vakcínach proti chrípkovým vírusovým ochoreniam. Rozhodnutie nepozvať RČ k účasti na tomto a ďalších stretnutiach odôvodnilo WHO viacerými argumentami. Pozvánky boli údajne zaslané len členským krajinám a

²⁸⁶ WEES, China Continues to Block Taiwan in the International Arena, 2017

²⁸⁷ UN General Assembly, Twenty-sixth Session, 1971, s. 2

²⁸⁸ WU, WHO Déjà Vu: Taiwan Not Invited to World Health Assembly, 2017

²⁸⁹ WEES, China Continues to Block Taiwan in the International Arena, 2017

²⁹⁰ MOFA, Republic of China (Taiwan) rejects WHO characterization of its participation in World Health Assembly and expresses its strong dissatisfaction to WHO Secretariat, 2017

hlavným sponzorom a členom EÚ. V niektorých prípadoch tiež uviedla ako dôvod technické problémy alebo reštrikcie súvisiace s formami stretnutí. Keď bola však hovorcovi WHO položená otázka, koľkých TS sa Taiwan zúčastnil, odpovedal, že aj keď Sekretariát nesleduje konkrétne počty taiwanskej účasti, deje sa tak pravidelne a taiwanskí odborníci a odborničky sa aktívne angažujú v práci TS.²⁹¹

V roku 2018 zaslali diplomatickí spojenci Taiwanu žiadosti o jeho účasť na SZZ ako pozorovateľ GR WHO, Tedrosovi Adhanovi Ghebreyesusovi. MZV vtedy v správe zdôrazňovalo podporu medzinárodnej komunity a množstvo jej apelovania na WHO, aby si udržala svoju profesionalitu a zároveň sa odklonila od nasledovania politických záujmov určitých krajín.²⁹² Aj napriek podpore však WHO Taiwan k účasti na SZZ nepozvala, čo malo za následok vyjadrenie opätovného sklamaní, ako RČ, tak aj Svetovej zdravotníckej asociácie, do ktorej RČ patrí spoločne s ďalšími 113 národnými asociáciami z celého sveta.²⁹³

V roku 2019 nebol Taiwan opäť pozvaný na SZZ, a to aj napriek prínosu krajiny v podobe boja proti epidémii eboly a poskytnutia humanitárnej pomoci Venezuele.²⁹⁴ RČ chcela venovať WHO príspevok vo výške 1 milióna USD, avšak ani po 7 mesiacoch diskusií s WHO nadošlo k dohode, ako použiť peniaze bez toho, aby došlo k poškodeniu národnej hrdosti Taiwanu. Z toho dôvodu bola pomoc „odložená“.²⁹⁵ WHO príspevok v podstate neakceptovala, a to aj napriek faktu, že z predpokladaného rozpočtu na boj proti eboly vo výške 98 miliónov USD chýbalo 63 miliónov USD.²⁹⁶ V prípade Venezuely prisľúbila RČ pomoc v podobe 500 000 USD, v rámci ktorej doručila do krajiny 3,5 ton zdravotníckeho materiálu.²⁹⁷

5.1.5 Situácia počas pandémie COVID-19

Situácia, s akou si Taiwan dokázal poradiť v roku 2020, však pritiahla pozornosť viacerých aktérov. Aj keď WHO spočiatku ignorovala varovné signály, na ktoré RČ poukazovala, krajina začala okamžite konať. V dôsledku priaznivých výsledkov, ktoré

²⁹¹ SAEZ, Special Feature: Blocking Taiwan From Joining WHO Affects Global Health Security, Officials Say, 2018

²⁹² TAIPEI REPRESENTATIVE OFFICE, ROC diplomatic allies submit proposal for WHO to invite Taiwan to WHA as an observer, 2018

²⁹³ TENG, Taiwan expresses regret over not being invited to World Health Assembly, 2018

²⁹⁴ HSU, WHO bars Taiwan from health assembly for third year running, 2019

²⁹⁵ LIN, Taiwan seeking dignified Ebola contribution: MOFA, 2019

²⁹⁶ SCHLEIN, China Bars Taiwan From World Health Assembly, 2019

²⁹⁷ TAIWAN TODAY, Taiwan provides 3.5 tons of medical aid to Venezuela, 2019

krajina dosahovala po aplikovaní opatrení, bol Taiwan pozvaný zúčastniť sa online fóra WHO na tému COVID-19 spoločne so 400 odborníkmi a odborničkami z celého sveta. Samozrejme, podmienkou účasti bol zaužívaný názov, Chinese Taipei.²⁹⁸ Dňa 29. marca vydala WHO správu, v ktorej zdôraznila spoluprácu s taiwanskými zdravotníckymi autoritami. Uviedla tiež, že RČ má svoje KM, prostredníctvom ktorého má prístup k informačnej sieti WHO; je členom tréningových programu WHO v oblasti epidemiológie a verejného zdravia, v rámci ktorého s členmi zdieľa varovania a žiadosti o asistenciu; a v neposlednom rade spomína pochvalnú účasť taiwanských odborníkov a odborničok na fóre 11.-12. februára, kedy po boku ostatných, vrátane ČĽR, prispeli k riešeniu otázok.²⁹⁹ O deň neskôr reagovalo na správu taiwanskej MZV, ktoré poukázalo na nesprávnosť informácií. Je pravdou, že na Taiwane je funkčné KM WHO, avšak žiadne z informácií, ktoré RČ poskytovala WHO týmto spôsobom, promptne a od úplného začiatku, neboli zahrnuté do príspevkov na webe WHO, a rovnako ani do denných reportov, z toho dôvodu nemohli členovia získať postupy zavádzania opatrení na ostrove. MZV tiež vyvrátilo tvrdenie o prístupe Taiwanu k údajom v informačnej sieti tréningových programov, pričom vysvetlilo, že tréningové programy nielen že nespádajú pod WHO, ale Taiwan do daného systému prístup nemá, a tým sa k nemu dostávajú hlásenia nepriamo cez tréningové programy. Na záver potvrdilo účasť dvoch taiwanských odborníkov na online fóre, avšak dodalo tiež, že im nebolo umožnené priamo komunikovať s reprezentantami a reprezentantkami iných krajín a vymieňať si s nimi postrehy a skúsenosti v oblastiach prevencie šírenia COVID-19, a nemali tiež možnosť komunikovať so sponzormi o spolupráci na vývoji vakcíny a liečiv.³⁰⁰

V marci došlo k upevneniu vzťahov medzi RČ a USA, s ktorými sa dohodli na spolupráci v oblasti výskumu a vývoja testov na COVID-19, vakcín, liekov a výmene zdravotníckeho materiálu. Pomoc dodal Taiwan aj viacerým krajinám Ázie, Afriky a Južnej Ameriky a zorganizoval online medicínsky seminár s doktormi a doktorkami z krajín, ktoré predtým zmenili postoj voči RČ a začali uznávať ČĽR, Dominikánskou republikou a El Salvadorom.³⁰¹ V apríli sa Taiwan dostal do konfliktu s GR WHO Ghebreyesusom, ktorý obvinil RČ z rasistických útokov na jeho osobu. Tvrdil, že za

²⁹⁸ TSO, Taiwan to participate in WHO meeting online, 2020

²⁹⁹ WHO, Information sharing on COVID-19, 2020

³⁰⁰ MOFA, MOFA calls on WHO to take neutral, professional stance facilitating Taiwan's full participation and contributions, 2020

³⁰¹ ASPINWALL, RAUHALA, Taiwan beat covid-19 and won friends. At the WHO, it's still fighting for a seat at the table, 2020

posledné mesiace obdržal množstvo rasistických komentárov ohľadom farby pleti a hanobenia rasy, a tiež viaceré prípady vyhrážania sa smrťou, pričom pôvod komentárov siahal podľa jeho údajných zistení práve na Taiwan. RČ sa od tvrdení dištancovala a označila komentáre za vymyslené a zdôraznila, že Taiwan lepšie než ktokoľvek iný vie, aké to je, cítiť sa diskriminovaný.³⁰² Vyjadrenia GR však neboli z jeho strany bližšie špecifikované, čo malo za následok roznieť hnevu RČ a žiadosť o ospravedlnenie sa krajine. Prezidentka Tsai v reakcii uviedla, že GR by mal odolať nátlaku ČĽR a presvedčiť sa, ako Taiwan úspešne zvláda pandémiu. GR bol totiž zvolený so silnou podporou zo strany ČĽR a počas pandémie stál za jej tvrdeniami o transparentnosti vo veci poskytovania informácií ohľadom COVID-19.³⁰³

V máji sa konalo ďalšie SZZ. Kým USA verejne podporovali získanie PS pre RČ, postupne sa na ich stranu pridali tiež Austrália, Kanada, Nový Zéland (ďalej len NZ) a Japonsko. ČĽR v reakcii na to obvinila západné vlády z využívania tejto témy na zakrytie vlastných nedostatkov v boji proti pandémie. GR vo vyjadrení uviedol, že rozhodnutie závisí na členských štátoch, pričom nepriamo naznačil váhu vplyvu ČĽR, keď dodal, že je nutný tiež súhlas relevantnej vlády. Na záver ale tiež vyslovene odmietol podriadenosť WHO voči ČĽR.³⁰⁴ GR v priebehu niekoľkých týždňov pred konaním SZZ obdržal listy so žiadosťami o PS Taiwanu, konkrétne v podobe prijatia tejto témy na agendu SZZ, od 14 krajín, ktoré boli neskôr v podobe návrhu predané ďalej k zväzaniu.³⁰⁵ Okrem týchto krajín, z ktorých väčšinu tvoria spojenci Taiwanu, vyjadrili podporu formou otvoreného listu tiež USA, Japonsko, NZ, Kanada, Veľká Británia, Francúzsko, Nemecko a Austrália. ČĽR však vo WHO aj napriek medzinárodnej podpore vyjadrila nesúhlas s nátlakom krajín na WHO vo veci riešenia statusu Taiwanu.³⁰⁶ Ako sa však predpokladalo, Taiwan nebol prizvaný k májovému SZZ vplyvom nátlaku ČĽR, keďže od RČ vyžadovala, aby uznala svoju existenciu ako súčasť jednej Číny, čo Taiwan vehementne odmieta.³⁰⁷

Po tom, čo Taiwan neobdržal pozvánku, sa priklonil k názorom spojeneckých krajín a rozhodol sa odložiť snahy o akceptovanie žiadosti udelenia PS do najbližšieho stretnutia SZZ. Dôvodom bolo hlavne krátke trvanie májového SZZ (2 dni v porovnaní

³⁰² BBC, Coronavirus: WHO chief and Taiwan in row over racist comments, 2020

³⁰³ LAI, Taiwan protests WHO leader's accusations of racist campaign, 2020

³⁰⁴ WION, Explainer: Why Taiwan is excluded from the WHO?, 2020

³⁰⁵ WHO - Proposal for supplementary agenda item - apps.who.int

³⁰⁶ CHEN, Allies support Taiwan as WHA draws near, 2020

³⁰⁷ YEUNG, Taiwan Excluded From Key WHO Meeting, 2020

s 3 týždňami, ktoré obvykle SZZ trvá) zamerané čisto na COVID-19 a tiež online podoba, ktorá zabraňovala širšej diskusii.³⁰⁸ V novembri sa konalo ďalšie zasadnutie SZZ, v rámci ktorého bolo na pláne riešiť agendu, ktorú nebolo možné prediskutovať v máji kvôli kratšej dobe trvania. WHO obdržala listy od celkom 106 poslancov zo 7 európskych krajín, ktorí podporovali získanie PS pre Taiwan, medzi inými tiež zo Slovenskej a Českej republiky.³⁰⁹ RČ opäť podporovali aj USA, pričom verejne vyjadrilo v otvorenom liste podporu tiež 650 členov parlamentov z 25 európskych krajín. Taiwan však neobdržal pozvánku a nemohol sa tak zúčastniť SZZ. To všetko sa udialo v období, kedy prešlo viac ako 200 dní od momentu, kedy RČ naposledy potvrdila pozitívny prípad COVID-19 a bola pripravená podeliť sa o svoje skúsenosti s celým svetom.³¹⁰

5.2 Reakcie krajín vo svete

Jednou z najvýraznejších reakcií bolo vyjadrenie USA. Po májovom SZZ vydal Michael R. Pompeo, Sekretár USA, správu, v ktorej v mene krajiny odsúdil vylúčenie RČ z WHA. Vyzdvihol snahy a následné úspechy Taiwanu v boji proti COVID-19 a otvorene kritizoval prístup ČĽR v oblastiach zdieľania informácií o vírusoch a ich pôvodoch, cenzúry diskusie o pandémie a tiež znemožnenia prístupu k čínskym vedcom a vedkyniam.³¹¹ Vlna nesúhlasu sa zdvihla aj po druhom neúspešnom pokuse podporiť získanie PS pre Taiwan, v dôsledku čoho zaslalo GR vyjadrenie plné sklamanie 5 amerických senátorov.³¹² MZV na Taiwane veľmi ocenilo podporu USA, a to predovšetkým formou verejného poďakovania ambasádorovi USA v Ženeve, Andrewovi Brembergovi, ktorý vyzdvihol dôležitosť Taiwanu v medzinárodnej komunite a apeloval na WHO, aby boli taiwanskí odborníci a odborničky zahrnutí do plánov boja proti COVID-19 bez limitácií, a to vrátane TS.³¹³

V priebehu mája vyjadril minister zahraničia NZ, Winston Peters, rovnako podporu vstupu RČ do WHO, pričom vyzdvihol najmä úspech krajiny v boji s pandemiou.³¹⁴ Postoj vyvolal nevôľu v ČĽR, ktorá bola neskôr sformulovaná v prehlásení číns-

³⁰⁸ DW, Taiwan to postpone WHO membership bid due to pandemic, 2020

³⁰⁹ TAIPEI TIMES, EU lawmakers back Taiwan WHA bid, 2020

³¹⁰ ALJAZEERA, Taiwan not invited to WHO meeting despite COVID-19 success, 2020

³¹¹ POMPEO, Taiwan's Exclusion from the World Health Assembly, 2020

³¹² OCAC NEWS, U.S. lawmakers disappointed with exclusion of Taiwan from WHA, 2020

³¹³ TAIWAN TODAY, MOFA thanks US ambassador in Geneva for supporting Taiwan's WHA bid, 2020

³¹⁴ EVERINGTON, New Zealand stands up to Beijing bullying over Taiwan's entry into WHO, 2020

kej ambasády na NZ, ktorá obhajovala vládu vo veci zdieľania relevantných informácií s Taiwanom počas pandémie a zároveň upozornila na platnosť politiky jednej Číny.³¹⁵ Aj po reakcii ČĽR však Peters opakovane vyjadril podporu účasti RČ vo WHA.³¹⁶ V rovnakom čase do situácie vstúpila aj premiérka Jacinda Ardern, ktorá ČĽR, najväčšiemu obchodnému partnerovi krajiny, odpovedala vysvetlením, že podpora Taiwanu súvisí výhradne s jejou reakciou na COVID-19. Zároveň dodala, že NZ vždy uznával politiku jednej Číny a je tomu tak aj v súčasnosti.³¹⁷

Japonská podpora účasti RČ v SZZ bola umocnená rezolúciou na rovnakú tému, ktorú schválili japonskí zákonodárcovia a zákonodárkyne. V texte sa apelovalo na vládu, aby podnikla kroky, ktoré by smerovali k získaniu PS pre Taiwan. Japonsko tak pokračovalo v niekoľkoročnom procese podpory RČ.³¹⁸ Postoj Japonska sa nezmenil ani po tom, čo na post premiéra nastúpil novozvolený Yoshihide Suga. Jeho politika sa podľa vyjadrení bude uberať smerom ku kooperácii s ČĽR. Tá totiž predstavuje jedného z najdôležitejších aktérov japonskej ekonomiky, okrem automobilového priemyslu má značný vplyv aj na miestny turizmus.³¹⁹ Premiér prejavil iniciatívu komunikácie s Taiwanom, ktorú však ešte v septembri, vyše mesiaca pred schválením rezolúcie o jeho podpore v SZZ, prezidentka Tsai odmietla, a to práve z dôvodu pročínskych vyjadrení.³²⁰

Podobný výsledok priniesli aj kroky zo strany Nemecka. Bolo jednou z krajín, ktoré žiadali GR o zaslanie pozvánky RČ k účasti na SZZ. Nepriamo vyjadrilo podporu aj na minuloročnom SZZ, pričom tento rok podložilo tvrdenia silnými argumentami v podobe zvládnutia pandémie COVID-19 a zároveň apelovalo na GR, aby využil právomoci prijať Taiwan do SZZ.³²¹ V júli tohto roku však krajina jasne vyjadrila názor na politiku ČĽR, keď bola vlajka Taiwanu na stránkach nemeckého Ministerstva zahraničia odstránená a nahradená bielym obdĺžnikom. Nemecko tento krok odôvodnilo

³¹⁵ THE EMBASSY OF PRC, Response to media query by Spokesperson of Chinese Embassy in New Zealand on Taiwan issue, 2020

³¹⁶ EVERINGTON, New Zealand stands up to Beijing bullying over Taiwan's entry into WHO, 2020

³¹⁷ THE GUARDIAN, New Zealand backs Taiwan joining the WHO despite China rebuke, 2020

³¹⁸ TENG, Japanese lawmakers voice support for Taiwan's inclusion in upcoming WHA, 2020

³¹⁹ FUMIKO, The new Japanese prime minister's policy on China and its implication for Taiwan, 2020

³²⁰ REUTERS, Taiwan president says has no plans to talk to Japan's new PM, 2020

³²¹ TALMON, Germany supports Taiwan's participation in the WHA as an observer - putting policy before principle, 2020

ako potvrdenie politiky jednej Číny, ktorú uznáva, odmietlo uznanie suverenity Taiwanu a akékoľvek diplomatické vzťahy s krajinou.³²²

Koncom februára vyjadrilo podporu 55 britských politikov a političiek, ktorí v liste adresovanému GR vyjadrili obavy z dôsledkov rozhodnutia možnosti prijať Taiwan ako súčasť ČĽR. Nielen z dôvodu odlišnej jurisdikcie, ale tiež taiwanského zdravotníckeho systému, ktorý je nezávislý a separátny od systému na pevnine. Text listu zahŕňal tiež podporu účasti Taiwanu na stretnutiach a aktivitách WHO.³²³ V súvislosti s politickou situáciou, ktorá zahŕňala tiež komplikovanú situáciu v Hong Kongu, pripustila Británia možnosť uznania statusu Taiwanu ako samostatného štátu a zároveň obrany RČ v prípade agresie zo strany ČĽR.³²⁴

Podpory sa Taiwanu dostalo ešte pred konaním májového SZZ aj zo strany Francúzska.³²⁵ ČĽR vydala varovanie pre Francúzsko ohľadom predaja zbraní Taiwanu. Ozbrojovanie vyvolalo prudkú reakciu Pekingu, ktorý od krajiny vyžadoval akceptáciu politiky jednej Číny a zastavenie ozbrojovania RČ. Francúzsko následne zdôraznilo, že jednu Čínu uznáva od roku 1994 a v rámci politiky sa nič nezmenilo. Zároveň vysvetlil, že predaje zbraní súviseli s kúpou námornej vojnovej lodi, ktorú Taiwan získal od krajiny pred 30 rokmi.³²⁶ Druhú vlnu nevôle vyvolalo rozhodnutie Francúzska o otvorení v poradí už druhej zastupiteľskej kancelárie Taiwanu na svojom území, pričom funkciu by mala začať plniť najneskôr od konca tohto roka.³²⁷

Dokopy 71 poslancov a poslankýň Českej republiky sa podpísalo na dva listy, ktoré zaslali GR WHO vo februári tohto roku, a v ktorých naliehali na udelenie PS Taiwanu.³²⁸ V máji, tesne pred konaním SZZ, zaslalo WHO list s rovnakou požiadavkou 55 poslancov a poslankýň.³²⁹ Jedným z najdôležitejších momentov bola návšteva predsedu Senátu, Miloša Vystrčila, na Taiwane, spoločne s 89-člennou delegáciou. Krok rozhneval ČĽR, o čom svedčilo aj vyjadrenie čínskeho ministra zahraničných

³²² SILK, Taiwan condemns flag removal from Germany's foreign ministry website, 2020

³²³ TAIWAN NEWS, UK urges WHO to correct reference to Taiwan as part of China, 2020

³²⁴ MADDOX, GIANNANGELI, China warning: Britain prepares to back Taiwan and DEFEND state against Beijing aggression, 2020

³²⁵ YANG, French politician urges WHO not to exclude Taiwan from coronavirus discussion, 2020

³²⁶ REUTERS, Focus on COVID-19 battle, France tells China after Taiwan warning, 2020

³²⁷ ARCHYDE, France supports Taiwan and angers China, 2020

³²⁸ TAIWAN TODAY, Czech lawmakers urge WHA observer status for Taiwan, 2020

³²⁹ EVERINGTON, 55 members of Czech parliament sign letter backing Taiwan's presence at WHA, 2020

vecí, Wang Yiho, ktorý upozornil, že Česko za rozhodnutie tvrdo zaplatí.³³⁰ Zároveň však Vystrčilova návšteva ostane v pamätiach Taiwančanov a Taiwančaniek vďaka momentu, kedy v závere prejavu predniesol v čínštine vetu: „Som Taiwančan.“, pričom odkazoval na frázu, ktorú použil J. F. Kennedy v Berlíne v roku 1963. Za vyjadrenie si Vystrčil v sále vyslúžil ovácie.³³¹ Jeho návštevu kvitovalo takmer 70 politikov a političiek zo 14 krajín sveta.³³²

Slovenská republika v máji avizovala, že podporuje politiku jednej Číny. Zároveň však kladie dôraz na spoluprácu medzi Taiwanom a WHO, rovnako aj priamo s taiwanskými expertnými organizáciami.³³³ Poslanci Národnej rady, Peter Osuský a Gábor Grendel, vyjadrili verejne vďaka za materiálnu pomoc v podobe 200 000 rúšok, ktorú Taiwan zaslal v apríli Slovensku ako jednej z mnohých krajín.³³⁴ Podľa informácií Ministerstva zahraničia predstavuje Taiwan druhého najväčšieho investora v SR z krajín mimo Európy, pričom Taiwan v krajine investuje viac, než ČĽR.³³⁵ Peter Osuský, ktorý je tiež predsedom Slovensko-taiwanskej parlamentnej skupiny, bol signatárom už spomínaných listov adresovaných GR WHO, ktoré mu boli doručené pred novembrovým SZZ.³³⁶ Po návštevy českej delegácie na Taiwane vyjadrila Vystrčilovi podporu aj slovenská prezidentka Zuzana Čaputová, ktorá odsúdila vyhrážanie sa zo strany ČĽR a vyzdvihla dôležitosť vzájomného rešpektu medzi ČĽR a EÚ. Slovensko však aj napriek podpore uznáva politiku jednej Číny.³³⁷

³³⁰ MEHTA, Czech visit could inspire others, 2020

³³¹ DW, I am Taiwanese: Czech official angers China after Taipei speech, 2020

³³² LEXMANN, Politici 14 krajín sveta vyjadrili solidaritu s predsdom Senátu parlamentu ČR M. Vystrčilom k Návšteve Taiwanu, 2020

³³³ MATIŠÁK, Slovensko rešpektuje jednu Čínu. No podporuje spoluprácu s Taiwanom, 2020

³³⁴ TAIPEI REPRESENTATIVE OFFICE, Mask Donation from Taiwan reaches Slovakia, 2020

³³⁵ KRIVOŠÍK, Taiwan, cenný spojenec Slovenska v koronakríze, 2020

³³⁶ YU, YEH, 106 European lawmakers support Taiwan's WHA bid in writing, 2020

³³⁷ ŠTRBA, ODKLADAL, Pri Taiwane sme si zastali Čechov. Máme sa teraz báť mocnej Číny?, 2020

6. ZÁVER

Taiwan nepochybne patrí k jednej z najčastejšie diskutovaných tém v spojitosti s politikou ČĽR. Aj keď sa jedná o krajinu s jasne vymedzeným územím, vládou, armádou a obyvateľstvom, pevninská Čína je neustále pevne presvedčená, že RČ je jej súčasťou. Taiwan sa však aj napriek minulosti odmieta podvoliť.

Na medzinárodnej scéne prevažuje vplyv komunistickej moci, ktorej kroky majú dopad na mnohé medzinárodné vzťahy medzi krajinami a dianie na politickej a ekonomickej svetovej scéne. To predstavuje dôvod, prečo niektoré štáty aj napriek prevažujúcim prínosom, ktoré by Taiwan mohol priniesť do rôznych medzinárodných organizácií, neuznávajú krajinu ako samostatný štát.

V priebehu aj naďalej pokračujúcej pandémie COVID-19 sa Taiwan ukázal ako mimoriadne schopný v oblasti prevencie a kontroly šírenia vírusu. Kým mnohé krajiny zaplňali svoje nemocnice chorými a zomrelými, Taiwan dokázal efektívne aplikovať karanténne opatrenia a predísť tak rastu krivky v počte nakazených. Rýchlosť konania v spojení s efektívnosťou opatrení však nestačila na to, aby bolo zdravie obyvateľov a obyvetliiek povýšené nad politické záujmy vo WHO. Dokonca aj v momente, kedy bol Taiwan pripravený podeliť sa dostupné informácie a postupy, boli rozhodnutia WHO ovplyvnené záujmami ČĽR.

Ako môžeme vidieť, niektoré krajiny síce podporujú vstup Taiwanu do WHO, avšak len do určitej miery, a to do takej, ktorá nepodnieti hnev ČĽR a narušenie medzinárodných vzťahov. Je však isté, že bez ohľadu na zámery ČĽR, Taiwan je na nej aj naďalej *de facto* nezávislý a má právo existovať v dnešnej podobe, ako samostatný štát.

Ústava WHO uvádza, že tá najvyššia miera zdravotnej starostlivosti by mala byť dostupná všetkým. Práve Taiwan však nemá prístup k informáciám, ktoré majú členské štáty, a zároveň môže v tejto oblasti značne prispieť. K obratu bude však možné dôjsť len za predpokladu, že politika ustúpi pred primárnymi hodnotami, ktoré vyznáva WHO.

Resumé

This thesis focuses on the analysis of the political-international situation during the COVID-19 pandemic from its beginning to the end of September 2020. The main goal of the thesis was to analyze the international relations between the PRC, the WHO and Taiwan, especially in relation to Taiwan's exclusion from the WHO. The analysis was supplemented with a comparison of the SARS epidemic in 2003 and the current COVID-19 pandemic in Taiwan. The thesis is divided into four parts. The first one includes a brief history of Taiwan and its status on the world's political stage. The second part describes the history, founding, functioning and the structure of the WHO. In the next part, I introduce the analysis of Taiwan's responses to the COVID-19 pandemic and a comparison with measures which were applied in Taiwan in 2003 as a part of reaction to the SARS epidemic. The last part includes the analysis of the development of relations between Taiwan and the WHO from the past to the present and also reactions of various countries to the current situation in 2020.

Key words: Taiwan, WHO, COVID-19, international relations, political situation, relations between the PRC and Taiwan

Zoznam literatúry

Publikácie:

BATES, Gill. China's Global Influence: Post-COVID Prospects for Soft Power. *The Washington Quarterly* [online]. 2020, **43**(2), 97-115 [cit. 6.11.2020]. ISSN 1530-9177. DOI: <https://doi.org/10.1080/0163660X.2020.1771041>

BHATTACHERJEE, Anol. *Social Science Research: Principles, Methods and Practices*. Kalifornia: Create Space Independent Publishing Platform, 2012. ISBN 978-1475146127.

BROWN, Kerry, WU TZU HUI, Kalley a FRENCH, Paul. *The Trouble with Taiwan: History, the United States and a Rising China (Asian Arguments)*. Londýn: Zed Books, 2019. ISBN 978-0801488054.

BURCI, Gian Luca a VIGNES, Claude-Henri. *World Health Organization*. Riverwoods: Kluwer Law International, 2004. ISBN 9041122737.

CUETO, Marcos, BROWN, Theodore M. a FEE, Elizabeth. *The World Health Organization: A History*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019. ISBN 9781108483575.

DITTMER, Lowell (ed.). *Taiwan and China: Fitful Embrace*. Oakland: University of California Press, 2017. ISBN 9780520295988.

ESSWEIN, Eric J., KIEFER, Max, WALLINGFORD, Ken a BURR, Greg. Environmental and Occupational Health Response to SARS, Taiwan, 2003. *Emerging Infectious Diseases* [online]. 2004, **10**(7), 1187-1194 [cit. 16.11.2020]. ISSN 1080-6040. DOI: [10.3201/eid1007.030728](https://doi.org/10.3201/eid1007.030728)

FELL, Dafydd. *Government and Politics in Taiwan*. Abingdon: Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-57538-6.

FELL, Dafydd. *Party Politics in Taiwan: Party Change and the Democratic Evolution of Taiwan*. Abingdon: Routledge, 2005. ISBN: 0-415-35973-2.

FIDLER, David P.. Asia's Participation in Global Health Diplomacy and Global Health Governance. *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* [online]. 2010, **5**(2), s.269-300 [cit. 18.11.2020]. ISSN 1819-5164. Dostupné z: <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2674&context=facpub&httpsredir=1&referer=>

FLEISCHAUER, Stefan. The 228 Incident and the Taiwan Independence Movement's Construction of a Taiwanese Identity. *China Information* [online]. 2007, **XXI**(3), 373-401 [cit. 4.10.2020]. ISSN 0920-203X. DOI: [10.1177/0920203X07083320](https://doi.org/10.1177/0920203X07083320)

GLASER, Bonnie S., KENNEDY, Scott, MITCHELL, Derek a FUNAIOLE, Matthew P.. *The New Southbound Policy. Deepening Taiwan's Regional Integration*. New York: Rowman Littlefield, 2018. ISBN 978-1-4422-8053-3.

HAN, Emeline, CHIOU, Shu-Ti, MCKEE, Martin a LEGIDO-QUIGLEY, Helena. The resilience of Taiwan's health system to address the COVID-19 pandemic. *EClinical Medicine* [online]. 2020, **24**, 1-2 [cit. 16.11.2020]. ISSN 2589-5370. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7320260/>

HENDERSON, John. The Politics of Association: A Comparative Analysis of New Zealand and United States Approaches to Free Association with Pacific Island States. *Revue Juridique Polynésienne* [online]. 2002, **2**(1), 77-86 [cit. 3.11.2020]. ISSN 1772-1644. Dostupné z: <https://www.wgtn.ac.nz/law/research/publications/about-nzacl/publications/special-issues/hors-serie-volume-ii,-2002/henderson.pdf>

HERINGTON, Jonathan a LEE, Kelley. The limits of global health diplomacy: Taiwan's observer status at the world health assembly. *Globalization and Health* [online]. 2014, **10**(71), 1-9 [cit. 17.11.2020]. ISSN 1744-8603. DOI: [10.1186/s12992-014-0071-y](https://doi.org/10.1186/s12992-014-0071-y)

HICKSON, Clay E.. Taiwan In International Organizations: Internalization of the Taiwan-China Relationship. In: *Cross-Strait Seminar Series* [online]. 2002 [cit. 15.10.2020]. Dostupné z: https://www.files.ethz.ch/isn/44789/2003_05_Taiwan_in_International_Organizations.pdf

HSIEH, Ying-Hen, KING, Chwan-Chuan, CHEN, Cathy W.S. a HO, Mei-Shang. Quarantine for SARS, Taiwan. *Emerging Infectious Diseases* [online]. 2005, **11**(2), 278-282 [cit. 16.11.2020]. ISSN 1080-6040. DOI: [10.3201/eid1102.040190](https://doi.org/10.3201/eid1102.040190)

HU, Tingting, LIU, Ying, ZHAO, Mingyi a ZHUANG, Quan. A comparison of COVID-19, SARS and MERS. *PeerJ* [online]. 2020, **8**(7), 1-30 [cit. 16.11.2020]. ISSN 2167-8359. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7443081/>

HUANG, Eric Ting-Lun. Taiwan's Status in a Changing World: United Nations Representation and Membership for Taiwan. *Annual Survey of International & Comparative Law* [online]. 2003, **9**(1), 55-99 [cit. 8.10.2020]. ISSN: 2169-7477. Dostupné z: <https://digitalcommons.law.ggu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1072&context=annlsurvey>

CHANG, Chih-ming, TAN, Ting-wan, HO, Tai-cheng, CHEN, Chung-chu, SU, Tsung-hsien a LIN, Chien-yu. COVID-19: Taiwan's epidemiological characteristics and public and hospital responses. *PeerJ* [online]. 2020, **8**(14), 1-13 [cit. 15.11.2020]. ISSN 2167-8359. DOI: [10.7717/peerj.9360](https://doi.org/10.7717/peerj.9360)

CHANG, Jaw-Ling Joanne. Taiwan's Participation in the World Health Organization: The U.S. "Facilitator" Role. In: LIN, Cheng-yi a ROY, Denny (eds.). *The Future of United States, China and Taiwan Relations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011, s. 167-187. ISBN 978-0230112780.

CHANG, Min-Hua. The U.S. Aid and Taiwan's Post-War Economic Development, 1951-1965. *African and Asian Studies*, [online]. 2014, **13**(1-2), 100-120 [cit. 6.10.2020]. ISSN 1569-2094. DOI: [10.1163/15692108-12341287](https://doi.org/10.1163/15692108-12341287)

CHAVAN, Rupesh S., KHEDKAR, Chandraprakash D., CHAVAN, Shraddha Bhatt a TEWARI, Somya. World Health Organization (WHO). In: CABALLERO B., FIN-GLAS P. a TOLEDRA, F. (eds.). *The Encyclopedia of Food and Health*. Oxford: Academic Press, 2016, 585-591. ISBN 9780123849533.

CHEN, Kow-Tong, TWU, Shiing-Jer, CHANG, Hsiao-Ling, DOWELL, Scott F. a SU, Ilh-Jen. SARS in Taiwan: an overview and lessons learned. *International Journal of Infectious Diseases* [online]. 2005, **9**(2), 77-85 [cit. 16.11.2020]. ISSN 1201-9712. DOI: [10.1016/j.ijid.2004.04.015](https://doi.org/10.1016/j.ijid.2004.04.015)

CHEN, Ping-Kuei. Universal Participation Without Taiwan? A Study of Taiwan's Participation in the Global Health Governance Sponsored by the World Health Organization. In: MASYS, J. a LIN, Leo S.F.. *Asia Pacific Security Challenge*. Cham: Springer, 2018, s. 263-281. ISBN 978-3-319-61728-2.

CHEN, Pochih. Lessons from Taiwan's Economic Development. *Orbis* [online]. 2016, **60**(4), 515-530 [cit. 6.10.2020]. ISSN 0030-4378. DOI: [10.1016/j.orbis.2016.08.009](https://doi.org/10.1016/j.orbis.2016.08.009)

CHENG, Hao-Yuan, LI, Shu-Ying a YANG, Chin-Hui. Initial rapid and proactive response for the COVID-19 outbreak – Taiwan's experience. *Journal of the Formosan Medical Association* [online]. 2020, **119**(4), 1-3 [cit. 13.11.2020]. ISSN 0929-6646. DOI: [10.1016/j.jfma.2020.03.007](https://doi.org/10.1016/j.jfma.2020.03.007)

CHOREV, Nitsan. *The World Health Organization between North and South*. New York: Cornell University press, 2012. ISBN 978-0801450655.

CHUNG, Su-Ying a CHOU, Frank Huang-Chih. Lessons learned from SARS to COVID-19 in the Taiwanese population. *Asian Journal of Psychiatry* [online]. 2020, **54**, 1-2 [cit. 16.11.2020]. ISSN 1876-2018. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7341042/>

JACOBS, Bruce J.. A History of Pre-Invasion Taiwan. *Taiwan Historical Research* [online]. 2016, **23**(4), 1-38 [cit. 26.9.2020]. ISSN 1024-2805. Dostupné z:

https://www.ith.sinica.edu.tw/quarterly_download.php?name=01%E5%AE%B6%E5%8D%9A3%E6%A0%A1%E7%A8%BF1206.pdf&filename=148238993412.pdf

JIAN, Shu-wan, CHENG, Hao-yuan, HUANG, Xiang-ting a LIU, Ding-ping. Contact tracing with digital assistance in Taiwan's COVID-19 outbreak response. *International Journal of Infectious Diseases* [online]. 2020, **101**, 348-352 [cit. 14.11.2020]. ISSN 1201-9712. Dostupné z: <https://www.ijidonline.com/action/showPdf?pii=S1201-9712%2820%2932200-1>

KAO, Hui-Yun, KO, Hai-Yun, GUO, Peng a CHEN, Chang-Hsun. Taiwan's Experience in Hospital Preparedness and Response for Emerging Infectious Diseases. *Health Security* [online]. 2017, **15**(2), 175-184 [cit. 16.11.2020]. ISSN 2326-5094. Dostupné z: <https://europepmc.org/article/pmc/pmc5404255>

KIM, Samuel S.. The People's Republic of China in the United Nations: A Preliminary Analysis. *World Politics* [online]. 1974, **26**(3), 299-330 [cit. 8.10.2020]. ISSN 1086-3338. DOI: <https://doi.org/10.2307/2009932>

KIRONSKÁ, Kristína a TURCSÁNYI, Richard (eds.). *Supervelmoc? Všetko, čo potrebujete vedieť o súčasnej Číne*. Bratislava: Hadart Publishing, 2020. ISBN 9788099941237.

KOOPMAN, Kristine Yeh. Taiwan's Path to Independence: Resolving the "One China" Dispute. *Cardozo Journal of Conflict Resolution* [online]. 2016, **18**(1), 221-248 [cit. 10.10.2020]. ISSN 1552-8766. Dostupné z: https://cardozojcr.com/wp-content/uploads/2016/11/CAC107_crop.pdf.

LEE, Chun-yi a YIN, Ming-xi. Chinese Investment in Taiwan: A Challenge or an Opportunity for Taiwan? *Journal of Current Chinese Affairs* [online]. 2017, **46**(1), 37-59 [cit. 22.10.2020]. ISSN 1868-1026. DOI: [10.1177/186810261704600103](https://doi.org/10.1177/186810261704600103)

LEE, Kelley. *The World Health Organization (WHO)*. Global Institutions. London: Routledge, 2009. ISBN 978-0-415-37017-2.

LEE, Wei-chen a CHANG, I-min. US Aid in Taiwan. *Asian Review of World Histories* [online]. 2014, **2**(1), 47-80 [cit. 7.10.2020]. ISSN 2287-9811. DOI: <http://dx.doi.org/10.12773/arwh.2014.2.1.047>

LI, Bin. Legal Status of Taiwan in the World Health Organization. *Journal of East Asia and International Law* [online]. 2008, **1**(1), 171-176 [cit. 3.11.2020]. ISSN 1976-9229. DOI: [10.14330/jeail.2008.1.1.08](https://doi.org/10.14330/jeail.2008.1.1.08)

LIN, Ching-fu, LIU, Han-wei a WU, Chien-huei. Breaking State-Centric Shackles in the WHO: Taiwan as a Catalyst for a New Global Health Order. *SSRN Electronic Journal* [online]. 2020, s. 1-12 [cit. 17.11.2020]. ISSN 1556-5068. DOI: [10.2139/ssrn.3675481](https://doi.org/10.2139/ssrn.3675481)

LIU, Ya-An, HSU, Ya-Chuan, LIN, Ming-Hwai, CHANG, Hsiao-Ting, CHEN, Tzeng-ji, CHOU, Li-Fang a HWANG, Shinn-Jang. Hospital visiting policies in the time of coronavirus disease 2019: A nationwide website survey in Taiwan. *Journal of the Chinese Medical Association* [online]. 2020, **83**(6), 566-570 [cit. 15.11.2020]. ISSN 1726-4901. DOI: [10.1097/JCMA.0000000000000326](https://doi.org/10.1097/JCMA.0000000000000326)

LUARD, E.. China and the United Nations. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online]. 1971, **47**(4), 729-744 [cit. 8.10.2020]. ISSN 00205850. DOI: <https://doi.org/10.2307/2625680>

MCCARTHY, Michael. A brief history of the World Health Organization. *The Lancet* [online]. 2002, **360**(9340), 1111-1112 [cit. 16.10.2020]. ISSN 1474-547X. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)11244-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)11244-X)

MUYARD, Frank. The Formation of Taiwan's New National Identity Since the End of the 1980s. In: BLUNDELL, David (ed.). *Taiwan Since Martial Law: Society, Culture, Politics, Economy*. Taipei: National Taiwan University Press, 2012, s. 297-366. ISBN 9789868805507.

PETERSEN, Eskild, KOOPMANS, Marion, GO, Unyeong, HAMER, Davidson H., PETROSILLO, Nicola a CASTELLI, Francesco. Comparing SARS-CoV-2 with SARS-

CoV and influenza pandemics. *Lancet Infectious Diseases* [online]. 2020, **20**, 238-244 [cit. 16.11.2020]. ISSN 1474-4457. Dostupné z:

[https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099\(20\)30484-9/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(20)30484-9/fulltext)

RAO, B. V.. *History of Asia: From Early Times to 2000 A.D.*. Elgin: New Dawn Press, 2006. ISBN 978-1932705362.

RIGGER, Shelley. *From Opposition to Power: Taiwan's Democratic Progressive Party*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2001. ISBN 978-1555879693.

ROWEN, Ian. Crafting the Taiwan Model for COVID-19: An Exceptional State in Pandemic Territory. *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus* [online]. 2020, **18**(14), 1-13 [cit. 15.11.2020]. ISSN 1557-4660. Dostupné z: <https://apjff.org/2020/14/Rowen.html>

ROWLANDS, Bruce. Employing Interpretive Research to Build Theory of Information Systems Practice. *Australasian Journal of Information Systems* [online]. 2003, **10**(2), 3-22 [cit. 22.9.2020]. ISSN 1449-8618. DOI: [10.3127/ajis.v10i2.149](https://doi.org/10.3127/ajis.v10i2.149)

ROY, Denny. *Taiwan: A Political History*. New York: Cornell University Press, 2003. ISBN 978-0801488054.

SCHAFFERER, Christian. Taiwan's defensive democratization. *Asian Affairs: An American Review* [online]. 2020, **47**(1), 41-69 [cit. 7.10.2020]. ISSN 1940-1590. DOI: <https://doi.org/10.1080/00927678.2020.1730041>

SIDDIQI, Javed. *World Health and World Politics: The World Health Organization and the UN System*. Columbus: University of South Carolina Press, 1995. ISBN 1-57003-038-3.

STEINAR, Andresen. *Leadership Change in the World Health Organization: Potential for Increased Effectiveness?* Lysaker: The Fridtjof Nansen Institute, 2002. ISBN 82-7613-432-7.

SU, Vincent Yi-fong, YEN, Yung-Feng, YANG, Kuang-Yao a SU, Wei-Juin. Masks and medical care: Two keys to Taiwan's success in preventing COVID-19 spread. *Travel Medicine and Infectious Disease* [online]. 2020, 1-2 [cit. 15.11.2020]. ISSN 1873-0442. DOI: [10.1016/j.tmaid.2020.101780](https://doi.org/10.1016/j.tmaid.2020.101780)

TAN, A.C.. The Transformation of the Kuomintang Party in Taiwan. *Democratization*, [online]. 2002, **9**(3), 149-164 [cit. 2.10.2020]. ISSN 1351-0347. DOI: <https://doi.org/10.1080/714000268>

TSAI, Chung-Min. Taiwan in 2017: The End of the Honeymoon? *Asian Survey* [online]. 2018, **58**(1), 73-79 [cit. 18.11.2020]. ISSN 0004-4687. DOI: [10.1525/as.2018.58.1.73](https://doi.org/10.1525/as.2018.58.1.73)

TWU, Shiing-Jer, et al. Control Measures for Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS) in Taiwan. *Emerging Infectious Diseases* [online]. 2003, **9**(6), 718-720 [cit. 16.11.2020]. ISSN 2472-4998. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3000163/>

United Nations General Assembly. Twenty-sixth Session [online]. New York: United Nations General Assembly, 1971 [cit. 18.11.2020]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/192054>

WANG, Jason, CHUN, Y. a BROOK, Robert H.. Response to COVID-19 in Taiwan Big Data Analytics, New Technology, and Proactive Testing. *JAMA* [online]. 2020, **323**(14), 1314-1342 [cit. 13.11.2020]. ISSN 1538-3598. Dostupné z: <https://jamanetwork.com/journals/jama/fullarticle/2762689>

WANG, T.Y., LEE, Wei-Chin a YU, Ching-Hsin. Taiwan's Expansion of International Space: Opportunities and Challenges. *Journal of Contemporary China*, [online]. 2011, **20**(69), 249-267 [cit. 7.10.2020]. ISSN 1469-9400. DOI: [10.1080/10670564.2011.541630](https://doi.org/10.1080/10670564.2011.541630)

WELLE-STRAND, Anne, CHEN, Pei-Fen a BALL, Graeme. The Taiwanese Economic “Miracle”: Continuing? *East Asia*, [online]. 2011, **28**(4), 329-350 [cit. 6.10.2020]. ISSN 1096-6838. DOI: [10.1007/s12140-011-9151-2](https://doi.org/10.1007/s12140-011-9151-2)

WELLS, Mike. *History for the IB Diploma. Causes, Practices and Effects of Wars*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-0-521-18931-6.

WORLD HEALTH ORGANIZATION. *The First ten years of the World Health Organization*. Geneva: World Health Organization, 1958. ISBN 9241560142.

YADAV, Manish Kumar. Structure and Functions of the World Health Organization. *IOSR Journal of Humanities and Social Science* [online]. 2017, **22**(9), 15-41 [cit. 2.11.2020]. ISSN 2279-0837. Dostupné z: [10.9790/0837-2209011541](https://doi.org/10.9790/0837-2209011541)

YAN, Jiann-fa. The New Southbound Policy and Taiwan's Living Space in the Regional Political-Economic Context. *Prospect Journal* [online]. 2016, **16**, 1-24 [cit. 20.10.2020]. ISSN 2227-8087. Dostupné z: <https://www.pf.org.tw/files/5974/B16F3DC8-5E65-4640-BB49-EC4DC4EE6BB5>

YANG, Che-ming. The Road to Observer Status in the World Health Assembly: Lessons from Taiwan’s Long Journey. *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* [online]. 2010, **5**(2), 3311-3354 [cit. 18.11.2020]. ISSN 1819-5164. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1729459

YEN, Wei-Ting. Taiwan’s COVID-19 Management: Development State, Digital Governance, and State-Society Synergy. *Asian Politics & Policy* [online]. 2020, **12**(3), 455-468 [cit. 14.11.2020]. ISSN 1943-0787. DOI: [10.1111/aspp.12541](https://doi.org/10.1111/aspp.12541)

Príspevky na webových stránkach:

疾管署自 2020 年 1 月 15 日起將「嚴重特殊傳染性肺炎」列為第五類法定傳染病。

In: *Taiwan Centers for Disease Control* [online]. 15.1.2020 [cit. 13.11.2020]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov.tw/En/Category/ListContent/EmXemht4IT-IRAPrAnyG9A?uaid=JG8nPK775lyXJOTHvb8aIg>

AMANTE, Angelo. UPDATE 2-Italy declares coronavirus emergency after first two cases confirmed. In: *Reuters* [online]. 31.1.2020 [cit. 11.11.2020]. Dostupné z: <https://fr.reuters.com/article/idUSL8N2A02S1>

ASPINWALL, Nick a RAUHALA, Emily. Taiwan beat covid-19 and won friends. At the WHO, it's still fighting for a seat at the table.. In: *The Washington Post* [online]. 15.5.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/taiwan-beat-covid-19-and-won-friends-at-the-who-its-still-fighting-for-a-seat-at-the-table/2020/05/15/d924b082-9025-11ea-9322-a29e75effc93_story.html

BERLINGER, Joshua, GEORGE, Steve, GRIFFITHS, James a GUY, Jack. January 23 coronavirus news. In: *CNN* [online]. 24.1.2020 [cit. 9.11.2020]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/asia/live-news/coronavirus-outbreak-intl-hnk/index.html>

BUSH, Richard. *From Persuasion to Coercion: Beijing's Approach to Taiwan and Taiwan's Response* [online]. Washington: Brookings, 2019 [cit. 12.10.2020]. Dostupné z: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/11/FP_20191118_beijing_taiwan_bush.pdf

CANZANO, Julia. 6 Facts About Healthcare in Liechtenstein. In: *The Borgen Project* [online]. 21.9.2020 [cit. 21.10.2020]. Dostupné z: <https://borgenproject.org/healthcare-in-liechtenstein/>

COCKBURN, Harry. Coronavirus had bigger impact on CO2 emissions than Second World War, study reveals. In: *Independent* [online]. 14.10.2020 [cit. 12.11.2020]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/environment/coronavirus-had-bigger-impact-on-co2-emissions-than-second-world-war-study-reveals-b1033296.html>

COKELAERE, Hanne. France confirms first coronavirus caes in Europe. In: *Politico* [online]. 25.1.2020 [cit. 11.11.2020]. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/coronavirus-first-cases-in-europe-france/>

CORCORAN, Kieran. An infamous WHO tweet saying there was ‘no clear evidence’ COVID-19 could spread between humans was posted for ‘balance’ to reflect findings from China. In: *Business Insider* [online]. 18.4.2020 [cit. 8.11.2020]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/who-no-transmission-coronavirus-tweet-was-to-appease-china-guardian-2020-4>

Coronavirus: Italy extends emergency measures nationwide. In: *BBC* [online]. 10.3.2020 [cit. 12.11.2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-51810673>

Coronavirus: Trump moves to pull US out of World Health Organization. In: *BBC* [online]. 7.7.2020 [cit. 5.11.2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-53327906>

Coronavirus: Trump’s WHO de-funding ‘as dangerous as it sounds’. In: *BBC* [online]. 15.4.2020 [cit. 5.11.2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52291654>

Coronavirus: What we know about Spain’s first case. In: *The Local* [online]. 3.2.2020 [cit. 11.11.2020]. Dostupné z: <https://www.thelocal.es/20200203/what-you-need-to-know-about-spains-first-case-of-coronavirus>

Coronavirus: WHO chief and Taiwan in row over 'racist' comments. In: *BBC* [online]. 9.4.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-52230833>

COVID-19: Kumulativní přehledy dle hlášení KHS a dle pozitivních nálezů laboratoří, které jsou určeny pro další šetření. In: *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. 2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19/kumulativni-prehledy>

COVID-19, MERS & SARS. In: *National Institute of Allergy and Infectious Diseases* [online]. 18.8.2020 [cit. 17.9.2020]. Dostupné z: <https://www.niaid.nih.gov/diseases-conditions/covid-19>

Czech lawmakers urge WHA observer status for Taiwan. In: *Taiwan Today* [online]. 17.2.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://taiwantoday.tw/news.php?unit=2,6,10,15,18&post=171572>

Daily COVID-19 tests per thousand people. In: *Our World in Data* [online]. 2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/grapher/full-list-daily-covid-19-tests-per-thousand?time=2020-02-18..latest>

Department of Health. BE COVIDSAFE [online]. Canberra: Australian Department of Health, 2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://www.health.gov.au/sites/default/files/documents/2020/10/coronavirus-covid-19-at-a-glance-30-september-2020.pdf>

DILLARD, Robert. Here's Everything You Need to Know About the Wuhan Coronavirus Outbreak and How to Protect Yourself. In: *docwirenews* [online]. 4.2.2020 [cit. 20.9.2020]. Dostupné z: <https://www.docwirenews.com/home-page-editor-picks/everything-you-need-to-know-about-the-wuhan-coronavirus-outbreak-2/>

DOZIER, Kimberly. China Wins: Why Trump's WHO Funding Cut is a Gift to Beijing. In: *Time* [online]. 15.4.2020 [cit. 6.11.2020]. Dostupné z:

<https://time.com/5822078/china-wins-trumps-who-funding-cut/>

DUFF-BROWN, Beth. How Taiwan Used Big Data, Transparency and a Central Command to Protect Its People from Coronavirus. In: *Stanford Health Policy* [online].

3.3.2020 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: <https://healthpolicy.fsi.stanford.edu/news/how-taiwan-used-big-data-transparency-central-command-protect-its-people-coronavirus>

EVERINGTON, Keoni. 55 members of Czech parliament sign letter backing Taiwan's presence at WHA. In: *Taiwan News* [online]. 14.5.2019 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3701291>

EVERINGTON, Keoni. Foreigners without Taiwanese health insurance cards can still get masks. In: *Taiwan News* [online]. 5.2.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3871191>

EVERINGTON, Keoni. Frenchman in Taiwan tests positive for coronavirus after quarantine ends. In: *Taiwan News* [online]. 30.9.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/4020294>

EVERINGTON, Keoni. New Zealand stands up to Beijing bullying over Taiwan's entry into WHO. In: *Taiwan News* [online]. 12.5.2020 [cit. 22.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3932407>

EVERINGTON, Keoni. WHO ignored Taiwan's warnings about coronavirus in December. In: *Taiwan News* [online]. 25.3.2020 [cit. 12.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3904054>

EU lawmakers back Taiwan WHA bid. In: *Taipei Times* [online]. 2.11.2020 [cit. 25.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taipetimes.com/News/front/archives/2020/11/02/2003746199>

Explainer: Why is Taiwan excluded from the WHO. In: *Wio News* [online]. 16.5.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://www.wionews.com/world/explainer-why-is-taiwan-excluded-from-the-who-298975>

Face masks available at duty free shops in Taiwan's airports on March 21; three adult face masks cost NT\$50. In: *Taiwan Centers for Disease Control* [online]. 20.3.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov.tw/En/Bulletin/Detail/6jtRAoqT2eVNHucffF0eqQ?typeid=158>

Focus on COVID-19 battle, France tells China after Taiwan warning. In: *Reuters* [online]. 13.5.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-china-france-taiwan-idUSKBN22P1ET>

France supports Taiwan and angers China. In: *Archyde* [online]. 27.8.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.archyde.com/france-supports-taiwan-and-angers-china/>

FUMIKO, Sasaki. THE NEW JAPANESE PRIME MINISTER'S POLICY ON CHINA AND ITS IMPLICATION FOR TAIWAN. In: *Taiwan Insight* [online]. 28.9.2020 [cit. 23.11.2020]. Dostupné z: <https://taiwaninsight.org/2020/09/28/the-new-japanese-prime-ministers-policy-on-china-and-its-implication-for-taiwan/>

HANCOCKS, Paula. Taiwan led the world in closing down for Covid-19, now it wants to do the same with opening back up. In: *CNN* [online]. 22.9.2020 [cit. 12.11.2020]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2020/09/21/asia/taiwan-model-coronavirus-hnk-intl/index.html>

HERNÁNDEZ, Javier C. a HORTON, Chris. Taiwan's Weapon Against Coronavirus: An Epidemiologist as Vice President. In: *The New York Times* [online]. 21.5.2020 [cit. 22.9.2020]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/05/09/world/asia/taiwan-vice-president-coronavirus.html>

How WHO is funded. In: *World Health Organization* [online]. 2020 [cit. 4.11.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/about/funding>

HSU, Yu-ning. WHO bars Taiwan from health assembly for third year running. In: *Taiwan News* [online]. 7.5.2019 [cit. 20.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3695999>

HUANG, Tzu-ti. Taiwan to roll out online health report system for visitors. In: *Taiwan News* [online]. 15.2.2020 [cit. 14.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3876685>

HUANG, Yasheng, SUN, Meicen a SUI, Yuze. How Digital Contact Tracing Slowed Covid-19 in East Asia. In: *Harvard Business Review* [online]. 15.4.2020 [cit.

15.11.2020]. Dostupné z: <https://hbr.org/2020/04/how-digital-contact-tracing-slowed-covid-19-in-east-asia>

CHEN, Jay. Taiwan Donates Over 51 Million Masks to Countries Worldwide. In: *Business Wire* [online]. 22.7.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.businesswire.com/news/home/20200722005405/en/Taiwan-Donates-Over-51-Million-Masks-to-Countries-Worldwide>

CHEN, Kelvin. Allies support Taiwan as WHA draws near. In: *Taiwan News* [online]. 12.5.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3932353>

CHEN, Stacy. Taiwan to donate 10 million masks to countries hit hardest by coronavirus. In: *Abs News* [online]. 2.4.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z:

<https://abcnews.go.com/Health/taiwan-donate-10-million-masks-countries-hit-hardest/story?id=69918187>

CHEN, Yu-Jie a COHEN, Jerome A.. Why Does the WHO Exclude Taiwan? In: *Council on Foreign Relations* [online]. 9.4.2020 [cit. 22.9.2020]. Dostupné z:

<https://www.cfr.org/in-brief/why-does-who-exclude-taiwan>

CHIA-NAN, Lin. Virus outbreak. Level 3 warning issued for whole world. In: *Taipei Times* [online]. 21.3.2020 [cit. 13.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.taipetimes.com/News/front/archives/2020/03/21/2003733093>

China announces \$2 billion in virus help at WHO assembly. In: *Politico* [online]. 18.5.2020 [cit. 6.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.politico.com/news/2020/05/18/china-announces-2-billion-in-virus-help-at-who-assembly-264939>

China coronavirus: Lockdown measure rise across Hubei province. In: *BBC* [online]. 23.1.2020 [cit. 9.11.2020]. Dostupné z: [https://www.bbc.com/news/world-asia-china-51217455?fbclid=IwAR3E4cI-fwPp7Z9LX_-](https://www.bbc.com/news/world-asia-china-51217455?fbclid=IwAR3E4cI-fwPp7Z9LX_-mlorEGf7O6I2EgUeop2znRc6fOUniYb6bs63LI2w)

[mlorEGf7O6I2EgUeop2znRc6fOUniYb6bs63LI2w](https://www.bbc.com/news/world-asia-china-51217455?fbclid=IwAR3E4cI-fwPp7Z9LX_-mlorEGf7O6I2EgUeop2znRc6fOUniYb6bs63LI2w)

China reports additional SARS case - update 3. In: *World Health Organization* [online]. 28.4.2004 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/csr/don/2004_04_28/en/

Chinese Pandas Arrive in Taiwan. In: *VOA News*. [online]. 1.11.2009 [cit. 20.10.2020]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/archive/chinese-pandas-arrive-taiwan>

China warns virus could mutate and spread, steps up precautions. In: *Medical Express* [online]. 22.1.2020 [cit. 10.11.2020]. Dostupné z:

<https://medicalxpress.com/news/2020-01-china-virus-mutate-death-toll.html>

Coronavirus Worldwide Graphs. In: *Worldometers* [online]. 2020 [cit. 12.11.2020].

Dostupné z: <https://www.worldometers.info/coronavirus/worldwide-graphs/>

Countries. In: *World Health Organization* [online]. 2020 [cit. 3.11.2020]. Dostupné z:

<https://www.who.int/countries>

'I am Taiwanese': Czech official angers China after Taipei speech. In: *Deutsche Welle* [online]. 1.9.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: [https://www.dw.com/en/i-am-](https://www.dw.com/en/i-am-taiwanese-czech-official-angers-china-after-taipei-speech/a-54781326)

[taiwanese-czech-official-angers-china-after-taipei-speech/a-54781326](https://www.dw.com/en/i-am-taiwanese-czech-official-angers-china-after-taipei-speech/a-54781326)

I-CHIA, Lee a CHUNG, Jake. CDC to check flights from Wuhan, plays down SARS rumors. In: *Taipei Times* [online]. 1.1.2020 [cit. 12.11.2020]. Dostupné z: <https://www.taipetimes.com/News/front/archives/2020/01/01/2003728514>

Information sharing on COVID-19. In: *World Health Organization* [online]. 29.3.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/news/item/29-03-2020-information-sharing-on-covid-19>

KHALIQ, Riyaz ul. 'Taiwan's SARS experience helped it beat COVID-19'. In: *Anadolu Agency* [online]. 6.5.2020 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/-taiwan-s-sars-experience-helped-it-beat-covid-19-/1830547>

KRIVOŠÍK, Lukáš. Taiwan, cenný spojenec Slovenska v koronakríze. In: *Postoj* [online]. 21.4.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.postoj.sk/v-skratke/2972/taiwan-cenny-spojenec-slovenska-v-koronakrize>

KUO, Lily. Coronavirus: panic and anger in Wuhan as China orders city into lockdown. In: *The Guardian* [online]. 23.1.2020 [cit. 8.11.2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/23/coronavirus-panic-and-anger-in-wuhan-as-china-orders-city-into-lockdown>

LAI, Johnson. Taiwan protests WHO leader's accusations of racist campaign. In: *AP News* [online]. 9.4.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://apnews.com/article/e59d6a8a60753ed55823541aa5631d09>

LIN, Chia-nan. Taiwan seeking 'dignified' Ebola contribution: MOFA. In: *Taipei Times* [online]. 24.7.2019 [cit. 20.11.2020]. Dostupné z: <https://www.taipetimes.com/News/front/archives/2019/07/24/2003719214>

LEE, Wen-yee, MCCAULEY, Elizabeth a ABADI, Mark. Taiwan used police surveillance, government tracking, and 33 000\$ fines to contain its coronavirus outbreak. In: *Business Insider* [online]. 4.6.2020 [cit. 14.11.2020]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/taiwan-coronavirus-surveillance-masks-china-2020-6>

LEE, Yimou a BLANCHARD, Ben. Taiwan president rejects Beijing rule; China says 'reunification' inevitable. In: *Reuters* [online]. 20.5.2020 [cit. 14.10.2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-taiwan-president-inauguration-idUSKBN22W08X>

LEE, Yimou. Taiwan's new 'electronic fence' for quarantines leads wave of virus monitoring. In: *Reuters* [online]. 20.3.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-taiwan-surveillance-idUSKBN2170SK>

LEXMANN, Miriam. POLITICI 14 KRAJÍN SVĚTA VYJADRILI SOLIDARITU S PŘEDSEDOM SENÁTU PARLAMENTU ČR M. VYSTRČILOM K NÁVŠTEVE TAIWANU. In: *Lexmann* [online]. 25.8.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://lexmann.eu/politici-strnastich-krajin-sveta-vyjadrili-solidaritu-s-predsedom-senatu-parlamentu-ceskej-republiky-milosom-vystrcilom-v-suvislosti-s-jeho-oficialnou-navstevou-taiwanu/>

MADDOX, David a GIANNANGELI, Marco. China warning: Britain prepares to back Taiwan and DEFEND state against Beijing aggression. In: *Express* [online]. 31.5.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.express.co.uk/news/world/1289273/china-news-taiwan-britain-military-aggression>

Mask Donation from Taiwan reaches Slovakia. In: *Taipei Representative Office* [online]. 21.4.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: https://www.roc-taiwan.org/sk_en/post/2238.html

Mass testing is still unnecessary in Taiwan as COVID-19 status in Taiwan is different from global coronavirus developments. In: *Taiwan Centers for Disease Control* [online]. 29.7.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov.tw/En/Bulletin/Detail/2K2hS5DverwbFczuZf9xSA?typeid=158>

MATIŠÁK, Andrej. Slovensko rešpektuje jednu Čínu. No podporuje spoluprácu s Taiwanom. In: *Pravda* [online]. 18.5.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z:

<https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/551790-slovensko-respektuje-jednu-cinu-no-podporuje-spolupracu-s-taiwanom/>

MAYGER, James, DU, Lisa, FABIAN, Jordan, PARKER, Mario, WADHAMS, Nick, JACOBS, Jennifer a WASSON, Erik. China Blasts Trump's Move to Pull WHO Funding, Pledges Support. In: *Bloomberg* [online]. 15.4.2020 [cit. 5.11.2020]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-15/china-blasts-trump-s-move-to-pull-who-funding-pledges-support>

MEHTA, Manik. Czech visit could inspire others. In: *Taipei Times* [online]. 24.9.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.taipetimes.com/News/editorials/archives/2020/09/24/2003743962>

Member States. *United Nations* [online]. 2020 [cit. 3.11.,2020]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/member-states/>

Ministry of Foreign Affairs. *Advance preparations and early response to COVID-19 pandemic* [online]. Taipei: Ministry of Foreign Affairs, 2020 [cit. 12.11.2020]. Dostupné z: https://www.mofa.gov.tw/Upload/RelFile/2890/172268/20200517_1-3%20Advance%20preparations%20and%20early%20response.pdf

Mission summary: WHO Field Visit to Wuhan, China 20-21, January 2020. In: *World Health Organization* [online]. 22.1.2020 [cit. 8.11.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/china/news/detail/22-01-2020-field-visit-wuhan-china-jan-2020>

MOFA adjusts entry regulations for foreign nationals in response to worldwide efforts to resume economic activity and international exchanges following COVID-19 outbreak (updated on 7/23). In: *Bureau of Consular Affairs, Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan)* [online]. 23.7.2020 [cit. 13.11.2020]. Dostupné z: <https://www.boca.gov.tw/cp-220-5691-aa1c3-2.html>

MOFA calls on WHO to take neutral, professional stance facilitating Taiwan's full participation and contributions. In: *Ministry of Foreign Affairs* [online]. 30.3.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z:

https://www.mofa.gov.tw/en/News_Content.aspx?n=1EADDCFD4C6EC567&s=506FD04141AAC6DD

MOFA thanks US ambassador in Geneva for supporting Taiwan's WHA bid. In: *Taiwan Today* [online]. 12.11.2020 [cit. 22.11.2020]. Dostupné z: <https://taiwantoday.tw/news.php?unit=2,6,10,15,18&post=188878>

Name-based rationing system for purchases of masks to be launched on February 6; public to buy masks with their (NHI) cards. In: *Taiwan Centers for Disease Control* [online]. 4.2.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov.tw/En/Bulletin/Detail/ZIJrIunqRjM49LIBn8p6eA?typeid=158>

Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it. In: *World Health Organization* [online] 2020 [cit. 17.9.]. Dostupné z: [https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-and-the-virus-that-causes-it](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it)

New Zealand backs Taiwan joining the WHO despite China rebuke. In: *The Guardian* [online]. 12.5.2020 [cit. 22.11.2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2020/may/12/new-zealand-backs-taiwan-joining-the-who-despite-china-rebuke>

Novel Coronavirus – China. In: *World Health Organization* [online]. 12.1.2020 [cit. 7.11.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/csr/don/12-january-2020-novel-coronavirus-china/en/>

Number of Cases Suspected SARS-CoV-2 Infection Tested - By Reporting Source. In: *Taiwan Centers for Disease Control* [online]. 30.9.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov.tw/En>

Pneumonia of unknown cause – China. In: *World Health Organization* [online]. 5.1.2020 [cit. 7.11.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/csr/don/05-january-2020-pneumonia-of-unkown-cause-china/en/>

POMPEO, Michael R.. Taiwan's Exclusion from the World Health Assembly. In: *U.S. Mission to International Organizations in Geneva* [online]. 18.5.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://geneva.usmission.gov/2020/05/18/taiwans-exclusion-from-the-world-health-assembly/>

Questions Complicate Efforts to Contain New Virus From China. In: *VOA News* [online]. 16.2. 2020 [cit. 20.9.2020]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/science-health/coronavirus-outbreak/questions-complicate-efforts-contain-new-virus-china>

RATCLIFFE, Rebecca, YANG, Lillian a CAMPBELL, Denis. Coronavirus: death toll reaches 41 in China with first cases in Europe. In: *The Guardian* [online]. 24.1.2020 [cit. 9.11.2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/science/2020/jan/24/coronavirus-chinese-hospitals-in-chaos-as-lockdown-spreads-to-affect-25m-people>

Republic of China (Taiwan) rejects WHO characterization of its participation in World Health Assembly and expresses its strong dissatisfaction to WHO Secretariat. In: *Ministry of Foreign Affairs* [online]. 12.5.2017 [cit. 19.11.2020]. Dostupné z: https://www.mofa.gov.tw/en/News_Content.aspx?n=539A9A50A5F8AF9E&sms=37B41539382B84BA&s=161DC7A70C4856E0

Response to Media Query by Spokesperson of Chinese Embassy in New Zealand on Hong Kong Issue. In: *The Embassy of the People's Republic of China in New Zealand* [online]. 11.7.2020 [cit. 22.11.2020]. Dostupné z: <http://www.chinaembassy.org.nz/eng/zxgxs/t1797276.htm>

ROC diplomatic allies submit proposal for WHO to invite Taiwan to WHA as an observer. In: *Taipei Representative Office* [online]. 19.4.2018 [cit. 19.11.2020]. Dostupné z: https://origin-www.roc-taiwan.org/sk_en/post/1454.html

Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19). In: *World Health Organization* [online]. 31.7.2020 [cit. 17.9.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>

SAEZ, Catherine. Special Feature: Blocking Taiwan From Joining WHO Affects Global Health Security, Officials Say. In: *Intellectual Property Watch* [online]. 9.4.2018 [cit. 19.11.2020]. Dostupné z: <https://www.ip-watch.org/2018/04/09/special-feature-blocking-taiwan-joining-affects-global-health-security-officials-say/>

SARS case in laboratory worker in Taiwan, China. In: *World Health Organization* [online]. 17.12.2003 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/mediacentre/news/releases/2003/np26/en/>

SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome). In: *Taiwan Centers for Disease Control* [online]. 24.11.2014 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: https://www.cdc.gov.tw/En/Category/ListContent/bg0g_VU_Ysrgkes_KRUDgQ?uaid=u1D6dRGtmP4Q5YA1GmSKIw

Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS). In: *World Health Organization* [online]. 1.11.2019 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/severe-acute-respiratory-syndrome#tab=tab_1

Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS) - Emergencies, preparedness, response. In: *World Health Organization* [online]. 23.7.2015 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/csr/don/archive/disease/severe_acute_respiratory_syndrome/en/

Severe acute respiratory syndrome (SARS) in Singapore - update 2. In: *World Health Organization* [online]. 24.9.2003 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/csr/don/2003_09_24/en/

SHIH, Gerry. China pledges additional \$30 million funding for World Health Organization. In: *The Washington Post* [online]. 23.4.2020 [cit. 6.11.2020]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/china-pledges-additional-30-million-funding-for-world-health-organization/2020/04/23/24f9b680-8539-11ea-81a3-9690c9881111_story.html

SCHLEIN, Lisa. China Bars Taiwan From World Health Assembly. In: *VOA News* [online]. 20.5.2019 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/east-asia-pacific/china-bars-taiwan-world-health-assembly>

SCHWARTZ, Jonathan. *Effectively Controlling Infectious Disease Outbreaks: Comparing Taiwanese and Chinese Responses to SARS* [online]. Seoul: The East Asia Institute, 2009 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: <https://www.files.ethz.ch/isn/137382/200905201733370.pdf>

SILK, John. Taiwan condemns flag removal from Germany's foreign ministry website. In: *Deutsche Welle* [online]. 13.7.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/taiwan-germany-flag-removal/a-54163977>

Starting March 5, everyone to be allowed for one additional face mask every week due to increased production. In: *Taiwan Centers for Disease Control* [online]. 2.3.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://www.cdc.gov.tw/En/Bulletin/Detail/1CC5Xgb9UdxXEs6-RcS1uQ?typeid=158>

Statement on the second meeting of the International Health Regulations (2005) Emergency Committee regarding the outbreak of novel coronavirus (2019-nCoV). In: *World Health Organization* [online]. 30.1.2020 [cit. 10.11.2020]. Dostupné z: [https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-\(2005\)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-(2005)-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-(2019-ncov))

Taiwan: All foreign travelers banned from March 19 / update 10. In: *Garda World* [online]. 19.3.2020 [cit. 13.11.2020]. Dostupné z: <https://www.garda.com/crisis24/news-alerts/324461/taiwan-all-foreign-travelers-banned-from-march-19-update-10>

Taiwan: Changing Names to Gain Status. In: *Unrepresented Nations & Peoples Organization* [online]. 12.2.2007 [cit. 7.10.2020]. Dostupné z: <https://unpo.org/article/6284>

Taiwan. In: *Worldometers* [online]. 2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/taiwan/>

Taiwan not invited to WHO meeting despite COVID-19 success. In: *Al Jazeera* [online]. 9.11.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/9/taiwan-not-invite-to-who-meeting>

Taiwan president says has no plans to talk to Japan's new PM. In: *Reuters* [online]. 20.9.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-taiwan-japan-china-idUSKCN26B08E>

Taiwan provides 3.5 tons of medical aid to Venezuela. In: *Taiwan Today* [online]. 23.8.2019 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://taiwantoday.tw/news.php?unit=2,6,10,15,18&post=160933>

Taiwan to postpone WHO membership bid due to pandemic. In: *Deutsche Welle* [online]. 18.5.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/taiwan-to-postpone-who-membership-bid-due-to-pandemic/a-53480455>

Taiwan to suspend airline passanger transit in virus fight. In: *Reuters* [online]. 22.3.2020 [cit. 13.11.2020]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-taiwan-idUSKBN21908W>

TALMON, Stefan. Germany supports Taiwan's participation in the WHA as an observer – putting policy before principle. In: *German Practice in International Law* [online]. 26.5.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://gpil.jura.uni-bonn.de/2020/05/germany-supports-taiwans-participation-in-the-wha-as-an-observer-putting-policy-before-principle/>

TENG, Pei-ju. Taiwan expresses regret over not being invited to World Health Assembly. In: *Taiwan News* [online]. 8.5.2018 [cit. 20.11.2020]. Dostupné z: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3424802>

TENG, Sylvia. Japanese lawmakers voice support for Taiwan's inclusion in upcoming WHA. In: *Taiwan News* [online]. 11.5.2020 [cit. 22.11.2020]. Dostupné z: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/4046151>

The facts regarding Taiwan's email to alert WHO to possible danger of COVID-19. In: *Taiwan Centers for Disease Control* [online]. 11.4.2020 [cit. 22.9.2020]. Dostupné z: https://www.cdc.gov.tw/En/Bulletin/Detail/PAD-lbwDHeN_bLa-viBOuw?typeid=158

The Triple Billion targets. In: *World Health Organization* [online]. 18.4.2020 [cit. 4.11.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/the-triple-billion-targets>

Timeline. In: *SARS Reference* [online]. 2006 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: <http://sarsreference.com/sarsref/timeline.htm>

Travel Health Notices. In: *Centers for Disease Control and Prevention* [online]. 2020 [cit. 13.11.2020]. Dostupné z: <https://wwwnc.cdc.gov/travel/notices>

TSO, Natalie. Taiwan to participate in WHO meeting online. In: *Radio Taiwan International* [online]. 10.2.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://en.rti.org.tw/news/view/id/2002680>

ŠTRBA, Pavol a ODKLADAL, Martin. Pri Taiwane sme sa zastali Čechov. Máme sa teraz báť mocnej Číny?. In: *Aktuality* [online]. 3.9.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/818821/slovensko-taiwan-cina-navsteva-cesko/>

Taiwan Overview. In: *Corona Tracker* [online]. 2020 [cit. 22.9.2020]. Dostupné z: <https://www.coronatracker.com/country/taiwan/>

TEMPLEMAN, Kharis. Taiwan's January 2020 Elections. *Prospects and Implications for China and the United States* [online]. Washington: Brookings, 2019 [cit. 12.10.2020]. Dostupné z: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/12/FP_20191231_taiwan_election_templeman-1.pdf

Timeline of ECDC's response to COVID-19. In: *European Centre for Disease Prevention and Control* [online]. 8.12.2020 [cit. 8.11.2020]. Dostupné z: <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/timeline-ecdc-response>

Timeline: WHO's COVID-19 response. *World Health Organization* [online]. 2020 [cit. 7.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/interactive-timeline?gclid=Cj0KCCQiA8dH-BRD_ARIsAC24umbHv4QwFMi0yCYUaQJ6XN8Yjg6gv3q5cDTSfH5ESf7RljbcSCCo_rjtYaAjkVEALw_wcB#event-115

TYPY TESTOV POUŽÍVANÝCH PRI DIAGNOSTIKE OCHORENIA COVID-19. In: *Štátny ústav pre kontrolu liečiv* [online]. 7.5.2020 [cit. 8.11.2020]. Dostupné z: https://www.sukl.sk/hlavna-stranka/slovenska-verzia/media/tlacove-spravy/typy-testov-pouzivanych-pri-diagnostike-ochorenia-covid-19?page_id=5351

UK urges WHO to correct reference to Taiwan as part of China. In: *Taiwan News* [online]. 6.3.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3891559>

Update 96 - Taiwan, China: SARS transmission interrupted in last outbreak area. In: *World Health Organization* [online]. 5.7.2003 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/csr/don/2003_07_05/en/

U.S. lawmakers disappointed with exclusion of Taiwan from WHA. In: *Overseas Community Affairs Council* [online]. 22.11.2020 [cit. 22.11.2020]. Dostupné z: https://www.ocacnews.net/overseascommunity/article/article_story.jsp?id=266960

Virus z Číny? Nebezpečí hrozí hlavně kardiakům a lidem s oslabenou imunitou. In: *Deník.cz* [online]. 23.1.2020 [cit. 20.9.2020]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/lekarka-virus-cina-imunita-rozhovor-20200123.html

WALGATE, Robert. SARS escaped Beijing lab twice. In: *The Scientist* [online]. 25.4.2004 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: <https://www.the-scientist.com/news-analysis/sars-escaped-beijing-lab-twice-50137>

WEES, Gerrit van der. China Continues to Block Taiwan in the International Area. In: *The Diplomat* [online]. 18.5.2017 [cit. 18.11.2020]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2017/05/china-continues-to-block-taiwan-in-the-international-arena/>

WEINSTEIN, Emily. TECHNOLOGY WITHOUT AUTHORITARIAN CHARACTERISTICS: AN ASSESSMENT OF THE TAIWAN MODEL OF COMBATING COVID-19. In: *Taiwan Insight* [online]. 24.11.2020 [cit. 14.11.2020]. Dostupné z: <https://taiwaninsight.org/2020/11/24/technology-without-authoritarian-characteristics-an-assessment-of-the-taiwan-model-of-combating-covid-19/>

What influence does China have over the WHO? In: *Deutsche Welle* [online]. 17.4.2020 [cit. 4.11.2020]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/what-influence-does-china-have-over-the-who/a-53161220>

WHO Removes Taiwan From SARS List. In: *VOA News* [online]. 5.7.2003 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/archive/who-removes-taiwan-sars-list-2003-07-05>

Why is Taiwan excluded from the WHO? In: *Bangkok Post* [online]. 16.5.2020 [cit. 22.9.2020]. Dostupné z: <https://www.bangkokpost.com/world/1919172/why-is-taiwan-excluded-from-the-who->

WOLFSON, Elijah. Trump Said He Would Terminate the U.S. Relationship With the W.H.O. Here's What That Means. In: *Time* [online]. 4.6.2020 [cit. 4.11.2020]. Dostupné z: <https://time.com/5847505/trump-withdrawal-who/>

WOODCOCK, Andrew. Coronavirus: 'Essential' for countries to work together, says UK after Trump cuts WHO funding. In: *Independent* [online]. 15.4.2020 [cit. 4.11.2020]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/coronavirus-uk-who-funding-trump-us-boris-johnson-latest-a9466176.html>

WOODS, Najee. THE KMT'S SHIFTING ATTITUDES ON TSAI'S MASK DIPLOMACY. In: *Taiwan Insight* [online]. 24.6.2020 [cit. 15.11.2020]. Dostupné z: <https://taiwaninsight.org/2020/06/24/the-kmts-shifting-attitudes-on-tsais-mask-diplomacy/>

World Health Organization. *144th session of the WHO Executive Board, 24 January-1 February 2019*. Geneva: World Health Organization, 2019 [cit. 2.11.2020]. Dostupné z: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB144-REC1/B144_REC1-en.pdf

World Health Organization. Consensus document on the epidemiology of severe acute respiratory syndrome (SARS) [online]. Geneva: World Health Organization, 2003 [cit. 16.11.2020]. Dostupné z: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70863/WHO_CDS_CSR_GAR_2003.11_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

World Health Organization. *International Health Regulations (2005). Toolkit for implementation in national legislation* [online]. Geneva: World Health Organization, 2009 [cit. 18.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/ihr/publications/WHO_HSE_IHR_2009.4.4/en/

World Health Organization. Origin and development of health cooperation. In: *World Health Organization* [online]. 30.5.2011 [cit. 20.10.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/global_health_histories/background/en/

World Health Organization. *Novel Coronavirus (2019-nCoV) SITUATION REPORT - 3 23 JANUARY 2020* [online]. Geneva: World Health Organization, 2020 [cit. 9.11.2020]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20200123-sitre-3-2019-ncov.pdf>

World Health Organization. *Novel Coronavirus (2019-nCoV) SITUATION REPORT - 4 24 JANUARY 2020* [online]. Geneva: World Health Organization, 2020 [cit. 9.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200124-sitre-4-2019-ncov.pdf?sfvrsn=9272d086_8

World Health Organization. *Novel Coronavirus (2019-nCoV) Situation Report - 11* [online]. 31.1.2020 [cit. 10.11.2020]. Dostupné z: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200131-sitrep-11-ncov.pdf?sfvrsn=de7c0f7_4

World Health Organization. *Proposed programme budget 2020-2021* [online]. Geneva: World Health Organization, 2019 [cit. 4.11.2020]. Dostupné z: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA72/A72_4-en.pdf

World Health Organization. *WHO Results Report Programme Budget 2018-2019: Driving impact in every country* [online]. Geneva: World Health Organization, 2019 [cit. 4.11.2020]. Dostupné z: <https://www.who.int/docs/default-source/globalreportspdf/files/who-results-report-1819-clean.pdf>

WU, DD. WHO Déjà Vu: Taiwan Not Invited to World Health Assembly. In: *The Diplomat* [online]. 13.5.2017 [cit. 18.11.2020]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2017/05/who-deja-vu-taiwan-not-invited-to-world-health-assembly/>

YANG, Sophia. French politician urges WHO not to exclude Taiwan from coronavirus discussion. In: *Taiwan News* [online]. 23.1.2020 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3863031>

YEUNG, Harry. Taiwan Excluded From Key WHO Meeting. In: *The Organization for World Peace* [online]. 21.5.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://theowp.org/taiwan-excluded-from-key-who-meeting/>

YIP, Hilton. It's Time to Stop Pandering to Beijing Over Taiwan. In: *Foreign Policy*. [online]. 8.5.2020 [cit. 28.10.2020]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2020/05/08/us-taiwan-china-relations-stop-pandering-coronavirus/>

YU, Matt a YEH, Joseph. 106 European lawmakers support Taiwan's WHA bid in writing. In: *Focus Taiwan* [online]. 11.1.2020 [cit. 21.11.2020]. Dostupné z: <https://focustaiwan.tw/politics/202011010007>